Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem.

NAJER FOLKSBLAT | פרייז 30 גראשען | היינט 16 זייטען

נייער פאלקסבלאט

№ 135	Łódź, Piątek, 12 czerwca 1931 r.	נײַנטער יאהרגאנג	לאדז, פרייטאג כ"ז סיון תרצ"א	№ 135

Adres Redakcji i Administracji: Łódź, Piotrkowska 21, tel. 224-71. — אדרעס פון רעדאקציע און אדמיניסטראציע: לאדז, פעטריקאווער 21, טעל. 224-71

העלענאוו | העלענאוו

מארגען, שבת, דעם 13-טען יוני 2 א זייגער נאכמיטאג קומט פאר

לטובת די שולעז און קינדער-היימעז ביים מעדעם-קוראטאריום

א גראנדיעזע גארטען-פערוויילונג

2 ארקעסטערס | קינדער-דעפילאדע | גימנאסטישע איבונגען | סימפאָנ. קאָנצערט

אונטער בעגלייטונג פון בלאָז-אָרק. פון „קולטור-ליגע" | אויסג. דורך די מוסטער-גרופען ביים „מארגענשטערן" | אונטער דער לייטונג פון ה' פיעטרושינסקי.

ספּאָרט: אריגינעלע אטראקציעס | פילם-אויפנאהמען | יעדעס קינד בעקומט א מתנה | גרויסע פאנטען-לאטעריע מיט פיל ווערטפולע געווינסטען — אייגענער בילינער בופעט

בילעטען צום פרייז פון 1 זל. (פאר קינדער 50 גר.) צו בעקומען אין די שולען און קינדערהיימען (שרודמיעסקא 18, זגערזשער 42), לאגעווניצקא 25, סוואלסקא 11 (גייערס ראיאן), און ארבייטער-ווינקעל" פאלודניאָווא 20 און ביים איינגאנג אויף דער פערוויילונג.

Tow. Akc. Sukc. K. ANSTADTA
w Łodzi, Pomorska 34/36

„Jasne Wyborowe"
Monachijskie
Bawarskie
Ciemne słodkie

קענער און פיינשמעקער טרינקען די אויבאיבער-שטייגבארע ביר מיט זייער גוטקייט

Z PRAWAMI GIMNAZJÓW PAŃSTWOWYCH
Gimnazjum Humanistyczne Męskie I. KACENELSONA
Śródmiejska 5, tel. 151-79 (dawniej Cegielniana 28)

די עקזאמענס פאר נייע שילער קומען פאָר (ל' עקזאַמענס-סיסטעם). מיט אַנ-מעלדונגען זיך ווענדען אין קאנצעלאריע טאָג-טעגליך פון 9 – 2 פארמ. און פון 5 – 7 נאָכמ.
אין דער פרעבעל-שולע (גן-ילדים) ווערען אָנגענומען קינדער אין עלטער פון 4 יאָהר. אין די אנפאנגס-קלאסען – פון 6 יאָהר אָן.
די דירעקציע.

50 — 50
צום 50-יעהריגען יובילעאום
זייט דער עקזיסטענץ פון דער געז.
„בקור חולים"
וועט זונטאג, דעם 14-טען יוני 1931, 11 א זייגער פריה פארקומען א גאַטעסדינסט אין דער סינאַגאָגע פון דער געז., פרייהייטס-פלאַץ נומ' 10, צו וועלכער עס לאַדענט איין די מיטגלידער און פעראיינס-סימפאַטיקער
די פערוואלטונג. 3416

יין כשר
א פלאש פון אַ ¼ ליטער ראזינען-וויין № 7
נאר 65 גראשען
א באמשינקע דעם זעלבען נוסער 1.50 זל. ● א קווארט 2 זל.
צו דער בעקוועמליכקייט פון ג' פובליקום בעקומט מען אויך דעם
וויין „פראגרעס" № 7
ביי ה. בלאנקעט, גלובנאַ 69
מיט אכטונג
וויין- און מעהד-פאבריק פירמע „פראגרעס"
אלטער מארק 2, טעל 184-82
בעמערקונג: ביי אונז בעקומט מען רויט-וויין פריי פון צוקער.

אכטונג! שטיצט דעם „מחזיקי חולים"!
מיר בעטען אלע מיטגלידער און סימפאַטיקער, ווי אויך די אלע, וואָס האָבען געהאַט ווען אַ נוצען פון „מחזיקי חולים", צו קומען זעלבסט, ווי אויך צושיקען זייערע קינדער אין קאַנצעלאריע פון פעראיין, קילינסקיעגאָ 120 און זיך רעגיסטרירען אלס מיטהעלפער — צום
בלימעל-טאג,
וואָס קומט פאָר מאנטאג דעם 15. טשערוויעץ.
די פערוואלטונג.
בעמערקונג: די צייט איז קורץ און די הילף איז דרינגענד.

עפענטליכע ערקלערונג
אזוי ווי עס קומען שטענדיג פאָר סכסוכים צווישען ה' עוזר הענע-כאוויטש מיט די שאכער, וואָס האנדלען אויפ'ן פלאץ ווסכאָדניאַ 2, האָבען זיך די שאכער געווענדעט צום קליינהענדלער-פעראיין, אלטשטאַט 10, ער זאָל אויסגלייכען די סכסוכים. ליידער וויל דער ה' הענעכאָוויטש אויף קיין שום בעדינגונגען נישט איינגעהן, און וויל מיט געוואלד טעראָריזירן די אָרימע שאכערס, ערקלערען מיר, דאָס דער פעראיין נעמט אראָפּ פון זיך די גאנצע פעראנטוואָרטליכקייט. פערוואלטונג פון קליינהענדלער-פאריין, אלטשטאט 10

צו דער פערלאָבונג פון מיין ליבען ברודער
חיים שנורמאַן
מיט פרל.
טאבטשא פינקעלשטיין
ווינש איך אַ הערצליכען מזל-טוב און אַ גליקליכע צוקונפט.
מרדכי שנורמאַן און פרוי

אַ הערצליכען מזל-טוב ווינש איך מיין ליבען שוואָגער
חיים שנורמאַן
צו זיין פערלאָבונג מיט פרל.
טאבטשא פינקעלשטיין
זאָל אייער לעבענס וועג מיט רויזען בעצירט זיין. שוואָגער
חיים וואגאווסקי און פרוי

אונזער חשוב'ן קאסירער ה' אהרן אייזיק שנורמאַן און פרוי צו דער פערלאָבונג פון זייער זוהן
חיים שנורמאַן
מיט פרל.
טאבטשא פינקעלשטיין
ווינשען מיר אַ הערצליכען מזל-טוב און דעם יונגען פאָר אַ גליקליכע צוקונפט.
די פערוואלטונג פון קליין-פישהענדלער פעראיין פאָמאָרסקאַ 15

צו דער חתונה פון מיין שוועגערין
פרל. עווא גראסמאַן
(זדונסקא-וואָלאַ)
מיט ה' מיעטעק ראזענצווייג
(לאָדז), ווינש איך אַ הערצליכען מזל-טוב און א גליקליך צוזאמענלעבען.
יחיאל בארובקאַ און פרוי

ערקלערונג.
איך בעט ענטשולדיגונג ביי דער געעהרטער פערוואלטונג פון פעראיין פון די סאדע-וואסער-פאבריקאנטען אין לאָדז פאַר מיין אונטאַקטישע האנדלונג און פערשפרעך אין דער צוקונפט וועט אזעלכעס מעהר נישט פאָרקומען.
חיים קינרוס
סאדע-וואסער-פאבריקאנט
לאדז, קילינסקיעגא 49. 3423

מעלדונג.
מאָנטאָג, דעם 8/6 ה.י. איז פאָרגעקומען אַ פערזאמלונג פון פאָרל-פאך און מאגאזין-שניידער-מייסטער-פעראיין, ווסכאָדניא 25 און עס איז בעשלאָסען געוואָרען, אַז דאָס גאנצע אויבענדערמאָהנטע פאך טרעט צוריק אריין אין מאגאזין-שניידער-מייסטער-פעראיין.
גלייכצייטיג ווערט גערופען א פערזאמלונג פון גאנצען פאָרל-פאך אויף מאנטאג, דעם 15. יוני, 8 אין אָוועגד אין לאָקאל פון מאגאזין-שניידער-מייסטער, ווסכאָדניא 25. מיט אכטונג
די פאך-קאמיסיע פון מאגאזין-פאך. 3449

רעליגיעזע מענער-גימנאזיום
„בית אולפנא"
געז. „תורה ודרך-ארץ"
צעגעלניאנא 28, טעל. 176-46
מאכט בעקאנט, אז די איינשרייבונגען פון נייע שילער אין די קלאסען פון A ביז VI איינשליסליך נעהמט אָן די קאנצעלאריע טעגליך פון 9 פריה ביז 2 א זייגער בייטאָג.
אבסאָלווענטען פון די פאָוושעכנע שולען ווערען אָנגענומען אין דער IV קלאס מיט אַ ספּעציעלער בעריקזיכטיגונג פון שכר-למוד.
די דירעקציע.

די לייטונג
פון ערשטן אטאדאקסישן לעהר-אנשטאלט
„דרכי-נעם"
– אין –
פון גרשון אלי' ליסס לאדז
ערשטער „דרכי-נעם" קילינסקי 50, טעל. 215-26
צווייטער „דרכי-נעם" אל. 1 מאי 20, טעל. 200-43
מאכט בעקאנט, אז אין הסכם מיט דער פעראָרדנונג פון דער מאכט מוזען אין משך פון חודש מאי דורכגעפיהרט ווערען די איינשרייבונגען פון תלמידים אין אונזערע
לעהר-אנשטאלטען
וועלכע זענען, ווי בעוואוסט, איינגעאָרדענט ערשטקלאַסיג אין אלע הינזיכטען. אויך ווערען שוין אָנגענומען תלמידים-אָנפענגער אין אונזערע
גן-ילדים'ס
וואָס ווערען געפיהרט דורך ספעציאַליסטען-פעדאַגאָגען-ערציהער. עס ווערט יעצט אויך פערגרעסערט און פערברייטערט די
מתיבתא לתלמוד ולהוראה
עס וועט מעטיג זיין א מתיבתא א', ב' און ג' ביי דער מיטווירקונג פון בעוואוסטע בעלי-הוראה. גלייכצייטיג זענען מיר מודיע, אז די
8-קל. גימנאזיאל-קורסען
קאָנצעסיאָנירט דורכ'ן קוראַטאָריום ווערען יעצט פערגרעסערט. עס וועלען טעטיג זיין די קלאַסען IV, V און VI אונטער דער לייטונג פון בעקאנטע גימנאזיאל-פראָפעסאָרען. אויך מאכען מיר בעקאנט, אז דער
פענסיאָן
פאר תלמידים פון דער פרעמד ווערט רעאָרגאַניזירט און וועט זיין אין א ספעציעלען לאָקאַל אונטער דער לייטונג פון אנ'אנגאזשירטען פאכמאן-ספעציאַליסט. אויך ווערט פאר אונזערע תלמידים איינגעאָרדענט אנ'ערשטקלאסיגע
זומער-קאלאניע
אין א פראכטיגער, געזונדער וואלד-געגענד, וואו די תלמידים וועלען זיך געפינען אין משך פון דער וואקאציע אונטער זאָרגפעלטיגער ערציהערישער אויפזיכט.
איינשרייבונגען ווערען אָנגענומען טעגליך פון 9 – 1 פארמ. און פון 4—7 נאָכמ.
די לייטונג.

בית ספר עברי
„יבנה"
41 ציגעל-גאס 41 (פריהער 75) טעל. 134-13
די לייטונג פון דער שולע מעלדעט, אז איינשרייבונגען אין אלע קלאַסען ווי אויך אין די פראבעל-שולע און A° ווערען אָנגענומען פון מאָרגען 1-טען יוני אָן. די קאַנצעלאַריע פון דער שולע איז טעטיג פון 8 פריה ביז 2 נאָכמיטאָג

GIMNAZJUM MĘSKIE
Towarzystwa Szerzenia Oświaty wśród Żydów w Łodzi
Pomorska 46/48. Tel. 106-64.
איינשרייבונגען פון די קאנדידאטען נעהמט אָן דער סעקרעטאַריאַט פון גימנאַזיום טעגליך פון 8–$1^1/_2$ בייטאָג. איינטריטס-עקזאַמענס אין גאַנג. ביים גימנאַזיום עקזיסטירן די קלאַסן A B און C
די דירעקציע.

„טאַז" געזעלש. צו פערהיטן דאס געזונט פון דער יוד. בעפעלקערונג אין פוילן אפט. לאדז, נאוואָמיעסקאַ 3 טעל. 137-76.
די פערוואַלטונג פון דער געזעלשאַפט בעט צו קומען צו דער
אלגעמיינער פערזאמלונג
פון די מיטגלידער פון דער געזעלשאַפט, וועלכע קומט פאָר דאנערשטאג ד. 18-טען יוני 8 אַ זייגער אָוונד אין לאָקאַל פון „טאַז", נאָוואָמיעסקאַ 3 מיט פאָלגענדער טאָג-אָרדנונג:
1) ערעפנונג פון דער פערזאמלונג. 2) וואַהלען פון א פאָרזיצענדען. 3) איבערלייענען און בעשטעטיגונג פון פראָטאָקאָל פון דער פריהערדיגער אלגעמיינער פערזאמלונג. 4) בעשטעטיגונג פון פראָטאָקאָל פון דער רעוויזיאָנס-קאָמיסיע. 5) אַלגעמיינער בעריכט פון דער פערוואַלטונג. 6) דער קאַסע-בעריכט פון בעריכט-יאָהר. 7) בעשטעטיגונג פון דעם בודזשעט-פלעמינאַר אויפ'ן יאָהר 1931/32. 8) וואַהלען פון פערוואַלטונגס-מיטגלידער, קאַנדידאַטען און רעוויזיאָנס-קאָמיסיע.
בעמערקונג: 1) אין פאַל ווען אויף די אַלגעמיינע פערזאַמלונג וועלען נישט קומען די גילטיגע, לויט'ן סטאַטוט צאָהל מיטגלידער, וועט די פערזאַמלונג פאָרקומען דעם זעלבען טאָג 9 אַ זייגער אָוונד, און וועט זיין גילטיג אָהן ריקזיכט אויף יעדער צאָהל אַנוועזענדע מיטגלידער.
2) פאָרשלאָגען וועגען ענדערן אָדער ערגענצען דעם טאָג-אָרדנונג דאַרפען אָנגעגעבען ווערען צו דער פערוואַלטונג שריפטליך נישט שפעטער ווי ביז 7 טעג פאַר דעם טערמין פון דער אַלגעמיינער פערזאַמלונג.
די פערוואלטונג

מאניא גאָלדבוים
איזאק זילבערשטיין
פערלאָבט
לאדז אין יוני 1931

א קעטלעריי
אויף אַ 16-ער קעטעל-מאַשין ווי אויך אַ לערן-מעדעל קענען זיך מעלדען
ווסכאָדניאַ 7, ביי זאלצבערג

CIECHOCINEK
וולאָצלאַווסקאַ-גאַס
ווילאַ „Wiktorja"
Dr. med. W. Łaski
אינערליכע און קינדער-קראַנקהייטען
נעמט אָן פון 1-טען יוני, 1931

מאשיך-מצות
ווערט געבאַקען אַלע טאָג פרישע און דינע ווי אויך מצה-מעהל. אייער-פערפעל און סוכארקעס לויט קארלסבאדער סיסטעם
מיר עמפפעהלען צו יעדער צייט אונזערע גוט-בעקאנטע און פרישע געבעקסען פון אונזער
איבעראל בעוואוסטער צוקערניע
ג. ווייינבערג
38 פיעטריקאווער 38
:—: טעלעפאָן 82-143. :—:
אכטונג! עס ווערען אויך ארויסגעגעבען! פריהשטיקען, אָווענד-ברויטען, ווי אויך יאַרסקע מיטאגען

כשר [redacted] כשר
אַכטונג איינוואוינער פון שייבלערס ראַיאָן!
דערמיט מאַך איך בעקאַנט, אז מיין לאנגיעהריגער כשר'ער
רעסטאראַן
אויף גלובנאַ 63
עמפפעהלט טעגליך געשמאקע און פרישע מיטאָגען און אָווענדברויטען
צו זעהר מעסיגע פרייזען. סאָלידע בעדינונג. צוגענגליך פאַר יעדען איינציגען.
מיט אַכטונג **שמואל שטרויסמאן**
רעסטאָראַן-אינהאַבער גלובנאַ 63

פאר מאַגענליידענדע
ראַבאַרבער-וויין
אין פרימאַ קוואַליטעט
צו בעקומען אין ווייןהאַנדלונג פון
E. SZYKIER
PÓŁNOCNA 1, tel. 107-84

אויסגעבּרענטע זשאַרובקעס
טוישען מיר אויס אויף גוטע
1) Plac Wolności 11, "HARMONJA,,
detal i hurt
2) Piotrk. 116, „AMATOR", tel. 190-65
טויש-פונקט פיעטרק. 89 „Bristol" איז ליקווידירט.

Dr. med. J. Lubicz
כירורג-ארטאפעד
האט זיך איבערגעצויגען פון גדאנסקא 28 אויף **פאלודניאָווא 9**, טעל. 183-17
קראַנקהייטען פון די ביינער, געלענקען, פערקרימונגען פון די פלייצעס און גלידער
אייגענע פראָצאוניע פון ווערטליכע אָרטאָפעדישע שפּאַרטען, ווי: מקלערקעס אויף פּלאַטפוסען, קינסטליכע הענד און פיס, גאָרסעטען א. ז. וו.
נעמט אָן פון 2,30 ביז 4,30 נאָכמיטאָג.

זיידען-וואַרען
אויף פאַלטענס, קליידער און וועש
וואל-שטאפען
אויף פאַלטענס און קליידער
קאַמגאַרן
אויף אַנציגער און מענער-פאַלטענס
עמפפעהלט אין אַ גרויסען אויסוואַהל צו געניוע פאַבריקס-פרייזען דער ניי-ערעפענטער לאַגער אויף
זשעלאַנאַ 7 טעל. 62-174
A. D. Grinbaum i I. Lotenberg א. פ.

די שענסטע פאָטאָגראַפישע אויפנאַהמען
און סאָלידע אויספיהרונג איז נאָר אין דעם ערשטקל. קונסט-פאָטאָגראַפישען אַטעליער
„PARISIEN"
אינה.: ה. סראָקאַ, לאָדז, פראַנציסקאַנער 30
עס ווערען אויסגעפערטיגט אַלערליי ארבייטען, וואָס אַנבעלאַנגט צו פאָטאָגראַפיע, צ. ב. רעפראָדוקציעס פון מאָלער-בילדער, מאַשינען-פּלענער, אַרכיטעקטור, פאַבריקס-לאָקאַלען, אינערן- און אויסערן-אויפנאַהמען, פּעראַיינס בילדער, גרופען, בעלער, באַנקעטען, אַרטיסטישע קרייזען, אַמאַטאָרען-פאָרשטעלונגען א. אז. וו. אַלע אויפנאַהמען ווערען אויסגעפיהרט דורך מיר פערזענליך. ספעציאַליטעט פון פאָרטרעטען, ווי אויך א גרויסער אויסוואַהל פון פערשידענע ראַהמען, צו זעהר ביליגע פרייזען.
צופאָהר מיט די טראַמוואַיען 1, 6, 14. מיט אכטונג
Zakład Fotograficzny
„PARISIEN"
wł. H. SROKA
Łódź, Franciszkańska 30.

Ważne dla p. p. Słomianych Wdowców
Restauracja M. WOLF w Łodzi
ul. Narutowicza 5, tel. 146-84
wydaje od 12-ej do 5-ej p. p znane ze swej dobroci
OBIADY z 3-ch dań Zł. 1.50 i z 4-ch dań Zł. 2.25.
Wieczorem à la carte. / Ceny przystępne. / Chleb gratis.

זיכערע הילף און א רפואה
אהן א אפעראַציע, אָן בלוט, אהן א מעסער און אהן בלוט-פערגיסונג פאר קראַנקע אויף קילעס פאר מענער ווייבער און קינדער. פערשידענע קאַליקעס אין גוף פאר הויקערס און פיס

פערלאָזט אייך נישט, ווייל דער ווינקעל-בראָך ווערט גרויס אזוי ווי אַ מענשען-קאָפּ, אָדער אזוי ווי אַ וואַסער-קאַן און עס פאַלט אריין אין דעם בויך און דער קראַנקער איז אין אַ גרויסער סכנה דורך פערדרייען די קישקעס ווערט ער בראַנדיג און שטערבליך. ספעציעל גוטע הייל-באַנדאַזשען אויסגעצייכנט נאָך דורך גרויסע פּראָפעסאָרען מיט מיינע בעהאַנדלונג און פון דייטשן פראָפעסאָר

ראָקטאָר בראָכורעווינג בעוואַמטונגען זיכער דעם שמערצען און געפעהרליכסטען בראָך. אויך פאַר הויקערס ליאַמונגען מיט הייל-גאָרסעטען און אפּאַראַטען פאַר פערקרימטע פיס און פלאַט-פיס ספעציעלע אינלאַגען אין די שיך. קינסטליכע גומענע פיס און הענד, גומענע זאָקען פאַר די גרעסטע קראַנקע אָדערן.
עמפפאַנגט פון 9 ביז 1 בייטאָג און פון 3 ביז 7 אין אָוונד.
אָרטאָפּעדישע אנשטאַלט
Specialist J. RAPAPORT Ortoped
von Lemberg Łódź, WOLCZANSKA 10,
tel. 221-77, front, parter.
בעמערקונג: דאָס פערזענליכע ערשיינען פון די קראַנקע איז אונבעדינגט נויטיג. דיפלאָמען האָבען אויסגעשטעלט פאָלגענדע אוניווערזיטעטס-פּראָפעסאָרען: פראָפ. ד"ר באַראַנטש, פראָפ. דר. י. מאַרישלער, פראָפ. ד"ר בר. קיעלאַנאָווסקי און אויך אַנדערע.
מיר נעהמען אויך אָן פערזיכערטע פון דער קראַנקען-קאַסע.
דאנקזאגונג.
דערמיט דריק איך אויס דעם בעסטען דאַנק דעם הערן דיר. י. ראַפאַפּאָרט. ספעצ. פאַר ברוך, וועלכער נעמט אָן אין לאָדז, וואָלטשאַנסקאַ 10 טעל 177-22 פראָנט פּאַרט פאַר זיין בעווינדערענסווערטער פערלעגען מיר אַ גומע-נעם הייל-באַנדאַזש לויט זיין מעטאָדע האָב געליטען אויף בראָך 20 יאָהר און אַ דאַנק איהם בין איך היינט געראַטעוועט אזוי, אז כ'קען איהם יעדען אַנציגען הייס עמפפעהלען.
Dr. BERGHOF Arzt.

DOKTOR
H. WOŁKOWYSKI
4 צעגעלניאַנאַ 4
פריהער צעגעלניאַנאַ 36) טעל. 90-216.
ספעציאַל-אַרצט פאַר הויט- און ווענערישע קראַנקהייטען, מענער-שוואַכע, אַלע אוראַלגיען, עלעקטראָטעראַפּיע, בעהאַנדלונג מיט קוואַרץ-שטראַהלען

Dr. med.
W. Eychner
גינעקאָלאָג-אַקושער
זגערזשער 11
טעלעפאָן 72–134
נעמט אָן פון 2–3 נאָכמ. און פון $7^1/_2$–9 אָווענד.

געענדיגט דער טראמוואי-שטרייק אין ווארשא

ווארשא, 11. (טעלעפאניש פון אונזער קארעספאנדענט) נעכטען 7 פריה האט זיך טיילווייזע צוריק אנגעהויבען די טראמוואי-פערקעהר אין ווארשא. די קאמוניסטען האבען אבער ווייטער געפיהרט אן אגיטאציע פארטצוזעצען דעם שטרייק.

דער געגרינדעטער אקציע-קאמיטעט פון 18 פערזאן איז ארעסטירט געווארען.

שפעטער זענען אין פערשידענע טיילען פון שטאט פארגעקומען צוזאמענשטויסען מיט די קורסירענדע טראמוואיען. אין פראגע איז אויך געקומען צו א שיסעריי, און מען האט בעווארפען די טראמוואיען מיט שטיינער און פערוואונדעט א פאליציאנט.

מיטאג צייט האט זיך די טראמוואי-בעוועגונג פערשטארקט אונטער דער אויפזיכט פון פאליציי, ערשט ארום 4 א זייגער נאכמיטאג האבען די טראמוואיען שוין קורסירט נארמאל.

ארעסטירט צוליב מיסברויכען

ווארשא, 11. (טעלעפאניש פון אונזער קארעספאנדענט) דער דירעקטאר פון פוילישען קאאפעראטיוועם פע"באנד מילבראנד איז נעכטען ארעסטירט געווארען צוליב מיסברויכען.

ארעסטירט א הויכען בעאמטען צוליב קאמוניזם

ווארשא, 11. (טעלעפאניש פון אונזער קארעספאנדענט) מען האט ארעסטירט דעם הויכען בעאמטען פון העכסטען אדמיניסטראטיווען טריבונאל וואצלאוו מאקאווסקי. בעת דער רעוויזיע ביי איהם אין וואוינונג האט מען געפונען זעהר פיל מאטעריאל, וואס בעווייזט אז מ. האט געפיהרט א קאמוניסטישע ארבייט.

פאדערעווסקי קומט קיין ווארשא

ווארשא, 11. (טעלעפאניש פון אונזער קארעספאנדענט) פאדערעווסקי קומט בקרוב קיין ווארשא און ער וועט זיין דער גאסט פון מלוכה-פרעזידענט.

סלאוועק פאהרט קיין פראנקרייך

ווארשא, 11. (טעלעפאניש פון אונזער קארעספאנדענט) היינט האט פולק. סלאוועק בעקומען אורלויב און ער פאהרט אוועק קיין פראנקרייך.

ווייטערדיגער הונגער-שטרייק אין „בריגידקי"

לעמבערג, 11. (טעלעפאניש) דער הונגער שטרייק פון די ארעסטירטע אין דער תפיסה „בריגידקי" דויערט ווייטער.

קאסטעק-ביערנאצקי ווערט גענעראל

לעמבערג, 11. (טעלעפאניש) „קורייער לוואווסקי" איז מודיע, אז בקרוב וועט קאסטעק ביערנאצקי בעקומען דעם טיטעל גענעראל.

סטאציע-נאטשאלניק בעגאנגען זעלבסטמארד

קראקא, 11. (טעלעפאניש) אויף דער סטאציע האלעשקי איז בעגאנגען זעלבסטמארד דער נאטשאלניק פון דער סטאציע צוליב דעם, וואס מען האט איהם חושד געווען אין מיסברויכען.

פוילישער פראטעסט געגען מאניפעסטאציעס פון „שטאהלהעלם"

בערלין, 11. (ספ. טעל.) אין דייטשען אויסערן מיניסטעריום איז אנגעקומען א פראטעסט פון פוילען געגען די מאניפעסטאציעס פון שטאהלהעלם אין ברעסלוי.

דיסקוסיע איבער א"י-פראבלעמען אין גענף

איז בעשטימט געווארען אויפ'ן קומענדיגען מאנטאג

גענף, 11 (יט"א טעלעגראפיש) די זיצונג פון דער מאנדאט-קאמיסיע איז פארגעקומען אונטער דעם פארזיץ פון האלענדישען פארשטייער וואן-ריל.

דער צייטווייליגער פארשטייער פון דער מאנדאט-קאמיסיע, מארקיז טעאדאלי קומט קיין גענף אין איניגע טעג ארום.

די דיסקוסיע איבער די א"י-פראבלעמען איז ענדגילטיג בעשטימט אויף מאנטאג דעם 15 ד. ח.

דער יעהרליכער בעריכט וועגען דער א"י-רעגירונג אין א"י-אדמיניסטראציע פאר'ן יאהר 1930 איז ביז איצט נאך נישט פערעפענטליכט געווארען. דאס וועט געשעהן אין 2–3 טעג ארום.

דער פאליטישער מעמאריאל פון דער בריטישער רעגירונג, וואס איז בייגעלעגט צום יעהרליכען אדמיניסטראציע-בעריכט, אין וועלכען די בריטישע רעגירונג טרעציזירט די ריכטליניען פון איהר צוקונפטיגער א"י-פאליטיק וועט בכלל נישט פערעפענטליכט ווערען.

דאס זאל געשעהן בלויז אויפ'ן פארשלאג פון ראט פון פעלקער-בונד.

א שטורם צווישען די ענגלישע קאנסערוואטיסטען

צוליב א קאמוניסטישען רעפעראט

לאנדאן 10 (ספ. טעל.) דער בעל-יועץ פון דער סאוויעטישער אמבאסאדע אין לאנדאן באגאמאלאוו האט דעם 22 אפריל געהאלטען א רעפעראט וועגען דער „פיאטילעטקע" אין דער פארלאמענטארישער קאמיסיע פון דער לייבור-פארטיי.

דער דאזיגער רעפעראט איז איצט אפגעדרוקט געווארען און פונאנדערגעטיילט געווארען אין צעהנדליגער טויזענדער עקזעמפלארען מיט דער בעמערקונג, אז דער זעלבער רעפעראט איז געהאלטען געווארען אין פארלאמענט.

דער דאזיגער פאקט האט דערפיהרט צו א שארפער אינטערפעלאציע אין פארלאמענט מצד די קאנסערוואטיסטען, וועלכע האלטען, אז מען דארף בעגרעניצען די ראמען פון פארלעזונגען אין פארלאמענט-בנין.

צוגאב-קופאן 1

פון גרויסען

פרעמיען-קאנקורס

פון „נייעם פאלקסבלאט"

כדי זיך צו בעטייליגען אין פרעמיען-קאנקורס איז גענוג

צו צושטעלען בלויז 30 קופאנען

אורטייל פון אוקראינישען פראצעס

לעמבערג, 11. (טעלעפאניש) דא האט זיך פערענדיגט דער פראצעס געגען די סאבאטירער פון דער אוקראינישער מיליטערישער ארגאניזאציע

וואצלאוו פראצישין – 8 יאהר שווערע תפיסה; בעדאן העוּוקא – 4 יאהר; יארעסלאוו ראמאנטיק, לוקאש זעלענטשיק און קאשולא – צו 1 מיט א האלבען יאהר; מאריא העווקא – 1 יאהר.

אינטערפעלאציע אין ענגלישען פארלאמענט,

אז פוילען פיהרט „דומפינג" אין ענגלאנד

לאנדאן, 11. (ספ. טעל.) אין ענגלישען פארלאמענט איז אריינגעטראגען געווארען אן אונטערפעלאציע אין וועלכע עס ווערט געזאגט, אז פוילען טרייבט א „דומפינג" אין ענגלאנד אויפ'ן געביט פון פערטיגע מלבושים.

דער ענגלישער האנדעלס-מיניסטער האט יעם ציפערן בעשטעטיגט די אינטערפעלאציע.

באריקאדען אויף די גאסען אין דייטשע שטעט

בערלין, 11 (ספ. טעל.) אין מאנהיים איז געקומען צו ערנסטע געשעהענישען אין צוזאמענהאנג מיט די דעמאנסטראציעס פון די ארבייטסלאזע.

די פאליציי האט אינטערווענירט מיט דער הולף פון גומענע שטעקענס.

אין מערב-טייל פון שטאט האבען די דעמאנסטראנטען אנגעהויבען בויען באריקאדען. דער פערקעהר אין די גאסען איז איבערגעריסען געווארען. אין די גאסען איז אויך נישט פערהאן קיין בעלייכטונג.

נאך 10 א זייגער אין אוונד האט פאליציי געשאסען מיט שארף געוועהר.

אויך אין קאסעל איז געקומען צו ערנסטע צוזאמענשטויסען צווישען פאליציי און קאמוניסטען, וועלכע האבען געשאסען פון די פענסטער און באמבארדירט די פאליציי מיט שטיינער.

א וואכמייסטער איז דערשאסען געווארען.

די קאמוניסטישע אונרוהען האבען זיך איבערגעחזר'ט אין העלזענקירכען, וואו די קאמוניסטען האבען דעמאנסטרירט געגען דער רעגירונג אויסשרייענדיג: „נידער מיט בריניגנען!"

זשאבאטינסקי האט בעקומען דעם איינציגען פראנצויזישען מאנדאט אויפ'ן ציוניסטישען קאנגרעס

פאריז, 11 (יט"א טעלעגראפיש) אין די וואהלען צום ציוניסטישען קאנגרעס האבען זיך בעטייליגט 1000 פערזאן.

זשאבאטינסקי האט בעקומען 500 שטימען, יצחק נײדיטש – 380 שטימען, די מזרחי-ליסטע – 60 שטימען.

דעם איינציגען פראנצויזישען מאנדאט האט בעקומען זשאבאטינסקי.

רעזולטאט פון די וואהלען צום ציוניסטישען קאנגרעס אין פראג

פראג, 11 (יט"א טעלעגראפיש) היינט איז פערעפענטליכט געווארען דער רעזולטאט פון די וואהלען צום ציוניסטישען קאנגרעס.

בסך הכל האבען געשטימט 9830 מאן.

די אלגעמיינע ציוניסטען האבען בעקומען 3,078 שטימען – 4 מאנדאטען;

די ארבייטער - גרופירונגען 2,243 שטימען – 2 מאנדאטען;

„מזרחי" האט בעקומען 1,477 שטימען – 2 מאנדאטען;

די רעוויזיאניסטען – 2,056 שטימען – 2 מאנדאטען.

די ראדיקאלע ציוניסטען – 976 שטימען – 1 מאנדאט.

יודישע דעלעגאציע אין גענף וועגען דער קאלענדאר-רעפארם

גענף, 11 (יט"א טעלעגראפיש) דער קאמיטעט פאר קאלענדאר-רעפארם, וועלכער האלט איצט אפ זיינע זיצונגען אין גענף, האט אויסגעהערט דעם יודישען שטאנדפונקט וועגען דער קאלענדאר-רעפארם.

דעם יודישען שטאנדפונקט האבען רעפערירט: הרב הכולל פון לאנדאן ד"ר יעקב הערץ, הרב הכולל פון פראנקרייך ישראל לעווין, פון דער „אגודה" פנחס קאן.

אלע רעדנער האבען זיך ארויסגעזאגט געגען איינפיהרען דעם בלאנקא-טאג, אונטערשטרייכענדיג די אינטערעסען פון די יודישע מאסען.

די יודישע דעלעגאציע האט בעגלייט דער גענעראל-סעקרעטאר פון דעם ועד הקהלות ריטש.

סענאטאר א. א. גרוזענבערג

וועט להבא זיך נישט בעטייליגען אין דער יודישער אגענץ

ריגא, (י.ט.א.) סענאטאר א. א. גרוזענבערג האט מיטגעטיילט דער ציוניסטישער עקזעקוטיווע, אז ער האט נישט להבא די מעגליכקייט צו פערטרעטען די נישט-ציוניסטען פון ליטע, לעטלאנד, פינלאנד און עסטלאנד אין דער יודישער אגענץ. גרוזענבערג מאטיווירט זיין רעזיגנאציע דערמיט, וואס זיין פראפעסיאנעלע יורידישע טעטיגקייט אבסארבירט זיין גאנצער צייט.

רעזולטאטען פון די קאנגרעס-וואהלען אין לעטלאנד

ריגע, (י.ט.א.) אין די וואהלען צום 17-טען ציוניסטישען קאנגרעס אין לעטלאנד האבען די רעוויזיאניסטען דורכגעפיהרט 2 דעלעגאטען. דעם דריטען מאנדאט בעקומט די ליגע פארן ארבייטענדען ארץ-ישראל.

דאס פוילישע ים-שיף „פולאסקי" האט נישט געליטען

ווארשא, (יט"א) אין צוזאמענהאנג מיט דער ידיעה, וועגען דעם, אז די פוילישע ים-שיף „פולאסקי" זאל האבען געליטען אויף די באלטישע וואסערן, טיילט מיט די ליניע גדיניא—אמעריקא" דער יודישער טעלעגראפען-אגענטור, אז וועלענדיג אויסמיידען א צוזאמענשטויס אין אנ'ענגען ארט מיט א זעגעל-שיף האט „פולאסקי" זיך אנגעטראפען אויף א זאמד-באנק. נאכ'ן פעסטשטעלען אין פארט, אז פולאסקי האט גארנישט געליטען, איז די שיף אין הסכם מיט'ן אפפאהר-פלאן אפגעפאהרען ווייטער קיין ניו-יארק. עס איז נישט ריכטיג, אז קיין קארפענהאגען איז אנגעקומען די שיף „פאלאניא". די דאזיגע שיף געפינט זיך די גאנצע צייט אין גדיניער פארט.

Dr. med. N. ROZEN

צאהן-כירורג

קראנקהייטען פון ציינער, דזיאנסעס, גימען א.א.וו

ציינער-רעגולירונג, רענטגען-דיאגנאסטיק.

אנדזשעיא 7, טעל. 216-57,

עמפפאנגס-שעהן, פון 3–7 נאכמ.

Dr. med. M. STARKER

ספעציאל-ארצט פאר הויט-און געשלעכט-קראנקה,

פיעטריקאווער 84, טעל. 145-23

שפרעכשטונדען פון 8–11 פארמ. און פון 4–8 אוו.

Dr. med. Michał Geller

אבסאלווענט פון ווינער אוניווערזיטעט האט זיך בעזעצט אין לאדז נאווראט 2, ו. 21 און היילט מיט האמע פאטיע און נאטורהיילונג. נעמט אן פון 10–1 ביטאג אין הויז נאווראט 2 און פון 4–7 נאכמיטאג אין דער האמעאפאטישער אפטיק גלובנא 5.

1302

Dr. med. H. Gutsztadt

ספעצ.-ארצט פאר אקושער און פרויען-קראנקהייטען

Zachodnia 62

(Śródmiejska 14). Telef. 129-52 .טעלעפ

נעהמט אן פון 9 ביז 10 און פון 5 ביז 7.

„SANATO"

כירורגיש-וועכנעריז-אנשטאלט

אגראדאווא 10, טעל. 213-57

1-טע און 2-טע קלאס

גינעקאלאגיש-וועכנעריז-אבטיילונג

ד"ר מעד. ש. איינער, ד"ר מעד. י. בוים, ד"ר מעד. רייטלער-קוריאנסקא ד"ר מעד. וו. אייכנער

פרייז פון א געבורט

אין 2-טען קלאס צוזאמען מיט פערהיטונגס-מיטלען

200 זל.

אויפזיכט איבערן קינד ד"ר מעד. י. פאלאסאוו

כירורגישע אפטיילונג פון ד"ר מעד. מ. קאנטאר

עמפפאנגס-שעה'ן פון 1 ביז 2 נאכמיטאג.

אויגען-אפטיילונג פון ד"ר מעד. י. קראוש

עמפפאנגס-שעה'ן פון 11 ביז 12 נאכמיטאג.

יעדער איינציגער האט זיך איבערצייגט, אז פאר מעבעל

דיוואנעס, פעלצען, נייה-מאשינען, גארדעראבען אז"וו

צאהלט די העכסטע פרייזען

א. ווייצמאן שענקעוויטש 23

טעלעפאן 191-00.

ביי מיר איז שטענדיג פערשידען גענוצטע מעבעל אין גוטען צושטאנד צו פערקויפען.

זומער-וואוינונגען

שטובען מיט קוכען און ענצעלנע שטובען

פון זאפארט צו פערמיטען

טרוקענער באדען מיט וואלד צו פערמיטען.

אזארקאווער טראמוואי, צעהן מינוט גאנג פון טראמוואי, סטאציע סלאוועק צו מעסיגע פרייזען.

צו ערפאהרען ריבנא 10 אין געוועלב.

זארגען פאר די ווירטשאפטליכע בעדערפנישן פון דער יודישער בעפעלקערונג

די ארבייט פאר דער פארבעסערונג פון דער יודישער לאגע אין פוילען

וו א ר ש א, 11 (י.ט.א. טעלעגראפיש) דער סעקרעטאריאט פון דער קאמיסיע צו פארשען די ווירטשאפטליכע בעדערפנישן פון דער יודישער בעפעלקערונג אין פוילען, האט צוגעשיקט דער יט"א פאלגענדען קאמוניקאט:

דעם 10 יוני איז אין ווארשא פארגעקומען אונטערן פארזיץ פון פרעזעס אסמאלאווסקי. די דריטע ארגאניזאציאנעלע זיצונג פון קאמיטעט צו פארשען די ווירטשאפטליכע בעדערפנישן פון דער יודישער בעפעלקערונג אין פוילען, וואס האט זיך געשאפען לויט דער איניציאטיוו פון פרעזידיום פון דער יודישער קאמיסיע ביים אינסטיטוט פאר נאציאנאליטעטען-פארשונגען.

אין דער זיצונג האבען זיך בעטייליגט א רייה פראמינענטע פערזענליכקייטען פון דער יודישער געזעלשאפט אין ווארשא. א. א. שטעט, ווי די ה"ה בארנשטיין, ד"ר ברוידע (לאדז) דיר. גוטערמאן, סט. גאלדע, דעפ. האלובקא, אינוש, יאשונסקי, רעד. לובלינער, מייזעל, באראק, פאפראצקי, שערעשעווסקי, פראפ. שאר, סטאניעוויטש,ווישליצקי א. א.

נאך א ברייטער דיסקוסיע, זענען אנגענומען געווארען, אלס יסוד פאר די פארשונגען פון קאמיטעט די הויפט טעזען פון רעפעראט, וואס איז פארגעלייגט געווארען דורכ'ן ה' בארנשטיין אויף דער פאריגער זיצונג.

די ארבייטען פון קאמיטעט וועלען ארומנעמען די קאנקרעטיזירונג פון די ווירטשאפטליכע בעדערפנישן פון דער יודישער בעפעלקערונג.

עס זענען געוועהלט געווארען קאמיסיעס: אויפ'ן געביט צו ארגאניזירען און פערפעסטיגען די עקזיסטירענדע ווירטשאפטליכע פאזיציעס, אויסזוכען נייע פראדוקציע-צווייגען, און, דריטענס, דורכפיהרען פארשונגען אויפ'ן געביט פון סטרוקטורעלע פראבלעמען פון דער יודישער עקאנאמיק.

ס'איז אנגענומען געווארען דער קאמיטעט-רעגולאמין, וואס זיינע הויפט-בעשטימונגען זענען פאלגענדע: דער ציל פון קאמיטעט איז: פארשען די וועזענטליכע עקאנאמישע בעדערפנישן פון דער יודישער בעפעלקערונג אין פוילען.

ס'זענען געשאפען געווארען פאך-קאמיסיעס, צו וועלכע ס'וועלען איינגעלאדען ווערען זאכקענער.

אין פרעזידיום זענען געוועהלט: אסמאלאווסקי, שערעשעווסקי, סענ. איוואנאוויטש, דר. זילבערפיין און סט. פאפראצקי.

די פאך-קאמיסיעס זענען פאלגענדע: 1) פאר קליין-אינדוסטריע און האנדעל; 2) ארבייט 3) האנדעל, קרעדיט, 5) לאנדווירטשאפט, 6) פראפעסיאנעלער שול-יוזען.

נאך דער דיסקוסיע איז אנגענומען געווארען א רעזאלוציע, אז מ'דריקט אויס די האפנונג, דאס די רעזולטאטען פון די קאמיסיע-ארבייטען וועלען ווערען א יסוד פון רעאלע אקציעס פון די מאסגעבענדע פאקטארען פאר דער פערבעסערונג פון דער עקאנאמישער לאגע פון דער יוד. בעפעלקערונג.

קאנסטיטואירענדע זיצונג

פון דער ניי-געוועהלטער רעפרעזענטאנץ-פערזאמלונג פון דער יודישער קהלה אין בערלין

ב ע ר ל י ן, (י.ט.א.) די טעג איז דא פארגעקומען די קאנסטיטואירענדע זיצונג פון דער ניי-געוועהלטער רעפרעזענטאנץ-פערזאמלונג פון דער יודישער קהלה.

דעם פארזיץ האט געפיהרט דער עלטסטער לויט די יאהרען ראטמאן דירעקטאר גוטמאן, וועלכער לעגט פאר אויסצועוועהלען א פרעזידיום.

אלס ערשטער פארזיצער ווערט דורך אקלאמאציע אויסגעוועהלט היינריך שטערן (ליבעראל), ד"ר אלפרעד קלעע (יודישע פאלקס-פארטיי) ווערט אויסגעוועהלט אלס ערשטער שטעלפערטרעטער פון פארזיצער, צווייטער שטעלפערטרעטער פון פארזיצער — ד"ר ה. לאנדאן (ליבעראל, דירעקטאר ס. גוטמאן (ליבעראל), ווערט געוועהלט אלס צווייטער סעקרעטאר.

ווירטשאפטליכע קאנפערענץ אין האנדעלס-מיניסטעריום

וו א ר ש א, 11 (טעלעפאניש). אונטער'ן פארזיץ פון וויצע מיניסטער קאשוכאווסקי איז פארגעקומען אין האנדעלס מיניסטעריום א קאנפערענץ מיט פערטרעטער פון די ווירטשאפטליכע קרייזען. עס זענען בעהאנדעלט געווארען פראגען, וואס דארפען בעטראכט ווערען אין דער קאמיסיע צו שטודירען די אייראפעאישע פעראייניגונגען אין גענף.

„צי ווילן די דייטשען שלום?"

אגיטאציע-אפישען אין פאריז

פ א ר י ז. 11 (ספ. טעל.) נעכטען האט מען אין גאנץ פאריז אויסגעקלעבט גרויסע אפישען מיט דער אויפשריפט: „צי ווילען די דייטשען שלום?".

אויף די אפישען ווערען דערמאנט די געשעהענישען אין ברעסלוי און אין לייפציג און עס ווערען געבראנגט פאטאגראפיעס ווי דער דייטשער טראנספאלגער סאלוטירט די דעפילאדע פון די שטאלהעלמער.

דעם דאזיגען אפיש האט ארויסגעגעבען דער אויספיהר-קאמיטעט פון די נאציאנאל-רעפובליקאנער און פאלט אן אויף די סאציאליסטען, וועלכע פיהרען ווייטער א קאמפאניע פאר ענטוואפנונג.

קאנפערענצען ביים פרעמיער פריסטאר

וו א ר ש א, 11 (טעלעפאניש). פרעמיער פריסטאר האט נעכטען אפגעהאלטען וויכטיגע בעראטונגען. עס זענען בעהאנדעלט געווארען ווירטשאפטליכע ענינים.

אין משך פון נעכטיגען טאג האט דער פרעמיער אויפגענומען די מיניסטארען פון פינאנסען, עפענטליכע ארבייט און אינערן.

די קאנגרעס-וואלן אין דייטשלאנד

ב ע ר ל י ן, (י.ט.א.) זונטאג, דעם 7 ה. ח. זענען אין דייטשלאנד פארגעקומען די וואהלען צום ציון. קאנגרעס. ביז איצט זענען בעקאנט די צאהל שטימען, וואס זענען אפגעגעבען געווארען אין 49 וואהל-ראיאנען. 1706 שטימען האבען בעקומען די אלגעמיינע ציוניסטען, 1010 — רעוויזיאניסטען, 1185 — ליגע פאר'ן ארבייטענדען ארץ-ישראל, 1543 — מזרחי און 456 — ראדיקאלען, אויב די כוחות-פערהעלטנישען וועלען זיך נישט ענדערען, וועלען די 9 מאנדאטען אין דייטשלאנד צוטיילט ווערען אזוי: אלגעמיינע ציוניסטען 3, ליגע פאר'ן ארבייטענדען א"י — 3, מזרחי — 2, רעוויזיאניסטען — 1.

דעפ. מינצבערג — פרעזעס, אדוו. וויצמאן — וויצע-פרעזעס

נעכטיגע ערשטע זיצונג פון קהלה-ראט

בנעכטען האלב 8 אין אווענד איז פארגעקומען די ערשטע זיצונג פון ניי-געוועהלטען קהלה-ראט.

געמעס לויט אונזערע פאראויסזעהונגען זענען צו דער זיצונג געקומען נאר די געוועהלטע פרנסים פון דער „אגודה" און איהרע פערבינדעטע, די פאלקיסטען און דער פרנס פון די ווירטשאפטליך-אומפארטייאישע. די ציוניסטען, מזרחי און אומפארטייאיש-רעליגיעזע זענען צו דער זיצונג נישט געקומען. קיין פובליקום איז צו דער זיצונג נישט צוגעלאזען געווארען, נאר פארשטעהער פון דער פרעסע.

האלב 8 אין אווענד עפענט דעפ. מינצבערג די זיצונג און זאגט:

„אין הסכם מיט'ן פאראגראף 76 פון די פארשריפטען בין איך בערופען צו עפענען די ערשטע זיצונג פון ניי-געוועהלטען קהלה-ראט אין לאדז, אויף דער זיצונג געפינען זיך 16 פרנסים (די אגודהשע פרנסים שוויטאלאווסקי און בינם לעווי האבען געפעהלט) און די זיצונג איז פולשטענדיג רעכטס-פעהיג אדורכצופיהרען די טאג-ארדנונג, אויף וועלכער ס'געפינט זיך

נאר איין פונקט: וואהלען פון א פרעזידיום פון ראט.

אין הסכם מיט דיזעלבע פארשריפטען וועט קיין שום דיסקוסיע נישט צוגעלאזען ווערען, אויסער דעקלאראציעס, וועלכע שטעהען אין צוזאמענהאנג מיט די וואהלען פון א פרעזידיום".

דער פארזיצער פאדערט דאן אויף פארצושלאגען קאנדידאטען אויפ'ן אמט פון פארזיצענדען פון ראט. פרנס פישעל ליבערמאן לעגט פאר די קאנדידאטור פון דעפ. מינצבערג. ווען אויף א דריימאליגער אויפפאדערונג ווערען נישט אריינגעטראגען קיין אנדערע קאנדידאטען ווערט די קאנדידאטור פון דעפ. מינצבערג אלס פארזיצער פון קהלה-ראט בעטראכט אלס איינשטימיג אנגענומען.

דער נייער פארזיצער דאנקט פאר'ן פערטרויען און זאגט, אז ער גיט זיך אפ א חשבון פאר דער פעראנטווארטליכקייט וואס ער נעהמט אויף זיך ביים אננעהמען דעם בכבודען אמט, זיין ערשטע אויפגאבע וועט זיין צו רעהאביליטירען דעם קהלה-ראט אין לאדז. ביז איצט דורך דער גאנצער קאדענץ האט דער קהלה-ראט נישט ערפילט זיינע אויפגאבען, ער נעהמט איצט די פעראנטווארטליכקייט און וועט זיך בעמיהען צו ארבייטען לטובת דער יודישער קהלה אין לאדז.

דאן פאדערט דער פארזיצער אויף אנצורופען קאנדידאטען אויפ'ן אמט פון וויצע-פארזיצער פון קהלה-ראט.

פרנס כארי (פאלקיסט) לעגט פאר די קאנדידאטור פון אדוואקאט וויצמאן.

פרנס הערש דוד זילבערשטיין לעגט פאר אין נאמען פון „פועלי-אמוני-ישראל" זיין אייגענע קאנדידאטור.

אין דער וואהל-קאמיסיע ווערט בעשטימט די פרנסים לעווישטיין און צעדערבוים.

די וואהלען האבען געגעבען פאלגענדע רעזולטאטען. געשטימט האבען אלע 16 פרנסים, 10 צעטלען זענען אפגעגעבען געווארען אויף דער קאנדידאטור פון אדוו. וויצמאן, 2 צעטלען זענען געווען לעדיגע, 2 צעטלען אויף דער קאנדידאטור פון ה' הערש זילבערשטיין און 2 קוועסטיאנירטע שטימען, אזוי ארום איז געוועהלט געווארען אלס וויצע-פארזיצער פון ראט אדוואקאט וויצמאן.

דער פארזיצער פרעגט צי אדוו. וויצמאן בעהמט אן דעם אמט אויף דעם ענטפערט פרנס וויצמאן — יא, ביז דער צייט ווען די וואהלען וועלען געפסלט ווערען.

פרנס פישעל ליבערמאן גיט דאן אב פאלגענדע

ערקלערונג פון אגודה-פראקציע

דער גלענצענדער נצחון פון אגודת ישראל בעת די לעצטע קהלה וואהלען אין לאדז האט בולט בעוויזען פאר דער גאנצער וועלט דאס פערטרויען, וואס דער רוב פון דער יודישער בעפעלקערונג אין לאדז האט געשאנקען דער אגודה און די גרופירונגען וואס זענען מיט איהר פערבינדען, אזוי, דאס די אגודה-פראקציע איז בכח פולשטענדיג איבערצונעמען אליין די לייטונג פון דער קהלה.

די אגודה-פראקציע איז אבער ווייט פון דעם געדאנק צו וועלען אליין רעגירען מיט'ן יודישען לאדז און איז בערייט זיך צו פערשטענדיגען מיט אלע ארט גרופירונגען וואס ווילען מיטארבייטען לטובת און קיום פון דער קהלה.

אין דעם פרט האט ד' אגודה-פראקציע אין דער ערשטער רייה זיך געווענדעט צו די אומפארטייאישע רעליגיעזע יודען וועמענס וועגדונג ס'איז אבער צו בעדויערען געווארען פון זייער זייט אבגעשטויסען.

וועלענדיג באלד אויף דער ערשטער זיצונג איבערצייגען בולט דער עפענטליכקייט דעם ערנסטען רצון פון אונזער דערמאנטע שטעלונג האבען מיר בעשטימט צו וועהלען אלס וויצע פארזיצענדער דעם פארשטעהער פון דער פאלקס-פארטיי וועלכער איז בערייט מיטצואַרבייטען מיט אונז לטובת דעם קיום פון דער יודישער קהלה אין לאדז.

אגודה-פראקציע אינ'ם קהלה-ראט אי ולאדז.

אין נאמען פון „פועלי-אגודת-ישראל"

האט פרנס דוד הערש זילבערשטיין אפגעגעבען פאלגענדע ערקלערונג:

די פועלי אגודת ישראל פראקציע אין קהלה שטעלט פעסט, אז דאס יודישע לאדז וועלכעס בעשטעהט אין גרעסטען טייל פון ארבייטער און אריימע מאסען, קאן איהר גורל אנפערטרויען נאר פארשטעהער פון די אריימע שיכטען, און אלס לאגישער פועל יוצא דערפון דארפען, אלס פארשטעהער פון דער קהלה געוועהלט ווערען, מענשען פון פאלק, פון ארבייטער קלאס.

נעהמענדיג אבער גלייכצייטיג אין אכט, אז 1) אלע אנדערע ארבייטער ריכטונגען אויסער פועלי אגודת ישראל האבען זיך אבגערוקט אן א זייט, און נעהמען נישט קיין אנטייל אין יודישען קהלה-לעבען, 2) יעדער פרוב ארויסצושטעלען א פראלעטארישען קאנדידאט צו די פרעזידיום-וואהלען איז פאראויס פערמשפט אויפ'ן דורכפאל, און עס וועט בלייבען א הוילע דעמאנסטראציע וועלכע וועט קיין שום נוצען נישט ברענגען. 3) צווישען די זיך בעקעמפענדע צדדים אין קהלה, איז אגודת ישראל די איינציגע וועלכע גיט די גאראנטיע פאר א פעסטע ענטשלאסענעם און ריקזיכטסלאזען קאמף פאר די רעליגיעזע הצטרכות'ן פון יודישען צבור לעבען ביי וועלכע מיר וועלען מיט איהר געהן האנד ביי האנד אין דער קהלה, 4) וועלען מיר ביי די פרעזידיום וואהלען נישט ארויסשטעלען קיין קאנדידאט געגען דער איינציגער לעגיטימער פארשטעהערשאפט פון רעליגיעזען יודענטום, די פארשטעהער פון אגודת ישראל

לײדער האבען מיר נישט געפינען די דאזיגע פערשטענדניש ביי די פרנסים פון דער „אגודה", וועלכע האבען ביי דעם אויסוואהל פון א פארשטעהער פון א רעליגיעזען כאראקטער אלס וויצע-פארזיצער פון ראט, האבען זיי בעסער געשטימט פאר א פארשטעהער פון די פאלקיסטען, וועלכע קען האבען די גרעסטע פערזענליכע מעלות, בעקעמפט ער אבער דעם וועלטליכען כאראקטער פון דער קהלה.

אין נאמען פון פאלקיסטישע פראקציע

זאגט פרנס אדוו. וויצמאן, אז די וואהלען צו דער לאדזער קהלה זענען אדורכגעפיהרט געווארען אויף אזא אופן וואס קייגער קען זיך דאס נישט פארשטעלען, 17 טויזענד וועהלער זענען איינגאנצען נישט אריינגעטראגען געווארען אין די וועהלער-רשימות, דעם טאג פון די וואהלען קען מען אנרופען אלס „דעם שווארצען מיטוואך", דער ראט שפיגעלט נישט אפ די כחות פערהעלטניש פון דער יודישער בעפעלקערונג.

מיר קענען אבער נישט, ווי אנדערע, אין א צייטיגען שווערען מאמענט פאר דער יודישער בעפעלקערונג דעזערטירען אדער פיהרען א דעסטרוקטיווע ארבייט אין דער יודישער קהלה, מיר וועלען ארבייטען אין דער קהלה פאר די אינטערעסען פון דער מעהרהייט פון דער יודישער בעפעלקערונג וואס געפינט זיך אין דער קהלה אלס מינדערהייט, מיר וועלען ארבייטען פאר א מאדערנער, וועלטליכער קהלה.

מיט דעם איז די זיצונג געשלאסען געווארען.

* * *

די ערשטע זיצונג פון קהלה-ראט האט שוין בעוויזען, מי ימי ההולכים". קודם-כל איז פעסטגעשטעלט געווארען, אז אויף דער איבטערוועגץ פון גערער רבין, וועלכער האט אונבעדינגט געוואלט ברענגען צו א שלום צווישען די אומפארטייאיש-רעליגיעזע און „אגודה" אויפ'ן געביט פון דער יודישער קהלה אין לאדז, האט די „אגודה"-פראקציע זיך געווענדעט צו די אומפארטייאישע וועגען אונטערהאנדלונגען, די „אגודה" האט געוואלט אוועקגעבען דעם וויצע-פארזיצער פון ראט אייגעם פון די אומפארטייאיש-רעליגיעזע, נאטירליך, האט געדארפט געבומען ווערען אין אכט די פערזאן, די אלעקסאנדערער האבען אבער נישט אנגענומען דעם פארשלאג צוליב די מאכינאציעס וואס זענען פארגעקומען בעת די וואהלען.

ווייטער זענען נעכטען פערענדיגט געווארען די אונטערהאנדלונגען צווישען דער „אגודה" און פאלקיסטען, פאר דער מיטארבייט פון די פאלקיסטען האט די „אגודה" אוועקגעגעבען דעם וויצע-פארזיצער פון ראט און א פערוואלטונגס-מיטגליד פאר די פאלקיסטען, דער פערוואלטונגס-מיטגליד וועט זיין ה' אהרן גלאטמאן, אזוי ארום וועלען אויך די פאלקיסטישע האנדווערקער האבען א פערטרעטער אין דער קהלה.

וואס שייך, דעם ה' לעוושטיין, וועלכער וויל מיטארבייטען אין דער קהלה, האט די „אגודה" איהם צוגעזאגט א מאנדאט אין דער פערוואלטונג, אויב ס'וועט זיך טאקע בעשטעטיגען די ידיעה, אז די ציוניסטישע פרנסים וועלען נישט אננעהמען קיין מאנדאטען אין דער פערוואלטונג, דעמאלט וואלט געבליבען א פריי ארט אוועקצוגעבען דעם הער לעוושטיין.

אלימפיאדע

טורן- און ספארט-פעסט

— פון דער —

ארבייטער-ספארט-געזעלשאפט

„מארגנשטערן"

קומט פאר שבת, דעם 20-טן יוני אויפ'ן ספארט-פלאץ אין

העלענאוו

בילעטן שוין צו בעקומען אין מארגנשטערן בושקוסינער 23.

פאר דער כותל=מערבי=פראגע

גענויער אינהאלט פון די עמפעהלונגען פון דער אינטערנאציאנאלער קאמיסיע

לאנדאן, (יט"א) דער גענויער טעקסט פון די עמפעהלונגען פון דער אינטערנאציאנאלער קאמיסיע פאר די ענינים פון כותל-מערבי, וואס זייער אינהאלט האט די יודישע טעלעגראפען-אגענטור שוין איבערגעגעבען בקיצור, איז פאלגענדער:

א) דער כותל-מערבי איז אן אינטעגראלער בעשטאנדטייל פון האראם-עשעריף, וועלכער איז דאס אייגענטום פון „וואקף". דער כותל איז דעריבער דאס אויסשליסליכע אייגענטום פון די מוסולמענער, וועלכע האבען אויך דאס אויסשליסליכע אייגענטומס רעכט אויפ'ן כותל.

אויך דער ברוק פאר'ן כותל-מערבי איז אויך דער אזוי-גערופענער מאנדהראבי (מאראקאנישער)-קווארטאל, איז לויט אן'אלט געזעץ א מוסולמענ'יש אייגענטום.

די יודען ליגט נישט אונטער קיין אומשטענדען קיין אייגענטום-רעכט צום כותל-מערבי, אדער צו דעם ברוק ארום דעם כותל צוליב דעם, וואס זיי האבען אוועקגעשטעלט פאר'ן כותל פערשידענע חפצים פון ריטועלען און אנדער'ן געברויך, אדער אויפ'ן סמך פון דעם דאזיגען ווערדיקט, אדער אויפ'ן סמך פון אן'אפמאך צווישען די צדדים.

פון דער צווייטער זייט דארפען נישט די מוסולמענער (אויב מ'קען דאס ווי-עס-איז אויסמיידען) קאנסטרואירען, בעזייטיגען אדער רעמאנטירען וועלכען עס איז בנין אויפ'ן געביט פון האראם אין דעם מאראקאנישען געגענד, אזוי, דאס דאך דער דורכגעפיהרטער ארבייט, זאל בעשווערט ווערען דער צוטריט פון די יודען צום כותל, אדער עס וואלט געשטערט די רוהע פון די יודען בעת זיי געפינען זיך אינ'ם דערמאהנטען שטח צוליב זייערע תפילות.

ב) די יודען קענען שטענדיג גענ'יסען פונ'ם רעכט פון פרייען צוטריט צום כותל-מערבי מיט'ן צוועק אפצוהיטען תפילות, עס דארפען דעריבער פערפליכטען די פאלגענדע כללים:

1) עס דארפען פערפליכטען אויף שטענדיג די אינסטרוקציעס, וואס זענען ארויסגעגעבען געווארען דורך דער ארץ-ישראל-רעגירונג אין סעפטעמבער 1929 יאהר וועגען די „געבעט-חפצים". די דאזיגע אינסטרוקציעס דארפען בלויז אין איין פרט מאדיפיצירט ווער'ען, און נעמליך, עס דארף די יודען ערלויבט זיין אוועקצושטעלען נעבען דעם כותל-מערבי אן'ארון-קודש, מיט ספרי-תורות ווי אויך א שולחן אויף וועלכען מען לייענט די תורה, אבער בלויז אין פאלגענדע פאלען:

א) אין א ספעציעלען תענות-טאג אדער תפילה-בציבור, וואס איז פערארדענט געווארען דורך דעם רבנות-הראשות אין ירושלים, צוליב וועלכער עס איז אומגליק אדער טרויער פון ציבור מיט דעם פארבעהאלט, דאס וועגען דער ארויסגעגעבענער פעראדנונג וועט דאס הרבנות-הראשות מיטטיילען דער אדמיניסטראטיווער מאכט.

ב) ראש-השנה און יום-הכפור, ווי אין אלע אנדערע ימים-טובים, בנוגע וועלכע די רעגירונג אנערקענט, אז עס איז געווען א מנהג צוברענגען צום כותל-מערבי אן'ארון-קודש מיט ספרי-תורות.

מיט'ן אויסנאהם אין די פאלען, וואס זענען פאראויסגעזעהען אין דאזיגען פאראגראף, דארף מען נישט ערלויבען צוברענגען צום כותל, וועלכער עס איז געבעט-חפצים.

2) עס דארפען נישט געמאכט זיין קיין שום שטערונגען די יודען, וועלכע ברענגען מיט זיך צום כותל-מערבי סידורים, מחזורים אדער אנדערע חפצים, וועלכע זיי געברויכען בעת די תפילות, סיי שטענדיג, סיי ביי ספעציעלע פאלען, אדער זיך אנטון אין אזעלכע מלבושים, וועלכע זיי טראגען געוועהנליך בעת'ן טון תפילה.

3) עס דארף שטענדיג פערפליכטען דער ארויסגעגעבענער צייטווייליגער פערבאט אוועקצושטעלען פאר'ן כותל בענקלעך, טעפיכער אדער ראגאזשעס, שטולען, מחיצות אדער ווענדטלעך א. ד. גל., ווי אויך א פערבאט צוטרייבען אין געוויסע שעה'ן בהמות אויפ'ן ברוק. אויסער דעם מוז ארויסגעגעבען ווערען א בעפעהל, אז אין בעשטימטע שעה'ן דארף מען פערמאכען די דורכגענג ביי דער דרום-זייט פון כותל. מען דארף דאגעגען אכטען און אזוי ווי ביז'איצט נישט צונעהמען ביי די מוסולמענער דאס רעכט פריי זיך צו בעוועגען אהין און צוריק אויפ'ן ברוק פאר'ן כותל.

4) עס זאל פערוועהרט ווערען ברענגען פאר'ן כותל וועלכען עס איז געצעלט, מחיצה אדער אנ'עהנליכען געגענשטאנד מיט'ן צוועק צו אינסטאלירען איהם ביים כותל אפילו אויף א בעגרעניצטע צייט.

5) עס זאל די יודען נישט ערלויבט ווערען בלאזען שופר אין דער נאהענט פון כותל, ווי אויך גורם זיין, וועלכע עס איז רוהע-שטערונג פון די מוסולמענער, וואו לאזט זיך אויסמיידען. פון דער אנדערער זייט זאל נישט ערלויבט ווערען די מוסולמענער אפצוהאלטען די „ציקר"-צערעמאניעס-הארט נעבען דעם ברוק פון כותל אין דער צייט, ווען עס קומען פאר די יודישע תפילות, אדער אויף וועלכען עס איז אנדערען אופן בעלעסטיגען די יודען.

6) די אדמיניסטראטיווע מאכט זאל זיין בערעכטיגט ארויסצוגעבען אינסטרוקציע, וועלכע זי וועט אייגעפינען פאר נויטיג, וועגען די אויסמעסטונגען פון יעדער בעזונדערען געגענשטאנד, וועלכען מען וועט ערלויבען די יודען צו ברענגען פאר'ן כותל, ווי אויך וועגען די בעזונדערע טעג און שעה'ן, וועגען וועלכע עס איז שוין אויבען געווען דערמאהנט, און לסוף וועגען אנדערע איינצלהייטען, וואס וואלטען זיך ארויסגעוויזען פאר נויטווענדיג פאר דער ענטשפרעכענדער און פולשטענדיגער אויספיהרונג פון דעם דאזיגען ווערדיקט פון דער קאמיסיע.

7) עס דארף פערבאטען ווערען יעטוועדער פער זאן אדער פערזאנען צו מאכען א געברויך פון דעם שטח פאר'ן כותל-מערבי אדער זיין אומגעבונג פאר יעדער ארט פאליטישע רעדעס ארויסטרעטונגען און דעמאנסטראציעס פון וועלכען עס איז כאראקטער.

8) מען דארף אננעהמען, אז די יודען און מוסולמענער זענען אין א גלייכער מאס פעראינטערעסירט, אז דער כותל-מערבי זאל נישט פערלירען זיין אויסזעהען דורך בעדעקען איהם מיט פערשידענערליי איינקריצונגען און אויפשריפטען אדער דורך אריינשלאגען אין איהם טשוועקעס אדער עהנליכע געגענשטאנדען, ווי אויך אז דער ברוק פאר'ן כותל זאל געהאלטען ווערען אין ריינקייט און זאל אין א גלייכער מאס רעספעקטירט ווערען דורך מוסולמענער און יודען. די מוסולמענער האבען דאס רעכט צו רייניגען דעם ברוק און דורכפיהרען אויף איהם רעמאנטען, אבער ערשט נאך א פריהערדיגער ענטשפרעכענדער מעלדונג צו דער אדמיניסטראטיווער מאכט.

9) היות דער כותל-מערבי שטעלט מיט זיך פאר א מאנומענט פון היסטארישען ווערט, דארף די אויפגאבע צו דערהאלטען דעם כותל אין אנ'ענטשפרעכענדען צושטאנד איבערגעגעבען ווערען דער א"י-אדמיניסטראציע, וועלכע דארף אויך דורכפיהרען אלע נויטיגע רעמאנטען, אבער תמיד נאך א פריהערדיגער בעראטונג מיט דעם העכסטען מוסולמענישען ראט און מיט דער רבנות-הראשות אין ארץ-ישראל.

10) אויב וועלכע עס איז נויטיגע רעמאנטען פון ברוק זענען נישט דורכגעפיהרט געווארען דורך די מוסולמענער אין דער ענטשפרעכענדער צייט, זאל די א"י-אדמיניסטראציע אונטערנעהמען ענטשפרעכענדע שריט, אז די ארבייטען זאלען אויסגעפיהרט ווערען.

11) די רבנים-הראשית פון א"י זאלען אויפגעפאדערט ווערען צו בעשטימען איינעם אדער מעהרערע בעאמטע אלס זייערע פולבערעכטיגטע פארשטעהער, וואס זאלען אויפנעהמען אינסטרוקציעס און אלערליי אנדערע מיטטיילונגען, וועלכע די א"י-אדמיניסטראציע וועט פון צייט צו צייט ארויסגעבען אין דער פראגע פון כותל-מערבי. דער ברוק פאר'ן כותל, ווי אויך וועגען די פארמאליטעטען, וואס דארפען אפגעהיט ווערען און וואס האבען א שייכות צו די יודישע תפילות ביים כותל.

אין די בעמערקונגען, וואס זענען ביגעלעגט צו די עמפעהלונגען דריקט אויס די קאמיסיע איהר האפענונג, אז ביידע פעראינטערעסירטע צדדים וועלען ארויסווייזען א געהעריגע פערשטענדעניש און רעספעקטירען איהר פסק-דין. די ערבייער וועהען די מוסולמענער דורך דער קאמיסיע בעצייכענט אלס דער צד, וואס זיין אייגענטום און בעזיץ-רעכט אונטערליגען נישט קיין שום צווייפעל". די יודען דאגעגען אלס דער צד, וועלכער ריכט אפ זיינע תפילות אויף א באדען, לגבי וועלכען ער האט נישט קיין אייגענטום-רעכט".

לסוף בעמערקט די קאמיסיע, אז איהרע עמפעהלונגען און בעשלוסען האט זי אנגענומען איינשטימיג.

איטאליענישער מיניסטער וועגן איטאליענישען יודענטום

אינטערוויאו פון דער יודישער טעלעגראפען-אגענטור

רוים, (יט"א) דער איטאליענישער יוסטיץ- און קולטוס-מיניסטער אלפרעדא ראקא. איינער פון די בעדייטענדסטע פארשטעהער פון דער פאשיסטישער רעגירונג און טעאר'עטיקער פון דער פאשיסטישער בעוועגונג, האט אויפגענומען אויף א ספעציעלער אודיענץ דעם רוימער פערטרעטער פון יט"א ד"ר ע. קליינלערער, וועלכען ער האט געגעבען פאלגענדע ערקלערונגען:

די מאראלישע און אלגעמיינע לאגע פון איטאליענישען יודענטום האט זיך בעדייטענד פערבעסערט נאכ'ן שליסען דעם קאנקארדאט מיט'ן וואטיקאן. די איטאליענישע יודען האבען בעקומען אזעלכע רעכט, וועלכע זיי האבען ביז איצט נישט געהאט. אזוי איז געווארען אנערקענט. דאס די תתונות, וועלכע ווערען געשלאסען ביים ראבינער, בעקומען די רעכט און די קראפט פון ציווילע תתונות. דער לעצטענס ארויסגעגעבענער סטאטוט, וועלכער רעגולירט די עקזיסטענץ און די טעטיגקייט פון די יודישע קהלות אין איטאליען, וועט נאך מעהר מיטווירקען צו דער קאנסאלידאציע פון איטאליענישען יודענטום. דורך וועלכען דער נייער סטאטוט איז אויפגענומען געווארען מיט אנערקענונג און דאנקבארקייט.

נאכ'ן שליסען דעם קאנקארדאט איז ארויסגעגעבען געווארען א ספעציעל געזעץ, וואס אנערקענט אין איטאליען די פרייהייט פון אלע אנדערע קולטען. אלע, אהן אויסנאהם, בירגער זענען גלייך-געשטעלט אין זייער רעכט צו האבען א צוטריט צו אלע אדמיניסטראטיווע און פאליטישע שטעלונגען. די מעגליכקייטען פאר אנגעהעריגע צו אנדערע רעליגיעס, ווי די קאטוילישע, צו דערגרייכען צו אלע פאסטענס, בעשטאנט מינ. ראקא, זענען אין איטאליען נישט בלויז פיקסירט אויפ'ן פאפיר. טעארעטיש, נאר עפעקטיוו. אויף די העכסטע שטעלונגען אין געריכטס-וועזען געפינען זיך יודישע ריכטער, אויך אין די אוניווערזיטעטען פערנעהמען יודען זעהר פיל קאטעדרעס.

מינ. ראקא, וועלכער איז אליין פראפעסאר פון האנדעלס-רעכט אין רוימער אוניווערזיטעט, האט דערביי דערמאהנט, דאס די לעהרער פון האנדעלס-רעכט אין איטאליען האט אלס איהרע פערטרעטער א בעדייטענדע צאהל יודען, און דערביי זענען זיי אנערקענט אלס העכסטע אויטאריטעטען אויף דעם געביט. נישט לאנג צוריק האט אמטירט א רעגירונגס-קאמיסיע, וועלכע איז בעשטאנען פון פראפעסארען פון פערשידענע אוניווערזיטעטען און וועלכע האט געהאט די אויפגאבע צו רעהאביליטירען אוניווערזיטעטס-דאצענטען. די דאזיגע קאמיסיע איז בעשטאנען כמעט אויסשליסליך פון יודישע פראפעסארען. איינער פון זיי פראפ. טשעזארע וויוואנטע, איינער פון די גרעסטע טעארעטיקער פון איטאליענישען האנדעלס-רעכט, האט איצט נישט לאנג צוריק די רוימער אוניווערזיטעט געמאכט גרויסע פייערונגען, אין וועלכע עס האט אויך אנטייל גענומען אפיציעל די איטאליענישע רעגירונג.

סימפטאמאטיש איז אויך דער גרויסער אנטייל פון יודען אין דער איטאליענישער ארמיי, וואו זיי האבען דערגרייכט די העכסטע פאסטענס. צו די בעסטע טעארעטיקער פון סטראטעגישע פראבלעמען געהערען די יודישע גענעראלען ליאוצי, סעגרע און פוליעזע.

אויף דער פראגע פון פערטרעטער פון יט"א וועגן דער שטעלונג פון פאשיזם צו אנאלאגישע בעוועגונגען אין אויסלאנד און צו אזעלכע בעוועגונגען, וועלכע רופען זיך „פאשיסטיש" און וואס בעטאנען שטארק דעם ראסען-פרינציפ, האט מיניסטער ראקא געגעבען פאלגענדען ענטפער:

אין איטאליען עקזיסטירט נישט קיין ראסען-פראבלעם. איטאליען איז פון אלעמאל אן געווען א לאנד, וואו פערשידענע פעלקער און ראסען האבען זיך אויסגעמישט צוזאמען. די קולטורעלע צוזאמענמישונג פון פערשידענע ראסען אין איטאליען איז געווען פולקאם. דער פאשיזם איז א נאציאנאלע בעוועגונג און נישט א בעוועגונג, וועלכע שטיצט זיך אויף ראסען-פאראורטיילען. אין דעם פרט אונטערשיידעט זיך דער פאשיזם אבסאלוט פון דער היטלער-בעוועגונג.

OSTRZEŻENIE!

TYLKO ORYGINALNA ZNANA OD 25 LAT

CZEKOLADA PRZECZYSZCZAJĄCA

DRASTIN-LUBELSKI

działa skutecznie reguluje żołądek

Wystrzegać się bezwartościowych naśladownictw.

Zwracać uwagę na napis Drastin-Lubelski i znak fabryczny n/każdym ułamku

WYTWÓRNIA APTECZNA J. Lubelski WARSZAWA, UL. DŁUGA 16

DO NABYCIA WSZĘDZIE

LETNIE PODRÓŻE MORSKIE

Transatlantyckiemi okrętami „POLONJA", — „PUŁASKI," — „KOŚCIUSZKO".

na fjordy Norwegji — od 18. lipca do 2. sierpnia b.r. Bilety od 500 zł.;
do Kopenhagi — od 25. lipca do 29. lipca b. r. Bilety od 175 zł.;
do Stanów Zjednoczonych Ameryki —
od 29. lipca do 26. sierpnia b. r. Bilety od 1.975 zł.
do Sztokholmu, Rygi i Visby —
od 3. sierpnia do 9. sierpnia b. r. Bilety od 225 zł.;
do Londynu, Rotterdamu i Kopenhagi —
od 6. sierpnia do 17 sierpnia b. r. Bilety od 375 zł.

Bez paszportów i wiz zagranicznych.

Bliższe informacje i sprzedaż biletów w biurach Linji Gdynia-Ameryka w Warszawie, Marszałkowska 116, tel. 547-46, oraz w biurach Wagons-Lits-Cook, Orbis, Francopol i Ligi Morskiej i Kolonjalnej.

בעפאהר איהר פאהרט אויף ערהאלונג

קויפט אייז אייער קאסמעטיק נאר אין דער ערשטער רענאמירטער קאנקורענץ-פערפומעריע פון דער פירמע

J. DRUKIER, 5 ZAWADZKA 5

TELEFON 175-92

וואס בעזיצט צום איצטיגען זומער-סעזאן דעם רייכסטען אויסוואהל פון די בייעסטע

פערפומען, טואלעט-זייפען, קרעמען, פודערען, קעלנישע בלומען-וואסערן א. אז. וו.

בעמערקונג: ביי יעדען איינקויף ווערט צוגעגעבען א קופאן אויף ווערטפולע פרעמיעס.

פאר אנגראסיסטען בעדייטענדער ראבאט

קיין פיליעס בעזיצען מיר נישט

כותל־מערבי

איז אייגענטום פון די מוסולמענער

מיר געדענקען אַלע דעם שטרייט וואָס איז אויסגעבראָכן מיט אַ פּאָר יאָהר צוריק, אַרום דער כותל מערבי, אַ מיאוסער שטרייט, אַ העסליכע פּראָוואָקאַציע איז עס געווען. נישטאָ נאָך דער שופט וואָס זאָל אָנווייזן, ווער עס האָט דעם שטרייט אַרויסגערופען. ווער עס האָט דערצו גורם געווען. גענוג איז, אַז עס איז פלוצים דערוועקט געוואָרן די פראַגע צו וועמען געהער דער כותל. פאַר אונז איז די שאלה גאָר קיין שאלה נישט געווען. אָבער אַז מען פרעגט מוז מען ענטפערן, מוז מען בעווייזן מיט דאָקומענטען, אַז דאָס איז מיינס. אָבער וואו בעהמט מען די דאָקומענטען? יודען, דער עם־הספר האַלט בישט פון דאָקומענטען. געהט אין יעדער שטאָט וועט איהר געפינען היידער, שפּיטאַלען, שולען און בתי־מדרשים, וואָס געהערען צו קהל, דאָס קהל האָט זיי געבויט און פונדעסטוועגען איז נישטאָ קיין דאָקומענט וואָס זאָל בעווייזן דאָס אייגענטום־רעכט פון קהל אויף די בנינים. און אויב אין זווימישען, אַלטעגליכען לעבען האָבען מיר נישט קיין דאָקומענטען, פונוואַנען זאָלען זיין דאָקומענטען אויף אַ בנין וואָס שטעהט שוין אַ פּאָר טויזענד יאָהר דאָרט ערגעץ אין ארץ־ישראל?

לויט אונזער איבערצייגונג דאַרף מען אויף דעם גאָר קיין בעווייזען נישט. דער בעסטער עדות איז די געשיכטע, וועלכע דערצעהלט אַז שלמה המלך האָט געבויט דאָס בית המקדש אַז דער מלך הורדוס האָט איהם פערמרעגט און אַז פון דעם בנין איז נע־בליבען נאָר אַ וואַנד, ביי וועלכער יודען גיסען אויס זייער ביטער האַרץ, צו וועלכער זיי קומען מתפלל זיין. אָבער די היסטאָריע איז דאָ ליידער אַ שלעכטער עדות, ווייל די אייגענע היסטאָריע דער־צעהלט, אַז דאָס לאַנד האָט אַמאָל געהערט צום פאָלק ישראל און אַז נאָכהער ווען מען האָט יודען אַרויסגעטריבען, זענען דאָרט געזעסען פערשידענע שבטים, אַז דאָס לאַנד איז געגאַנגען פון האַנד צו האַנד ביז זי איז געקומען צו די טערקען, און פון די האָבען איצט דאָס לאַנד צוגענומען די ענגלענ־דער: די אייגענע היסטאָריע אָנערקענט דאָס רעכט פון שטאַרקען, פון זיגער און אויב דאָס לאַנד האָט געהערט צו אַ צווייטען האָט אויך אַלץ וואָס אין לאַנד געפינט זיך, געהערט צו דעם צווייטען.

קיין היסטאָרישע רעכט אָנערקענט נישט די היסטאָריע. זי אָנערקענט נאָר פריוואַטע רעכט. אויב יודען זאָלען האָבען בעוויזען אַז דעם פּלאַץ האָבען זיי אַמאָל אָפּגעקויפט איז עס היינט אויך זייערס. אַזוי ווי אַזעלכע בעווייזען זענען נישטאָ, אַזוי ווי עס זענען פערקערטע דאָ בעווייזען, אַז דער פּלאַץ אַרום דעם כותל געהערט צו מאַראָקאַנער אַראַבער, געהערט ממילא אויך די וואַנד וואָס שטעהט אויף דעם פּלאַץ אויך צו זיי.

אַזוי האָט אויסגעפיהרט דער סכסוך און זיין פּרשטען סטאַדיום. אַזוי ווי עס איז אָבער אַ פאַקט, אַז יודען האָבען געהאַט אַ פריינען צוטריט צו דער וואַנד, אַז יודען זענען געקומען מתפלל זיין און קיי־נער האָט זיי נישט געשטערט, האָט די ענגלישע רעגירונג בעפונען אַנאויסגונג צו זעצען דריי מענ־שען, נישט פּראַינטערעסירטע, וועלכע זאָלען אויס־הערען די טענות פון ביידע צדדים און זאָלען אַרויס־טראָגען אַנאורטייל. די דריי נייטראַלע מענשען זע־בען געווען אַ שוועד, אַ שווייצער און אַ האָלענדער, ווען מען זאָל מיר פרעגען וואָלט איך נישט מסכים געווען אויף די דריי. איך וואָלט פאָרגעלעגט מען זאָל זעהן קריגען איבערגעבען אַ אינדוס, אַ יאַפּאַנער און אַ רויט־הויטיגען אינדיאַנער פון ערגיץ אַ מיטעל־אַמע־ריקאַנער רעפּובליק. די דריי עקספּערטען וואָלטען גיכער פערשטאַנען דעם ענין, ווי אייראָפּעאישע יוד־ריסטען וואָס זענען פערצויגען אויפ'ן רוימישען רעכט. אָבער מען האָט ביי מיר נישט געפרעגט, מען האָט ביי אונז אַלע נישט געפרעגט, מען האָט אויסגעקליבען די בעסטע מענשען וואָס אייראָפּא פערמאָגט און אָט האָבען מיר זייער אורטייל:

דער כותל מערב געהערט צו די מוסולמענער. יודען וועלען אַ רעכט צו קומען אַהין מתפלל זיין אין געוויסע טעג און מעגען דעמאָלט מיטבריינגען מיט זיך די גוטע תשמישי קדושה א.א.וו. דאָס היינטיגע אינטערעסירט אונז נישט אַזוי שטאַרק וויכטיג איז נאָר דער פערשטער זאַץ, אַז דער כותל מערבי געהערט צו די מוסולמענער, צו די אַראַבער, דאָס איז דער עיקר, איהר האָט נישט צו פרעגען ווי אַזוי און פאַר וואָס, עס איז דאָס רוימישע רעכט. דאָס רעכט פון שטאַרקען וועלכער ענטשייד דעט. אַזוי אַרום האָבען מיר איצט צוליב אַ קאַפּריז פון אַ יחיד אָדער פון יחידים אַפיציעל פערשפּילט אַ נאַציאָנאַלען אייגענטום געגען וועלכען קיינעם איז נישט איינגעפאַלען אַמאָל אַרויסצוטרעטען. דער כותל געהערט צו די מוסולמענער — דאָס האָט פיל צו זאָגען, קיין ערגעץ האָט מען שוין נישט געקענט ערגערס טון.

שי. י. טמופּניצקי

Dr. med. H. LUBICZ
ספּ. פאַר הויט, וועגערישע און געשלעכטס־קראַנק.
צענעלניאַנאַ 7 (פריהער 43), טעל. 141־32
עמפּפאַנגס־שעה'ן 8–10, 12–2, און 5–8, זונטאָג און יו"ט 9–1, פאַר דאַמען בעזונדערער וואַרטע־זאַל.

Dr. Z. Rakowski
פאַר אויערן־, נאָז־, האַלז־ און לונגען־קראַנקהייטען
9 קאָנסטאַנטינער 9 טעלעפאָן 127־81
שפּרעכשטונדען פון 12—2 און פון 5—7. נעמט אויך אָן אין לאַגעווניקע וונערושער 17 פון 10 — 11 און פון 5—3

דער פּאָליטישער מאָמענט

דער וויזיט פון די דייטשע מיניסטאָרען אין ענגלאַנד

די גאַנצע אויפמערקזאַמקייט אין דער פּאָליטי־שער וועלט איז אין דער היינטיגער וואָך געווען געווענדעט אויף דעם וויזיט פון דייטשן קאַנצלער ברינינג און דייטשן אויסערן־מיניסטער קורציוס אין טשעקערס.

מען האָט אָבער אומזיסט זיך אַנגעשטרענגט. די גאַנצע קאָנפערענץ צווישען די דייטשע און ענג־לישע מיניסטאָרען איז געפיהרט געוואָרען כמעט ביי פערמאַכטע טירען. וואָסערע פערהאַנדלונגען עס זענען דאָרט פאָרגעקומען, ווער וועמען האָט עפּיס צוגעזאָגט, וואָס האָט מען צוגעזאָגט און מיט וואָס זענען די דייטשע מיניסטאָרען אַהיימגעפאָהרען.

אין דער עפענטליכקייט האָט מען אַריינגעוואָר־פען עפּעס נעבעלהאַפטע ידיעות וועגען די ענינים, וואָס עס זענען דאָרט בעהאַנדעלט געוואָרען.

„דיילי טעלעגראַף" „מאַכט דעם אָנשטעל, אַז זי דערצעהלט „סודות פון חדר", און גיט איבער אַז: די מלוכה־מענער פון ביידע צדדים זענען געקומען צו אַ הסכם, אַז אין איצטיגען מאָמענט איז די צייט נאָך נישט רייף אויף צונויפרופען אַ נייע אינטער־נאַציאָנאַלע קאָנפערענץ אָדער בעשטימען אַ נייע עקספּערטען־קאָמיסיע צו רעווידירען דעם ענטשעד־דיגונגס־פּראָבלעם. גלייכצייטיג אָבער אָנערקענט ענגלאַנד די אויסערגעוועהנליך־ערנסטע און בע־דראָהטע לאַגע פון דייטשלאַנד צוליב'ן ווירטשאַפט־ליכען קריזיס, וואָס פאָדערט געוויסע פערלייכטערונג געגען פאַר דייטשלאַנד ביים צאָהלען די ענטשעד־גונגס־חובות; דאָס זאָל געשעהן מיט דער הילף פון אַ מאָראַטאָריום פון די יעהרליכע ראַטעס פון יאַנג־פּלאַן.

דייטשלאַנד האָט פערלאַנגט אַ מאָראַטאָריום אויף דריי יאָהר אין דער הויך פון 1 מיליאַרד 320 מיליאָן מאַרק יעהרליך, דערויף האָבען די ענגלישע מלוכה־מענער ערקלערט, אַז אין פּרינציפּ זענען זיי די רויף מסכים אָבער בתנאי, אַז מען זאָלען פּועל'ן אויך ביי די פּראַייניגטע שטאַטען אַ מאָראַטאָריום, אַזוי־אַרום איז די גאַנצע פראַגע אָפּהענגיג פון אַמעריקא.

פאַקטיש איז דער גאַנצער ענין טשעקערס אַ־רומגעהילט מיט אַ בעדיכטען שלייער, אייניס איז אָ־בער זיכער, אַז דייטשלאַנד וועט שוין וצום עסק נישט דערלעגען. די אָנשטרענגונגען מצד ייטש־לאַנד צו שפּילען חברשאַפט מיט ענגלאַנד, איז אַ געשיקטער דיפּלאָמאַטישער צוג, פון וועלכען דייטש־לאַנד קאָן פריהער צו שפּעטער אַ סך געוואונען. אין עיקר געהט דייטשלאַנד פאַר יעהדען פּריז וייכער צו מאַכען ס'האַרץ ביי פראַנקרייך, און דאָס מיינט דייטשלאַנד קאָן זי דערגרייכען דורך אַנאינטימען פּאָליטישען פּלירט מיט ענגלאַנד.

מיט דער רייזע קיין טשעקערס האָט דייטש־לאַנד געוואָרפען דאָס ערשטע „פערסישע אייגעל" צו ענגלאַנד.

פאַקטיש האָבען דאָך די ביידע מלוכות קיין שום מעגליכקייט נישט צו לעזען די וויכטיגסטע פראַגען אין וועלכע עס זענען פּעראינטערעסירט אַנדערע מלוכות, ווי למשל ענטוואָפּנונג, ענטשעדי־גונג, רעוויזיע פון יאַנג־פּלאַן, געמיינזאַמער קאַמף מיט'ן ווירטשאַפטליכען קריזיס א.ד.גל. אויב עס איז וועגען דעם אַלעם גערעדט געוואָרען אין טשע־קערס האָט עס נאָר אַ כאַראַקטער פון אַ פּריוואַטען שמועס, און עס איז אַ גרויסער ספק אויב דאָס קען האָבען אַנאינטערנאַציאָנאַלע בעדייטונג.

מען שטויסט זיך אָן, אַז די דייטשע מיניסטאָרען האָבען זיך פערטרויט פאַר די ענגלענדער וועגען זייער לאַגע אויף אַ גאַנץ היימישען אופן, און האָבען דאַביי געמאַכט אַנאַ מיגע, ווי מען וויל זאָגען, אַז „קיין אַנדערען וואָלטען מיר אַזעלכע אינטימע זאַ־כען נישט דערצעהלט".

מעגליך, אַז די רעזולטאַטען פון טשעקערס וועלען זיך ערשט לאָזען פיהלען דאַן, ווען עס וועט האַלטען ביים רעאַליזירען פראַגען פון איב־טערנאַציאָנאַלען כאַראַקטער. די פּאָליטישע וועלט איז נאָר געבליבען מיט אַנ'אָפּען מויל און מען ווייסט נישט וואָס מאַקדאָנאַלד און הענדערסאָן האָבען געזאָגט וועגען די אַלע פראַגען, וואָס זיי־ערע דייטשע געסט האָבען בעריהרט.

די ענגלישע קאָנץ פון שווייגען איז אויך אין טשעקערס געקומען צום אויסדרוק.

מיט טשעקערס איז צוגעקומען נאָך אַ דיפּ־לאָמאַטישער סוד אין דער פּאָליטישער וועלט.

און ווי די לעצטע דעפּעשען גיבען איבער זאָל דאָס זיין אַ גאָר וויכטיגער סוד, וואָס זאָל איבעראַשען די וועלט. דאַרף מען זיך אַנגאַרטען מיט געדולד און וואַרטען ביז דער סענסאַציאָנעלער סוד וועט ענטפּלעקט ווערען.

איידער די דייטשע מיניסטאָרען זענען געפאָ־רען קיין ענגלאַנד האָט די דייטשע רעגירונג אַרויס־געגעבען אַ פעראָרדנונג אין וועלכער זי שטעלט פאַר די איצטיגע שווערע לאַגע פון די מלוכה־פינאַנ־סען. פון דער פעראָרדנונג נעהמען מיר אַרויס די פאָלגענדע כאַראַקטעריסטישע שטעלען:

די האָפנונג, אַז דער קריזיס אין דער וועלט־ווירטשאַפט וועט אין פריהלינג 1931 נאָכלאָזען איז אַזוי־אַרום ווי אויך און אַרבייטסלאָזיגקייט געמיל־דערט ווערען, האָט זיך נישט ערפילט. דייטשלאַנד איז פערבונדען מיט דער וועלט־ווירטשאַפט מיט אַ פערקעהר פון סחורות אויף 23 מיליאַרד מאַרק. אַליין קאָן עס זיך נישט ראַטעווען פון דער בשות־פותדיגער נויט אינגאַנצער וועלכער עס ליידען אַפילו די מלוכות, וואָס זענען פון דער וועלט־מלחמה אַרויס אַלס זיגער.

אונזער מאָרגען און שוועריגקייטען זענען פערשאַרפט, ווייל מיר טראָגען חוץ דעם אַלגעמיינעם קריזיס אין וועלכען מיר לעבען, אויך נאָך די בע־זונדערע לאַסט, וואָס מיר מוזען צאָהלען, ווייל מיר האָבען דעם קריג פערלוירען. אָט די צאָהלונגען, האָבען מיר איבערגענומען, אָבער די פּאַראויסזעצונ־גען פון יענער צייט האָבען זיך נישט דערפיהלט, און איצט ציהען די צאָהלונגען אַרויס ביי אונז די מחמת מלחמה און אינפלאַציע פעראָרמטער ווירט־שאַפט דאָס קאַפּיטאַל וואָס זי דאַרף נויטיג, כדי זיך צו ערהאַלטען און ענטוויקלען.

אין ענגלאַנד און אין אויסלאַנד האָט מען אונז אַ סך מאָל פאָרגעוואָרפען אַז מיר האָבען נישט גענוג שפּאָרזאַם געווירטשאַפטעט. דאָס איצטיגע דייטשלאַנד איז געוויס פריי פון דער בעשולדי־גונג, אויף דער גאַנצער ליניע זענען געמאַכט גע־וואָרען די שטאַרקסטע אָנשטרענגונגען, כדי צו רעדוצירען די אויסגאַבען אויף אַזוי וויים, ווי מען קען דאָס דערטראָגען, ווי באַלד די נייע נויטסטער־אָרדנונג וועט זיין אין קראַפט וועלען די אָפּשפּאָ־רונגען פון דער מלוכה, צוזאַמען מיט דער רעדוקציע פון יענעם יאָהר אויסמאַכען די ריזען־סומע פון מעהר ווי איינס אַ האַלב מיליאַרדען מאַרק.

די רעגירונג קוקט דעם אמת אין די אויגען, און פערשטעהט זיך, די גרויסע קרבנות וואָס די נייע פעראָרדנונג פערלאַנגט פון אַלע קרייזען פון דער בעפעלקערונג. אָבער די דערהאַלטונג פון גלייכגעוויכט אין מלוכה־בודזשעט אין די שיינונג פון אונזער ווירטשאַפט אין איהר שווערער לאַגע און אין דעם שטאַרקען קאָנקורענץ־קאַמף אויפ'ן וועלט־מאַרק — מאַכען די אונטערנומענע שריט געראַכטפערטיגט.

מיר האָבען פון אונזער פאָלק פערלאַנגט עס זאָל זיך אָפּזאָגען פון אַזויפיל — מעהר קענען מיר נישט פערלאַנגען — דאָס איז די גרענעץ! דאָס, וואָס מיר האָבען ביים יאַנג־פּלאַן געהאַלטען פאַר מעגליך, האָט זיך מחמת דער ענטוויקלונג פון דער ווירטשאַפט אַרויסגעוויזען אַלס אַ טעות. די דער־לייכטערונג וואָס דער דאַזיגער פּלאַן האָט לויט אַבזיכט פון אַלע צדדים געזאָלט ברענגען דעם דייטשען פאָלק, — האָט ער נישט געבראַכט. די רעגירונג איז איבערצייגט, אַז די שטאַרק בעדראָהטע ווירטשאַפטליכע און פינאַנציעלע לאַגע פון דייטש־לאַנד פערלאַנגט אונבעדינגט אַ ענטלאַסטונג פאַר דייטשלאַנד פון די אומדערטראַגבאַרע רעפּאַראַציע־פּליכטען, אויך דאָס ווירטשאַפטליכע געזונד־ווערען פון דער וועלט איז דערפון אָפּהענגיג".

ווי מען זעהט, אַרבייט דייטשלאַנד מעשים. די דייטשען זיצען נישט מיט פערלייגטע הענד.

ערד־ציטערניש אין ענגלאַנד

די גאַנצע לענג פון לאַנד געטרייסעלט

אַ בנין פון פיל קוימענס איינגעפאַלען. — פענסטער צובראָכען. — מענשען אַרויסגעפאַלען פון די בעטען. — גרויס שרעק ביי דער בעפעלקערונג. — מענשען לויפען אַרויס אין די גאַסען. — וואַסער־רעהר צושטערט אין לאָנדאָן. טראַמוויי־ליניע געשעדיגט און פערקעהר אָבגעשטעלט. — נישט קיין מענשליכע קרבנות.

(בריה פון לאָנדאָן)

—=:o:=—

ווי די דעפּעשען האָבען שוין געמעלדעט איז לאָנדאָן און ענגלאַנד און סקאָטלאַנד אין דער גאַנ־צער לענג אויפגעטרייסעלט געוואָרען פון אַנ'ערד־ציטערניש. צום גליק זענען קיין מענשליכע קרבנות נישט געווען. אָבער די יעדע ציטערניש האָט זיך זעהר שטאַרק געפיהלט און אין אייניגע פּלעצער איז אויך געמאַכט געוואָרען שאָדענס. מענשען זע־נען אַרויס אין די גאַסען אין שרעק, אין איין פּלאַץ איז איינגעפאַלען אַ בנין; פיל קוימענס זענען אַ־ראָפּגעפאַלען, פענסטער זענען צובראָכען געוואָ־רען. אין שאַדיטש, לאָנדאָן, האָט אויפגעריסען אַ הויפּטרעהר פון דער וואַסער־לייטונג. אין טרעטוואַר גאַס איז די גאַס פערפלייצט געוואָרען, די טראַמוויי ליניע בעשעדיגט און מען האָט געמוזט דאָרט אָפּ־שטעלען דעם פערקעהר.

די ערד־ציטערניש האָט געדויערט צווישען 7 און 8 סעקונדען אין איהר גאַנצען לויף.

די ערד־ציטערניש האָט זיך געצויגען פון דרום קיין צפון אין דער גאַנצער לענג פון דעם בריטישען אינזעל, אָבער נאָר אין מיטען, און נישט ביי די ברעגעס פון מזרח אָדער מערב.

אין די פאָלגענדע גרויסע שטעט האָט מען בע־פיהלט די גרויסע ערד־ציטערניש: לאָנדאָן, מאַנ־שעסטער, ליעדז, גלאַזגאָו, באָקסטאָן, קאַמברידוש, סאָוטהעלפּטאָן, לאָוועסטאָף, עדינבורג, ניו־קאַסטעל, באַרנסלי. האַל, לינקאָלן, נאָטינגהעם, פּעליקסטאָוו, בריסטאָל, ברייטאָן, בארמוטה, ווי אויך אין אַלע אַנדערע שטעט, שטעטלעך און דערפלעך, וואָס גע־פינען זיך צווישען און אַרום די דערמאָהנטע שטעט.

עס ווערט בעהויפּטעט, אַז ס'האָט זיך נאָך קיינמאָל נישט געפיהלט אַזאַ ערד־ציטערניש אין ענגלאַנד.

אין לאָנדאָן האָט מען די ערד־ציטערניש בע־פיהלט פּונקט אום 1.28 ביינאַכט. די וואָס זענען נאָך נישט געשלאָפען האָבען געזעהן און געפיהלט ווי די בעטען און דאָס מעבעל טרייסעלט זיך, אין אייניגע הייזער האָבען די זייגערס זיך אָפּגעשטעלט, אין אַנדערע הייזער זענען אַראָפּגעפאַלען וואַזעס, און בילדער פון די ווענט.

עס ווערט אויך איבערגעגעבען אַז אייניגע פרויען אין לאָנדאָן זענען אַזוי דערשראָקען געוואָרען, דאָס זיי האָבען אָנגעהויבען צו שרייען.

אין אייניגע שפּיטאַלען, האָבען פיל קראַנקע דערפיהלט די ערד־ציטערניש און זיך אויפגעכאַפּט.

אָבער אין לאָנדאָן איז אין ערגעץ די שרעק נישט געווען אַזוי גרויס, אַז מענשען זאָלען אַרויס־לויפען אין די גאַסען, אין דעם פּרט איז פיל ער־גער געווען אין אַנדערע פּלעצער.

אַמשטאַרקסטען האָט די ערד־ציטערניש זיך געפיהלט אין ברידינגטאָן און פלאַמבאָראָו. דאָרט זענען די מענשען אַרויסגעלאָפען אין די גאַסען, ווייל ס'האָט זיך זיי געדוכט, אַז די הייזער פאַלען איין און זיי וועלען בעגראָבען ווערען אונטער די רוי־אינען. פיל מענשען זענען זאָגאַר אַנטלאָפען צו די בערגלעך אַרויס פון שטאָט אויס דער מורא.

אין לאָוועסטאָף זענען אויך פיל מענשען אַרויס אין גאַס. און אַ פּאָליסמאַן פון דער שטאָט ער־קלערט אַז די ערד־ציטערניש איז דאָרט געווען זעהר שטאַרק בעאונרוהיגענד; זי האָט געדויערט לערך צוויי מינוטען, די פּאָדלאָגע פון הויז, וואו ער האָט זיך געפונען האָט זיך געוויגט, און מען האָט גאַנץ גוט געהערט ווי די ווענט האָבען גערעדט און ווי עס פלענען ווערען מעבלן און וואָס ס'וועט געשעהן, אין דער נאָהענטסטער סעקונדע, קינדער האָבען זיך דאָרט אויך אויפגעכאַפּט דערשראָקענע.

אין דער שטאָט ווים פון נאָרפאָלק איז אויך געווען שטאַרק די ערד־ציטערניש. אַ בנין און פיל קוימענס זענען דאָרט איינגעפאַלען. די גאַנצע שטאָט מענשען האָט זיך אויפגעכאַפּט אייניגע פער־זאָנען זענען איינפאַך אַרויסגעוואָרפען געוואָרען פון די בעטען, און זיי זענען אַלע אַרויס אין די גאַסען אין די נאַכט־קליידער, אַלע זענען געווען שטאַרק דערשראָקען. פאַר דער ערד־ציטערניש איז אין דיס געווען אַ שטאַרקער גאָס רעגען און גרויסע דונערן. בעת דער ערד־ציטערניש האָט אַ מאָדנע ליכט איינ־געהילט דעם הימעל.

אין בעבערי זענען אַראָפּגעפאַלען אָרנאַמענטען און זענען צובראָכען געוואָרען, דאָס איז בעזונדערס געשעהן אין הויז פון ליידע בידקענהער אין בענ־בערי. אָרנאַמענטען זענען אַראָפּגעפאַלען און צו־שמעטערט געוואָרען.

אין האַל האָבען די גרעסטע בנינים זיך גע־שאָקעלט, און מענשען זענען אַרויסגעלאָפען אין גאַס מיט שרעק, קוימענס זענען איינגעפאַלען און פענ־סטער זענען צובראָכען געוואָרען אין דער שטאָט. אין פיל הייזער זענען בענקלעך אומגעפאַלען. אין אייניגע הייזער האָבען די טירען זיך געעפענט דורך דער ערד־ציטערניש, און ס'האָט זיך געדאַכט אַז די הייזער פאַלען איין.

מערקווירדיג איז געווען דער פאַל אין באָק־סטאָן, אין די אינטערעסטע גאַסען ביי די ברעגעס פון שטאָט האָט מען געפיהלט די ערד־ציטערניש, אָבער אין צענטער פון שטאָט האָט מען נישט געפיהלט.

אין ליעדז האָט דאַרך דער ערד־ציטערניש אָנגעהויבען געהן אַ פּאָסט־וואָגען; ער האָט זיך אָנגעשטויסען אין אַ וואַנט און איז צושמעטערט גע־וואָרען.

שטאַרקע ערדציטערניש האָט מען אויך גע־פיהלט אין בעדפאָרד, סוטאָנזי און בירמינגהעם.

אין „בוקינגהעם פּעלעס", דער קעניגליכער פּאַלאַץ פון לאָנדאָן, האָט מען אויך געפיהלט די ערד־ציטערניש. אַ בעאַמטער דערצעהלט, אַז מען האָט געהערט ווי דעם אָפּקלאַנג פון אַ [illegible], און דער פּאַלאַץ האָט זיך געטרייסעלט, אָבער גאַנץ לייכט.

אין טרעוואָר־סטריט גרייט איסטערן סטריט, שאָרדיטש, האָט אויפגעריסען אַ הויפּט־רעהר פון דער וואַסער־לייטונג, די גאַנצע עק פון גאַס איז פערפלייצט געוואָרען, די טראַמוויי ליניע איז צושטע־דיגט און מען האָט געמוזט אָפּשטעלען דעם פער־קעהר פאַר אַ געוויסער צייט.

איינער ה' יאַפּא, פון דעוואָנשיר ליין, האַגאַר אויך פּאַרק, דערציילט אַז ער איז געזעסען אין זיין אַרבייטס־צימער און האָט גראָדע געשריבען אַנ־אַרטיקעל איבער ערד־ציטערנישען אין אויסלאַנד פּלוצלונג האָט ער בעמערקט ווי די ביכער־שאַפעס בעהמען זיך טרייסלען ווי אויך די שטיהלען, און אַ בוך איז אַראָפּגעפאַלען פון אַ שאַפע.

פון וועסט־בראָמוויטש אָבסערוואַטאָריום ווערט אויך איבערגעגעבען אַז די ערד־ציטערניש האָט גע־דויערט 7 מינוטען, אָבער אַ בעאַמטער פון לופט־מיניסטעריום האָט ערקלערט, אַז זי האָט געדויערט 8 מינוטען.

ל. צ—ן.

לאָדז, 12 יוני 3119
נייער פאלקסבלאט
לאָדז, 12 יוני 1931

נייע זוכונגען און וועגען אין אונזער ליטעראטור

פון לעאָ קעניג

3.

וואָס עס צייכענט אויס דעם נייעם דור יודישע שרייבער פון די עלטערע צוויי איז הויפּטזעכליך זייער בעוואוסטזיניג שטרעבען צו קונסט.

די עלטערע יודישע שרייבער זענען טאַקע געווען יודישע שרייבער „סופרים בישראל“, דער נייער יודישער שרייבער וויל זיך שוין בעטראַכטען און מיט רעכט אין אַ סך פאַלען אַלס יודישער קינסטלער.

אין תוך איז אָט דער אונטערשיד קוים בעמערקבאַר: טאַקע וואָס איז דער חילוק צווישען די בעגריפען יודישע שרייבער און יודישע קינסטלער? נאַטירליך איז אַ יודישער שרייבער דער, וואָס איז אַ קינסטלער אין זיין שרייבען. אַנדערש וואָלט ער דעם נאָמען שרייבער נישט פערדינט. און מיר רעדען דאָך אַצינד פון יודישע קינסטלער אויפ'ן געביט פון ליטעראַטור, פון יודישע וואָרט־קינסטלער.

און דאָך איז דאָ אַן אונטערשיד אין ניואַנסען בלויז, אמת, אָבער אַזוי ווי דער נייער דור יודישע שרייבער צייכענט זיך אויס פון די עלטערע בלויז אין געוויסע ניואַנסען לוינט זיך אויף זיי אָפּצושטעלען.

ווען איך זאָג אַז די עלטערע יודישע שרייבער זענען געווען הויפּטזעכליך יודישע שרייבער אין דער צייט ווען די נייע יודישע שרייבער זענען שוין אויך יודישע קינסטלער. מיינט עס אויך נישט צו זאָגען, אַז די עלטערע „יודישע שרייבער“ זענען געווען קלענערע קינסטלער, צי אַז די היינטיגע יודישע קינסטלער זענען גרעסערע שרייבער ווי די עלטערע. מיט דעם בעגריף יודישער שרייבער בעצייכענען מיר די עלטערע יודישע שרייבער — סיי די משכילים און סיי די נאַציאָנאַל ראָמאַנטיקער — וועלכע האָבען ס'רוב געשריבען און געשאַפען אונטער'ן יאָך — ביטערען אָדער זיסען — פון יודישקייט. די עלטערע יודישע שרייבער די משכילים און די נאַציאָנאַליסטען, האָבען קיינמאָל אויף אַ רגע נישט פערגעסען אַז זיי און זייערע העלדען זענען יודען. זייער יודישקייט איז געווען אויפ'ן ערשטען פּלאַן, דערנאָך ערשט זענען זיי געווען שרייבער.

ווילענדיג און נישט ווילענדיג זענען זיי געווען פריהער יודען און דערנאָך שרייבער. די יודישע פּראָבלעמען האָבען זיי אָממייסטען געמוטשעט. דאָס יודישע לעבען איז געווען זייער איינציגע טעמא. מיט איין וואָרט, זיי זענען געווען דורכאויס יודישע שרייבער.

אָפּגעלאַכט (ווי די משכילים) צי בעזינגען (ווי די נאַציאָנאַל־ראָמאַנטיקער) נאָר זיי האָבען שטענדיג געדענקט און געוואוסט אַז זיי שרייבען וועגען יודען און פאַר יודען.

זייער ערשטער צוגאַנג צו זייערע מאָטיווען און טעמאַס איז געווען אַלס יודען. די קינסטלער אין זיי האָבען ערשט דערנאָך צוגעלעגט די פאַרבען און ליניען — די קונסט. זיי האָבען געוואוסט אַז זיי דאַרפען דינען דעם יודישען כלל, אַז זיי דאַרפען זיך אַרויסזאָגען וועגען די פיינליכע און גרויסע יודישע פּראָבלעמען. זיי האָבען עס געטון קינסטלעריש, ווייל זיי זענען אויך געווען קינסטלער. אָבער צו אַלעם ערשטען זענען זיי געווען יודען. דערפאַר זאָג איך, אַז זיי זענען געווען הויפּטזעכליך יודישע שרייבער.

און דער נייער — דריטער, ווי מיר האָבען איהם בעצייכענט — דור יודישע שרייבער איז שוין מעהר יודישער קינסטלער ווי יודישער שרייבער.

צי עס געלינגט איהם צי נישט נאָר ער שטרעבט שוין בעוואוסטזיניג צו אַלעם ערשטען אַלס קינסטלער צוצוגעהן צו די יודישע מאָטיווען, צו די יודישע מענשען, וואָס ער שילדערט.

ער איז, צי ער וויל זיין, פריהער שרייבער, פריהער קינסטלער, דערנאָך ערשט יוד.

ווען איהר לייענט מענדעלע'ן, שלום עליכם'ן, פּרץ'ן, אש'ן, און די אַנדערע פון די עלטערע יודישע שרייבער, זעהט איהר גלייך פון אָנפאַנג אַז זיי זענען צוגעגאַנגען לכתחילה, ווי יודען שרייבען אָדער בעשרייבען. אַלס קינסטלער האָבען זיי זיך דערנאָך ערשט ממילא אינ'ם פּראָצעס פונ'ם שרייבען אַרויסגעוויזען.

לייענט איהר אָבער די נייערע יודישע דיכטער און שרייבער — פון ווייסענבערג'ן ביז זינגער'ן און פוקס'ן — בעמערקט איהר אָפּט, אַז זיי ווילען פּרובען דאָס יודישע לעבען שילדערען ווייל זיי געפינען אין דעם לעבען קינסטלערישען מאַטעריאַל פאַר זייער קונסט. שוין דער צוגאַנג זייערער צו אַ טעמאַ איז אַ קינסטלערישער. גלייך ווי ס'וואָלט זיי נישט שטאַרק אָנגעגאַנגען דאָס וואָס זיי אַליין און זייערע מענשען זענען יודען.

זענען זיי דאָך עפּעס צו אַלעם ערשטען קינסטלער, דערנאָך ערשט יודען.

זיי זענען נישט בלויז „יודישע שרייבער“ נאָר „יודישע קינסטלער“, שוין. שרייבער וואָס שרייבען אין יודיש; קינסטלער וואָס שאַפען אין דער יודישער שפּראַך, צופעליג אָדער נישט צופעליג, אָפּט מיט אַלע אמצי כוחות ווילען זיי פערגעסען אין די יודישע פּראָבלעמען, אַז זיי זענען יודען, זיי ווילען שטרעבען בעוואוסטזיניג בלויז צו מאָלען דעם יודישען מענש נישט בלויז דעם יודען ... זיי פּערגעסען האָבען עס בעטון. אָפּט אַפּליגט עס האָט נייעם יודישען שרייבער; נאָך

אָפּטער — נישט. און דער משכיל, צי דער נאַציאָנאַל ראָמאַנטיקער קריכען אַרויס נישט געבעטען אַפילו אין די בעסטע ווערק פון די בעסטע און בעסטע יודישע שרייבער.

בעוואוסטזיניגע, בכוונה זענען נאַדיר און האַלפּערין, בערגעלסאָן, און אָפּאַטאָשו, לייוויק, ראַבאַי, זינגער א.אַ. צום אַלעם ערשטען יודישע קינסטלער אָבער נאַדיר און האַלפּערין זענען דאָך געבליבען משכילים־אַפּיקורסים; פּונקט ווי לייוויק און אָפּאַטאָשו נאַציאָנאַל־ראָמאַנטיקער. און אַזוי כמעט אַלע רעפּרעזאַנטע יודישע שרייבער פונ'ם לעצטען דור.

אָבער דאָך בעוואוסטזיניג זענען זיי שוין הויפּטזעכליך יודישע קינסטלער. צי עס געלינגט זיי צי נישט, אָבער דער בעוואוסטזיין אַליין גיט שוין אַ נייעם אַנדערען ווערט זייערע נייע שאַפונגען און אָט דער קינסטלערישער בעוואוסטזיין הויפּט זעכליך צייכענט זיי אויס פון די עלטערע יודישע שרייבער ביי וועלכע די הויפּט־פידעל האָט געשפּילט דאָס נאַציאָנאַלע בעוואוסטזיין.

אַ זעהר כאַראַקטעריסטישע אילוסטראַציע.

אין די שאַפונגען פון די עלטערע יודישע שרייבער (אַש איינגעשלאָסען) וועט איהר כמעט נישט געפינען קיין פּאָרטרעטען פון נישט יודען. דער איינציגער כמעט נישט יודישער טיפּ ביי אונזערע קלאַסיקער איז געווען דער בעריהמטער „שבת־גוי“ וואָס פלעגט אַראָפּנעהמען די לייכטער און איינהייצען דעם אויווען שבת אין די יודישע הייזער.

אָבער דער שבת־גוי האָט זיך שוין אַזוי אָנגעגעסען מיט אונזער חלה, מיט אונזער קוגעל, אַז ער האָט נישט נאָר שוין גערעדט גוט יודיש (בעסער ווי איינציגע יודישע אַמעריקאַנער זשורנאַליסטען) נאָר ער האָט שוין אויך געקענט פּסקענען שאלות.

די פּאָר נישט יודען וואָס זענען שוין געווען

אין דער יודישער ליטעראַטור זענען אַזוי פּאַריודישט געוואָרען, אַז זיי זענען געוואָרען אַ טייל פון אונזער יודיש כלי־קודשדיגען איבווענטאַר אַז מיר האָבען זיי שוין לאַנג בעשלאָסען מיטצונעהמען מיט זיך, קיין ארץ־ישראל ווען משיח וועט קומען.

די פּאָר גויים וואָס האָבען יאָ פיגורירט ביי אונזערע קלאַסיקער — די שבת־גויים און די פערשידענע גוטע אָדער שלעכטע פּריצים, זענען געזעהען געוואָרען בלויז מיט יודישע — און נישט אָביעקטיוו קינסטלערישע — אויגען. זיי זענען נישט קיין מענשען נאָר גיכער עפּעס ווי משלים, ערשט דער נייער יודישער שרייבער האָט געוואַגט — און ס'איז געווען אַ וואַגעניש! — צו שילדערען דעם גוי פּונקט ווי דעם יודען, דאָס הייסט עס רעדט זיך, אַזוי „פּונקט ווי דעם יודען“. ווייל אויך די נייע יודישע קינסטלער האָבען נאָך אַלץ יודישע הערצער... מען וויל טאַקע זיין בלויז קינסטלער.

— לשמה און לא לשמה — אָבער מיר זענען נאָך ווייט נישט פריי פון די אידעאַלען פון די משכילים און נאָך וועניגער פון דעם נאַציאָנאַלען ראָמאַנטיזם. און וואָס נאָך ערגער איז: אַפילו די אָביעקטיווסטע פון אונזערע נייע שרייבער קענען נישט אַנטלויפען פון זייער יודישקייט. וואָס איך מיין צו זאָגען: ס'איז שווער טאַקע צו זיין קינסטלעריש אָביעקטיוו נאָר קינסטלער ווען מען בעלאַנגט צו אַ פאָלק אַ „שכיב מרע“, צו אַ פאָלק וואָס האַלט זיך אין איין פערענטפערען פאַר דער וועלט און אין איין צאַצקען זיך פאַר דער וועלט. און דער עיקר צו אַ פאָלק אָהן פעסטע סאָציאַלע יסודות, אָהן אַ געזונטען באָדען; וואָס אונזער גאַנצער קיום העם הענגט אָפּט אָפּ — אַזוי האַלט מען אונז אין איין וואָרענען — פון דעם וואָס מען מעג יאָ, אָדער מען טאָר נישט זאָגען. אמת איז אַז אונזערע נייע קינסטלער קוקען שוין דערויף נישט.

זענען זיי דאָך צו אַלעם ערשטען קינסטלער, שרייבער און דערנאָך יודען, אָבער דאָס דאַכט זיך זיי נאָר אַזוי אויס. נישט ווילענדיג רעדען נאָך אין מאָדערנסטען יודישען קינסטלער אָט די אַלטע אינסטינקטען און מוראס.

און סוף כל סוף ווי זעלבסטשטענדיג אָבער פערצווייפעלט ער זאָל נישט זיין מוז ער זיך נאָך רעכענען מיט סביבה, מיט אַטמאָספערע, מיט דעם ביסעל לעזער אויך.

בלוט איז בלוט. און די יודישע פראַגע איז ווייט נישט פערענטפערט און פערפּלאָנטערט אפשר מעהר ווי פריהער. דער גרויסער נאַציאָנאַלער גזר אויפן וועג צו אָביעקטיווער קונסט שטעהט נאָך אַלץ.

אויב איהר ווילט איז דאָס די טראַגעדיע פונ'ם נייעם איצטיגען דור יודישע קינסטלער: ער לייקענט אין דער השכלה און אין דער נאַציאָנאַלער ראָמאַנטיק און ער לעבט נאָך אַלץ מיט זיי. ער וויל זיין צו אַלעם ערשטען קינסטלעריש און מענשליך, און דאָס יודישע לעבען — אידעאיש און פּאַקטיש האָט נאָך קיין פּלאַץ נישט פאַר איהם, איז ער צוריסען אין זיך און אין זיין שאַפען, אַ הערצאישער און טראַגישער דור.

דער משכיל האָט געטון זיין חוב — ער האָט קריטיקירט, געשטראָפט; דער גליקליכסטער איז געווען דער נאַציאָנאַל ראָמאַנטיקער; ער האָט געזונגען, געפּרייזט דאָס יודישע לעבען און האָט אויך דערפאַר אָממייסטען לעזער געפינען.

דער נייער שרייבער־קינסטלער האָט זיך מעהר וואָלט אָפּקעהרען פון ביידען און איז נישט ווילענדיג צו דינען מיט זיין קונסט, וועמען, זיין פאָלק, דיג געבליבען אונטער דער השפּעה פון ביידען. און אין מיטען פון זיינע שטרעבונגען צו ריינער קונסט האָט ער דערפיהלט די נויטווענדיגקייט עמיר אַ קלאַס? וועמען דינט ער? — אָט דאָס איז די הויפּט־פראַגע, וואָס דער יודישער שרייבער זאָגט אַצינד פערענטפערען.

ווי אזוי ווערט מען בלינד?

פון ד"ר ב. קאַטקאָוו

דערציילען וועגען דעם, אַז בלינדקייט איז אַן אומגליק פאַר דעם מענשען, איז גאַנץ איבעריג. ווייל יעדער פערשטייט עס, דערציילען אָבער וועגען די סיבות פון בלינדקייט, איז געוויס נישט איבעריג, ווייל אין אַ סך פאַלען ווערען מענשען בלינד צוליב זייער נישט בעוואוסטזיניגער, אָדער לייכטזיניגער בעציהונג צום אייגענעם געזונד.

איינע פון די פערשפּרייטעסטע אויגען־קראַנקהייטען, וואָס פיהרען צו בלינדקייט איז טראַכאָמע.

מען מוז וויסען און געדענקען, אַז טראַכאָמע איז אַ קראַנקהייט אַ קלעפּיקע או ןאיז דער עיקר אַנשטעקיג דורך דעם אייטער (מאַטעריע, ראָפּע), און דורך די טרעהרען, וואָס רינען פון חולה'ס אויגען און ווערען פערשלעפּט אין די אויגען פון געזונטע מענשען. טראַכאָמע גיט זיך אַפילו איבער דורך די האַנטיכער, בעטגעוואַנט, געשיר, אינסטרומענטען, ביכער, הענטלעך, פון טירען, א.אַ.וו. וואָס טראַכאָמע־קראַנקע האָבען בענוצט אָדער געהאַלטען.

און ווייל פון טראַכאָמע איז זיך זעהר שווער אויסצוהיטען (ווייל סוף כל סוף ווייסט מען נישט ווי און פון וועמען מען קאָן זיך אָנגעהמען) — מוז דעריבער יעדער מענש שטרענג אָפּהיטען די נויטיגע כללים פון היגיענע פון פערזענליכער ריינקייט: קיינמאָל נישט אָנריהרען און נישט רייבען די אויגען מיט נישט קיין געוואַשענע הענט. נישט געבען די האַנט קיין פּערזאָנען וואָס לײַדען אויף די אויגען, נישט בענוצען דעם צווייטענס האַנטיכער, באַדטיכלעך און בעט־געוואַנט; און וואָס עס איז דער עיקר: ביי דעם קלענסטען ווייטאָג אין די אויגען זיך, תיכף ווענדען צו אַ דאָקטאָר, וואָס פריהער מען פערכאַפּט צו היילען די טראַכאָמע, אַלץ זיכערער איז צו פערהיטען פון קאָמפּליקאַציעס, וואָס קאָנען ברענגען צו בלינדקייט, עס ווערען בלינד פון טראַכאָמע נאָר די, וואָס היילען עס נישט. וואָס פערלאָזען עס, וואָס לייגען כלל נישט קיין אַכט אויף זייערע אויגען, טראַכאָמע מוז מען גאַנץ אָפּט היילען, און אַ לענגערע צייט (חדשים און אַפילו יאָהרען), אָבער די קוראַציע מוז דורכגעפיהרט ווערען מיט דער גאַנצער שטרענגקייט און געדולדיגקייט ביז'ן סוף, ווייל נאָר אויף אַזאַ אופן קאָן מען פערמיידען צו ווערען בלינד.

די צווייטע וויכטיגע סיבה וואָס קאָן פיהרען צו בלינדקייט, איז די טריפּער אָנצינדונג, וועלכע קומט פון דעם, וואָס עס דרינגט אַריין אין אויג דער טריפּער־מיקראָב (גאָנאָקאָק), אַזאַ אויגען־אָנצינדונג טרעפט ביי ניי־געבוירענע קינדער, וואָס זייערע מוטערס ליידען אויף אַ טריפּער. עס טרעפט אָבער אויך ביי דערוואַקסענע, וואָס האָבענדיג אַ טריפּער, היטען זיי נישט אָפּ די געהעריגע ריינקייט פון די הענט און פערטראָגען אויף אַזאַ אופן די טריפּער־אָנצינדונג אין די אויגען. זיי קאָנען אַפילו אָנשטעקען זייטיגע מענשען, די דאָזיגע געפעהרליכע אויגען־אָנצינדונג פיהרט מיט אַ שנעלען טעמפּאָ צו בלינדקייט און אויב מען היילט עס נישט בעצייטענס און ווי געהעריג.

דאָס וויכטיגסטע אָבער איז: לגמרי צו פערהיטען פון אַ טריפּער, און דאָס קאָן דערגרייכט ווערען דורך אַ מעהר בעוואוסטזיניגער בעציהונג פון דער בעפעלקערונג צום אייגענעם געזונט און צום געזונט פון די קומענדיגע דורות.

קודם כל טאָרען נישט חתונה האָבען אַזעלכע פּערזאָנען, — סיי מענער, סיי פרויען, — וואָס ליידען אויף טריפּער, אָדער אַנדערע ווענערישע קראַנקהייטען, ביז זיי וועלען זיך נישט פולקאָם אויסהיילען, און דער דאָקטאָר וואָס קורירט זיי, וועט עס דערלויבען.. אַ שוואַנגערע פרוי, וואָס ליידט אָדער האָט געליטען פון אַ טריפּער, אָדער סתם פון פלעקען, מוז פאַר דער געבורט זיך אונטערזוכען לאָזען פון אַ דאָקטאָר און דורכמאַכען די געהעריגע קוראַציע, קראַנקע אויף אַ טריפּער. מוזען אָפּהיטען די שטרענגע ריינקייט, כדי נישט אָנצושטעקען די אייגענע אויגען, אָדער די אויגען פון די אַרומיגע, בכלל דאַרף געפיהרט ווערען אַ קאַמף מיט די וועגערישע קראַנקהייטען וואָס זענען די סיבות פון אַ סך קאָמפּליקאַציעס פאַר'ן מענשליכען געזונט.

אויך סיפיליס טובערקולאָז און שקראָפעל שעדיגען גאַנץ אָפּט די אויגען און פיהרען צו שווערע קאָמפּליקאַציעס, מען מוז זיך געוויס זעהר פערהיטען פון די דאָזיגע קראַנקהייטען, ווערט מען שוין אָבער יאָ קראַנק, אויף איינער פון די דאָזיגע מחלות מוז מען זיך בעצייטענס און ענערגיש היילען.

פון יודישע הומאָר־אוצר

שוין איינמאל א קאמבינאטאר..

אַ געוויסער גביר אַ קמצן האָט אויף זיין גאַנץ לעבען אַ גראָשען צדקה נישט געגעבען, פאַר'ן טויט האָט ער געשיקט נאָכ'ן רב איהם איבערצוגעבען זיין גאַנץ פערמעגען צו זיין דיספּאָזיציע, האָט דער רב געזאָגט צו זייני תלמידים — זעהט ווי מ'דאַרף תמיד אַ מענשען דן זיין לכף זכות, אָט דער דאָזיגער קמצן האָט דאַכט זיך קיינמאָל נישט געגעבען אַ גראָשען צדקה, האָט ער אָבער זיין גאַנץ לעבען געקאַרגט און געקאַרגט, כדי ער זאָל שפּעטער פון זיין גרויס פערמעגען אויפבויען אַ „דבר טוב“ — אפשר נישט אַזוי? וואָס דען גיט ער איצט איבער זיין גאַנץ פערמעגען אין מיין רשות?

ווען דער רב איז געקומען ביים חולה מסוכן, וואָס האָט שוין געהאַלטען ביים שטאַרבען האָט דער חולה צום רב אַזוי געזאָגט:

— רבי, מיין גאַנץ פערמעגען לאָז איך איבער אין דיינע הענד, איך בעט דיר דו זאָלסט דאָס היטען, ווי אַ מענש היט זיינע אייגענע געלד, דו זאָלסט דאָס געלד פערלייהען צו זיכערע מענשען, און מיט גרויסע פּראָצענטער, אַזוי זאָלסטו רבי טון דיין גאַנץ לעבען און נאָך דיינע הונדערט און צוואַנציג יאָהר זאָלסטו אָנזאָגען דיין ממלא מקום, און דיין ממלא מקום זאָל נאָך זייבע הונדערט און צוואַנציג יאָהר אויך אַזוי טון, ער זאָל דאָס איבערלאָזען זיין ממלא מקום...

— און וואָס וועט דער סוף זיין? — האָט דער רבי פערוואונדערט געפרעגט.

— רבי — האָט געזאָגט דער חולה, — גלויבסטו דען נישט אין תחיית המתים? לעתיד לבוא אַז איך וועל אויפשטעהן פון מיין קבר וועל איך אם ירצה השם געפינען אַ גאַנצען מיליאָן..

א פראקטישער מענש...

שעהמען מוזט איהר איך, אַזאַ געמייבער יוד ווי איהר זאָלט אויסשטעלען די הענד נאָך נדבות, איהר קאָנט נישט געהן אַרבייטען?

דער בעטלער: איך האָב שוין געפּרובט אַרבייטען, און ס'איז נאָך ערגער.

[illegible]

דער בעטלער: נאָך דער אַרבייט ווילט זיך נאָך מעהר עסען...

מ'ר דאכט זיך אז איך שוויץ...

אַ גביר, אַ קמצן איז קראַנק געוואָרען האָט ער געשיקט נאָך אַ דאָקטאָר, דער דאָקטאָר האָט איהם אָנגעשריבען אַ רעצעפּט און האָט אַזוי געזאָגט: וועסטו שוויצען איז גוט, טאָמער חלילה נישט איז ווייס גאָט...

ער האָט גענומען טרינקען די מעדיצין און האָט אָבער נישט געשוויצט, האָט זיך אין שטאָט גענומען קאָכען אַז דער גביר שטאַרבט אָפּ,

האָבען די פּרנסים פון שטאָט זיך מיישב געווען און זיי זענען געגאַנגען צו איהם מבקר חולה זיין. ווער ווייסט — האָבען זיי געזאָגט — אפשר אין אַזאַ סכנותדיגען מאָמענט וועט ער חרטה האָבען און וועט דאָך עפּעס מנדב זיין אויף אַ דבר שבצדקה, און אַזוי איז טאַקע געווען:

אַזוי ווי די פּרנסים זענען צו איהם געקומען האָט ער צו זיי געזאָגט אַז ער שענקט אַוועק איינע פון זיינע הייזער אויף אַ תלמוד־תורה, און אַז דער עלטסטער פון די פּרנסים האָט גענומען טינט און פּאַפּיר און האָט אָנגעהויבען צו שרייבען די צוואָה, האָט דער חולה פּלוצים אויפגעהויבען דעם קאָפּ און האָט אויסגערופען:

— האַלט! מ'דאַרף נישט...

— וואָס איז? — האָט זיך דער פּרנס פערוואונדערט.

— מ'דאַרף נישט. מ'דאַרף נישט האָט דער חולה נאָכאַמאָל געזאָגט, מיר דאַכט, אַז איך שוויץ...

פוילשע יחוס...

דער שמש פון רבי משה סופר האָט זיך גענומען פיהרען אין גדלות, וואָס איז? ער איז דעם רבינס אַ משמש און האָט אַ רייכען ברודער אין בערלין, האָט דער רבי אויף איהם אָנגעשריגען און האָט איהם אַזוי געזאָגט:

— ווען דו וואָלסט געווען אַ למדן אַזוי ווי איך און אַן עושר ווי דיין ברודער וואָלסטו געמעגט זיך גרויס האַלטען, אָבער אַז דו ביזט אַ למדן ווי דיין ברודער און אַן עושר ווי איך — ווי קומט צו דיר גדלות.

געקליבען שר של אש

—◇—

דאס לעבען אין סאוויעט־רוסלאנד

(איינדרוקען)

פון א. מיראוו

קולטורעלע ארבייט צווישען די מאסען. — ליקווידאַציע פון אנאלפאבעטיזם.

דער וואָס האָט געהאַט די מעגליכקייט צו זיין אין די רוסישע הויפּט־שטעט פאַר דער מלחמה, צוקוקען זיך צו דעם המון פון זונטאג אָדער אַן־אַנדער חגא טאָג און פערגלייכען מיט'ן איצטיגען — מוז אַנערקענען, אַז אין דער פּסיכיק און האַלטונג פון פאָלק איז פאָרגעקומען אַ געוואַלדיגע ענדערונג. אַמאָל פלעגט מען זונטאָג נישט קענען דורכגעהען ריינשטאָקען. אויף די טראָטואַרען פלעגט מען כסדר אַ גאַס — שיכּורים האָבען זיך געוואַלגערט אין די זיך צוזאַמענשטויסען מיט בעטרונקענע, כמעט בעוואוסטלאָזע מענשען, נבול פה איז געהאַנגען אין דער לופטען. איצט איז אין אלגעמיין די מאַסע אַ ניכטערע, אַן'איינגעהאַלטענע און קולטור'עלע, דאָס איז אָהן ספק. מען קען זאָגען נישט זאָגען, אַז ניכטערקייט איז שוין אינגאנצען אַ הערשענדיגע דערשיינונג. אויך איצט זענען נאָך געוואַלדיג גרויס די רייהען ביי די בראַנפען־„קראָמען". מען טרינקט אָבער אַנדערש, און געוויס אין פיל פיל מאָל ווע־ניגער. אויך איצט קען מען נאָך טרעפען אויפ'ן גאַס שיכּורים, וועלכע ערלויבען זיך אַמאָלל צו זאָגען אַ שאַרפען וואָרט געגען דער סאָוויעטען־מאַכט, אָבער ווייטער געהט עס זעלטען. עס טרעפען נאָך אויך כוליגאַנישע מעשים. אָבער וואָס ווייטער אַלץ זעלטענער. אָפט הערט מען געשפּרעכען צווישען דער מאַסע וועגען סאָציאַלע פראַגען, וועגען דער סאָוויעטישער בויאונג, וועגען אויסלאַנד, קאַפּיטאַליזם, אימפּעריאַליזם. מיט איין וואָרט, וועגען זאַכען וואָס שטעהען ברומו של עולם אין לעבען פון אַ סאָוויעטישען בירגער. דער רויטער־אַרמייער איז באַר נישט ענליך צו זיין פאָרגעגנער דעם צאַרישען סאָלדאַט, וואָס איז געווען מעהר נישט ווי אַ „גרויע בהמה'לע" (סיערא סקאָטינקא). מען בעמיהט זיך מיט אַלע מיטלען צו מאַכען איהם פאַר אַ בעוואוסטזיניגען פערטיידיגער פון דער „פּראָלעטאַרישער מלוכה". דאָס לערנען פון „גראַמאַטע" (לייענען, שרייבען) איז אַזוי אָבליגאַטאָריש ווי דאָס לערנען זיך מאַרשירען און שיסען. די געוועהנליכע „גראַמאַטע" געהט איבער בהדרגה אין „פּאָליטגראַמאַטע" (פּאָליטישע ידיעות) אין ריין קאָמוניסטישען — פערשטעהט זיך — גייסט.

באַר נישט צווישען די רויטע אַרמייער אַליין פיהרט זיך אַזאַ אויפקלערונגס־אַרבייט. זי ווערט געפיהרט איצט „וואודארנאם פּאָריאַדקע" (אין אָרדנונג פון שטורמען) צווישען גאַנצער פאָלק. ליקווידירען דעם אנאלפאבעטיזם האָט אַלע מאָל געוואָלט די סאָוויעטישע רעגירונג צוליב איהרע אייגענע נוצען און צוועקען. דאָס האָט זיך אָבער ווייט נישט איינגעגעבען צוליב די אומענדליכע שטחים. צוליב מאַנגעל אין צוגעגרייטע לעהרער, אינסטרוקטאָרען. אָבער דער לעצטער צוזאַמענפאָהר פון דער קאָמוניסטישער פּאַרטיי האָט דעם אַנאַלפאַבעטיזם ערקלערט קריג. מיט אַנדערע ווערטער. אַלץ און אַלע זענען מאָבּיליזירט געוואָרען כדי אין משך פון דער „פּיאַטילעטקע" (פינף יאָהר אויפבוי־פּלאַן) ליקווידירען דעם אַנאַלפאַבעטיזם. די ליקווידאַציע זאָל פאָרקומען דורך די אנפאַנגס־שולען און דורך געצוויטיגע אויסלערנען פון יעדען „גראַמאַטנעם" 2 „נישט קיין גראַמאַטנע".

אויף דער פּעדאַגאָגישער אינטערנאַציאָנאַלער אויסשטעלונג, וואָס איז געווען דעם זומער אַרגאַניזירט אין איינעם פון די גרעסטע נייע שול־לאָקאַלען אין לעניגראַד — האָב איך געזעהען אַזאַ סקולפּטור גרופּע. אויסגעפיהרט דורך איינעם פון די יונגע סקולפּטאָרען. ס'זיצט אַן עלטערע פרוי אין ברילען און קוקט מיט אַ שמן זית־פּנים אין אַ בוך. קענטיג אַז דאָס לייענען קומט איהר אָן נישט גרינג. איהר פּנים איז אָנגעשטרענגט אָבער גליקליך. לעבען איהר שטעהט אומגעפעהר אַ צעהן־יאָהריגע מיידעלע מיט אַ לאַכענדיגען שעלמיש פּנימ'ל מיט אַן'אויסגעשטרעקטע הענטעל. אונטער דער סטאַטוע איז אָנגעשריבען מיט גרויסע אותיות: „איך האָב אויסגעלערנט מיין באָבע לייענען, און ווען האָסטו אָקאָרשט אויסגעלערנט?" די סטאַטוע רעדט פאַר זיך אַליין. יעדער גראַמאַטנער סאָוויעטישער בירגער ווערט פערטראַכטען און מוזען אויסלערנען אַן'אַלפאַבעט לייענען און שרייבען. וועגען דער אויפגאַבע האַקען אין קאָפּ אָהן אויפהער אומענדליכע פּלאַקאַטען. וועלכע ברענגען אויסצוגען פון די רעזאָלוציעס בנוגע דעם ענין פון לעצטען פּאַרטיי־צוזאַמענפאָהר.

מיר איז אויך אויסגעקומען ביי צו זיין אַ מיטינג פון יוגענטליכע אָרגאַניזאַציעס פון איין שטאָטישען ראַיאָן אונטער'ן פרייען הימעל וועגען ליקווידירען דעם אנאלפאבעטיזם. עס איז געווען א רעגענדיגער טאָג און דאָך האָבען אין „פּאַרק פון קולטור און אָפּרוה" געשטראָמט טויזענטער מענשען. אויף אַ באַרג זענען איינגעאָרדענט זיצפּלעצער פאַר צעהנדליגער טויזענטער צוהערער און צוקוקער (סטאַדיאָן) אין טאָל זענען געווען צוזאַמענגעקליבען הונדערטער פאָרשטעהער פון אָרגאַניזאַציעס מיט זייערע רויטע פעהנער און פּלאַקאַטען. אַרום טישען זענען בעזעסען פאָרשטעהער פון מאָסקווער סאָוועט. קאָמוניסטישע טוער, שרייבער, פאָרשטעהער פון 3. אינטערנאַציאָנאַל. דאָס אַלץ איז געווען בעלויכטען מיט צוויי ריזיגע פּראָזשעקטאָרס (ס'איז געווען אין אָוונט). יעדערער פון די בעזיצער פלעגט האַלטען אַ קורצע רעדע וועגען דעם קאַמף מיט דעם אַנאַלפאַבעטיזם. פערענדיגען פלעגט יעדער רעדנער מיט עטליכע שלאָג־לאָזונגען. מוזיק האָט געשפּילט דעם אינטערנאַציאָנאַל־הימן, און דער פיל טויזענט קעפּיגער עולם האָט געפּאַטשט בראַוואָ. אונטער די פיס איז געווען אַ געדיכטע בלאָטע. פון די בוימער האָט געסריפּט רעגען־טראָפּענס, אָבער מען איז געדולדיג געזעסען און צוגעהערט זיך צו די רעדעס, וועלכע זענען סוף כל סוף אַלע געווען פון איין שניט אין גאַנצען פּאַרק שטעהען אויף יעדער טריט ראַדיאָ־הילכערס, וועלכע האָבען פאַנאַנדערגעטראָגען די רעדעס צו אַלעמען, וואָס זענען אויף דעם סטאַדיאָן נישט געווען. דער בילד מיט די אומצעהליגע פעהנער, וועלכע זענען געווען פערגאָסען מיט עלעקטרישען ליכט. ביי אַ פינסטערען רעגענדיגען הימעל — האָט עפּעס דערמאָהנט אַ צויבער־מעשה פון טויזענט איין נאַכט. אַזעלכע אימפּרעזעס, און אויך, אין אַ קלענערען פאָרנעהם ווערען דורכגעפיהרט גאַנץ אָפט. אין די קינאָס פאַר'ן אָנהויב, אָדער אין מיטען פאָרשטעלונג ווערען געהאַלטען רעדעס וועגען אויסראָטען דעם מין אַנאַלפאַבעט פון די ראַטען־רעפּובליקען. ס'ווערען געוויזען ענטשפּרעכענדיגע בילדער, אין די פאַבריקען זענען בעשטימט ספּעציעלע שעה'ן אויף צו לערנען אַנאַלפאַבעטען. דערביי ווערט די אַגיטאַציע געפיהרט אַזוי, אַז אַן'אַלפאַבעט מוז אַליין שטרעבען זיך אויסצולערנען לייענען און שרייבען, ווייל דער לעבען ווערט איהם ענג, וואו ער שטעהט און געהט וועט מען מאַכען ביי איהם „גראַמאַטנאַסט". ער מוז אַוועקוואַרפען אַלע זיינע פּערזענליכע ענינים און זיך נעהמען צום אַלף בית. רביים וועלען איהם נישט אויספעהלען.

באַר דער קאַמף מיט'ן אַנאַלפאַבעטיזם איז אייגענטליך נאָר אַ רינגעלע אין דער גאַנצער אויפקלערונגס־אַרבייט, וואָס די ראַטען־מאַכט פיהרט צווישען דער בעפעלקערונג.

אַלע ספּעציאַליסטען, אַלע סטודענטען, פּראָפעסאָרען אַפילו מוזען אָפּגעבען עקזאַמען אויף פּאָליטגראַמאַטע.

אין פּלאַן פון פינף יאָהר געהט אַריין די אויסבויאונג פון אַ פולשטענדיג גענוגענדע צאָהל אַנפאַנגס־שולען, לויט דער סאָוויעטישער סטאַטיסטיק זענען איצט דאָ אין די שולען ביז 9 מיליאָן קינדער מיט אַ פּאָר הונדערט טויזענט לעהרער. צום סוף פון פינף יאָהר דאַרפען זיין שולען פאַר 16 מיליאָן קינדער מיט 3 פערטעל מיליאָן לעהרערינס.

ביי אַזאַ טעמפּא פעהלען אָבער אויס לעהרער, האָט מען אָנגעהויבען צוגרייטען זיי אויך „וו אודאַרנאָם פּאָריאַדקע". מען גרינדעט קורצטערמיניגע פּעדאַגאָגישע קורסען פאַר קאָמסאָמאָלצעס, מען פערגרעסערט די צאָהל פּעדאַגאָגישע טעכניקומס (לעהרער־סעמינאַרען), יעדער לעהרער מוז בעקומען דעם מאַקסימום פון „נאַגרוזקע" (אנלאָדונג מיט אַרבייט). ער דאַרף פערטיילען זיין אַרבייטס־טאָג צווישען דער מאָרגען־שול, נאָכמיטאָג־שול און אָוונט־קורסען. די מאַטעריעלע לאַגע פון לעהרער ה האָט מען לעצטענס אָנגעהויבען אויסצובעסערען. ביז איצט איז די לעהרערישע געהאַלט געווען אַ מינימאַלע. מען האָט זי פון הערבסט געהעכערט. ביי דעם אַלעם פעהלט נאָך אַ גרויסע צאָהל לעהרער.

פון פערטען, פינפטען לעהר־יאָהר דאַרף מען אָנהויבען דעם קינד ספּעציאַליזירען אין וועלכען עס איז פאַך.

ער דאַרף שוין פון די יונגסטע יאָהרען ווערען בעקאַנט מיט דער נייעסטער טעכניק און אַ פּראָדוקציע, צו וועלכע ער האָט אַ נייגונג. אויב די שול געפינט זיך אין אַן'אינדוסטריע, מוזען צו דעם צוועק אויסגענוצט ווערען די פאַבריקען. אַנדערע ווידער האַלטען, אַז די שול דאַרף זיין אַ פּאָליטעכנישע. דאָס ווערט בעצייכענט מיט'ן נאָמען פּאָליטעכניזאַציע פון דער שול. לויט דער מיינונג דאַרף מען די קינדער לערנען בעגעהען זיך מיט אינסטרומענטען פון פערשידענע געביטען צום בעאַרבייטען רוי־שטאָפען. עס דאַרף אויסגעאַרבייט ווערען אַ האַנט־פאַרטיגקייט צו פערשידענע אַרבייטען. דער בענט־שול זאָל זיין נישט הילפלאָז אין קיין געביט. די ספּעציאַליזאַציע וועט קומען צום סוף פון לערנען 15—16 יאָהר, ווען סיוועט זיך שוין בולט אַרויסווייזען די נייגונגען פון יונגען אינדיווידו צו וועלכע עס איז פאַך. דער איבערוואָג האָט די שיטה פון פּאָליטעכניזאַציע. מיט דעם ציל ווערען ביי אַלע שולען געגרינדעט שול־וואַרשטאַטען, וועלכע דאַרפען פּראָדוצירען נוצליכע זאַכען אין סחורות.

דער עצם לימוד אין די שולען איז באַזירט אויף די אַזוי גערופענע קאָמפּלעקס־סיסטעם, וועלכע בעשטעהט אין דעם, אַז יעדער קלאַס הייבט אָן צו לערנען זיך אויף אַ קאָמפּלעקס פון וועלכע עס איז דערשיינונגען אין אַרומיגען לעבען. אין דעם קאָמפּלעקס מוז דאָס קינד זיך אויסלערנען לייענען שרייבען, רעכענען, געשיכטע, פּאָליטגראַמאַטע. אַרגאַניזאַציע און אַז. וו. צום ביישפּיל עס ווערט גענומען אַ פאַבריק. קודם כל איז עס אַ קאָלעקטיוו (ד. ה. אַ מין מלוכה) דאָ ווערען אויסגעפאָרשט די בעדינגונגען פון דער פּראָדוקציע. די רוי־שטאָף און איהר בעקומונג. די מאַשינען (כעמיע, פיזיק) די אַרבייט און איהר אָרגאַניזאַציע. דער ראָט פון פאַבריק (דאָ איז אַ פערגלייך מיט'ן ראַטען־סיסטעם), ווייטער געהען פערשידענע אויסרעכענונגען. פּלאַן פון פאַבריק, סחורה אויסטויש און פערטיילונג (האַנדעלס־פּאָליטיק), סאָציאַלע פערזיכערונג און אַז. וו.

די מיליטערישע דערציהונג איז איינע פון די וויכטיגסטע צילען פון דער שול. יעדער סאָוויעטישער בירגער דאַרף אין יעדען מאָמענט זיך שטעלען אין די רייהען פון דער רויטער אַרמעע, ווען דער שונא. „דער אימפּעריאַליסט" וועט זיך דערנעהנטערען צום ראַטען־פערבאַנד. עס ווערט אין דעם פּרט כמעט נישט געמאַכט קיין אויסנאַהם פאַר מיידלעך.

אריסטא — וועגען חתונה און דערציהונג

— פון — וויל דוראַנט

די פרוי איז פאַר'ן מאַן דאָס, וואָס דער שקלאַף איז פאַר'ן האַר, וואָס דער פיזישער איז פאַר'ן גייסטיגען אַרבייטער. דער באַרבאַר פאַר'ן גריך. די פרוי איז אַ נישט פערענדיגטער מאַן, וואָס איז געבליבען שטיין אויף אַ נידעריגער שטאַפּעל אויפ'ן לייטער פון ענטוויקלונג. „דער זכר איז פון דער נאַטור העכער און די נקבה נידעריגער: דער ערשטער הערשט און דער צווייטער ווערט בעהערשט; און דער דאָזיגער פּרינציפּ שפּרייט זיך אויס, נויטיגערווייז, אויף דער גאַנצער מענשהייט". די פרוי האָט אַ שוואַכען ווילען און דעריבער איז זי אומפעהיג צו זיין אומאָפּהענגיג אין כאַראַקטער אָדער אין איהר פּאָזיציע: איהר בעסטע לאַגע איז אַ רוהיג היים־לעבען, אין וועלכען בעת זי ווערט בעהערשט פונ'ם מאַן אין איהרע אויסערליכע בעציהונגען, קען זי אין אינערליכע ענינים דערגרייכען די העכסטע מדרגה. פרויען טאָרען מעהר נישט גלייך ווערען ווי מענער, אַזוי ווי אין פּלאַטאָנס רעפּובליק; גיכער וואָלט בעדאַרפט די אומגלייכהייט פערגרעסערט ווערען. קיין זאַך איז נישט אַזוי צוציהענד ווי דאָס פערשידענאַרטיגע. „דער קוראַזש פון אַ מאַן און פון אַ פרוי, איז נישט לויט סאָקראַט האָט געמיינט, דערזעלבער: דער קוראַזש פון אַ מאַן קומט צום אויסדרוק אין הערשען: פון אַ פרוי — אין פאָלגען..." ווי דער פּאָעט זאָגט, „שווייגען [איז] דער פרוי'ס לויב".

אַריסטאָ, זעהט אויס, זאָל האָבען מורא געהאַט אַז די דאָזיגע אידעאַלע פערשלאַפונג פון דער פרוי איז כמעט אומדורכפיהרבאַר פאַר אַ מאַן, כדי צו געבען דעם זכר אַ גינסטיגען פאָרצוג, ראָט ער איהם אָפּצולייגען היירַאַט ביז קרוב צו זיבען־און־דרייסיג יאָהר און דאַן חתונה האָבען מיט אַ מיידעל פון אַ יאָהר צוואַנציג, אַ מיידעל, וואָס וועט אַלט צוואַנציג יאָהר, איז געוועהנליך גלייך צו אַ מאַן פון דרייסיג, אָבער זי קען פיללייכט געפיהרט ווערען פון אַ בעיאָהרטען קריגער פון זיבען־און־דרייסיג. וואָס ס'ברענגט אַריסטאָ'ן צו דער דאָזיגער פאַמיליען־מאַטעמאַטיק איז דער געדאַנק, אַז צוויי אַזעלכע נישט גלייכע פּערזאָנען וועלען פערלירען זייער רעפּראָדוצירענדיגע קראַפט און לײדענשאַפט אין מעהר־ווייניגער איין־און דערזעלבער צייט. „אויב דער מאַן איז נאָך פעהיג צו האָבען קינדער בעת די פרוי איז שוין אומפעהיג, אָדער פערקעהרט הויבען אָן צו אַנטשטיין קריגערייען און סכסוכים... אַזוי ווי די רעפּראָדוציר־צייט איז געוועהנליך ביז זיבעציג יאָהר פאַר אַ מאַן, און פופציג פאַר אַ פרוי, וועט דער אָנהויב פון זייער פאַראייניגונג מיטשטימען די דאָזיגע פּעריאָדען. די פאַראייניגונג פון דעם זכר מיט דער נקבה, ווען זיי זענען צו יונג איז שלעכט פאַר דער בעשאַפונג פון קינדער; ביי אַלע חיות זענען די קינדער פון די יונגע קליין און שלעכט ענטוויקעלט און אין אַלגעמיין ווייבלעך". געזונט איז וויכטיגער פאַר ליבע, אויסערדעם, פיהרט צו מעסיגקייט דאָס נישט פריע חתונה־האָבען: ווייל פרויען, וואָס הייראַטען פריה, זענען געניגט צו זיין אויסגעלאַסען: און ביי מענער אויך ווערט דער קערפּערליכער בוי פערקריפּעלט, אויב זיי הייראַטען בעת זיי וואַקסען" (וואַרשיינליך האָט אַריסטאָ אין זינען בלויז די מעסיגקייט פון די פרויען; דער מאָראַלער עפעקט פון שפּעטען הייראַטען אויף מענער וועט נישט אַזוי זאָל איהם האָבען געקימערט),

די דאָזיגע ענינים טאָרען נישט איבערגעלאָזט ווערען צו יוגענטליכע קאַפּריזען, זיי מוזען זיך געפינען אונטער'ן אויפזיכט און קאָנטראָל פון דער מלוכה: די מלוכה דאַרף בעשטימען דעם מינימום און מאַקסימום עלטער וואָס פאָדערט זיך פאַר יעדען געשלעכט, די בעסטע צייטען פאַר האָבען קינדער און די צאָהל פון צוואוקס אין דער בעפעלקערונג. אויב דער נאַטירליכער צוואוקס איז צו הויך, קען די גרויזאַמע פּראַקטיק פון קינדער־מאָרדען פערביטען ווערען אויף אַבאָרטען. און „זאָל מען מאַכען דעם אַבאָרט איידער געפילען און לעבען האָבען זיך אָנגעהויבען". ס'איז פאַרהאַן אַ אידעאַלע צאָהל פון בעפעלקערונג פאַר יעדער מלוכה, וואָס ענדערט זיך מיט איהר פּאָזיציע און רעסורסען: „אַ שטאָט וואָס ער איז צוזאַמענגעשטעלט פון זעהר ווייניג מיט־גלידער איז נישט, ווי אַ שטאָט דאַרף זיין — זעלבסטגענוגזאַם; ווערענד אויב ער האָט צופיל מענשען...! ווערט ער אַ נאַציע און נישט קיין שטאָט און איז כמעט אומפעהיג אויף אַ קאָנסטיטוציאָנעלער רעגירונג", אָדער עטנישער צו פּאָליטישער איינינקייט. יעדער שטאָט, וואָס שטייגט איבער צעהן טויזענד איז נישט ווינשענסווערט.

אויך דערציהונג דאַרף זיך געפינען אין די הענד פון'ם שטאַט. „דאָס וואָס ווירקט מיט אַם מייסטענס אויף דער דויערהאַפטיגקייט פון קאָנסטיטוציעס איז דאָס צופּאַסען די דערציהונג צו דער פאָרם פון רעגירונג. דער בירגער דאַרף געפורעמט ווערען לויט דער רעגירונגס־פאָרם, אונטער וועלכער ער לעבט". דורך אַ שטאַטס־קאָנטראָל פון די שולעס קענען מיר אָפּווענדען מענשען פון אינדוסטריע און מסחר צו אַגריקולטור; און מיר קענען אויסבילדען מענשען, בעת מיר האַלטען אויף פּריוואַט־אייגענטום זיי זאָלען עפענען זייערע פערמעגנס פאַר געמיינזאַמע נוצען. „צווישען גוטע מענשען קען, בנוגע פּריוואַט־אייגענטום גילטען דאָס שפּריכוואָרט אַז „פריינד האָפען אַלץ האָבען צוזאַמען", אָבער מעהר פאַר אַלעמען, מוזען די צוקונפטיגע בירגער געלערנט ווערען געהאָרכזאַמקייט צום געזעץ, אַנדערש איז אוממעגליך דער שטאַט. „ס'איז גוט געזאָגט געוואָרען, אַז „יענער וואָס האָט קיינמאָל נישט געלערנט צו זיין האָרכזאַם קען נישט זיין קיין גוטער הערשער"... די גוטע בירגער דאַרפען זיין פעהיג אויף ביידע זאַכען". און בלויז אַ שטאַטליכע שול־נעץ קען דורכפיהרען סאָציאַלע איינינקייט אינמיטען פון אַן'עטנישער פערשידענאַרטיגקייט; דער שטאַט איז אַ מעהר־צאָהל וואָס מוז פערוואַנדעלט ווערען אין אַן'איינצאָהל, און אַ שטאַטס־געזעלשאַפט דורך דערציהונג. זאָל אויך די יוגענט געלערנט ווערען די גרויסע מתנה, וואָס זי האָט אין שטאַט, די נישט אָפּשאַצבאַרע זיכערקייט, וואָס קומט פון סאָציאַלער אָרגאַניזאַציע, די פרייהייט, וואָס קומט פון געזעץ, „דער מענש, ווען פערפאָלקאָמט איז דער בעסטער פון די חיות, אָבער ווען אָפּגעזונדערט, איז ער דער ערגסטער פון אַלע: ווייל אומגערעכטיגקייט איז געפעהרליכער, ווען זי איז בעוואָפענט. און דער מענש איז בעוואָפענט פון געבוירען מיט דעם געוועהר פון פערשטאַנד און מיט כאַראַקטער אייגענשאַפטען, וועלכע ער קען נוצען פאַר די געמיינסטע צילען, דעריבער אויב ער האָט נישט קיין טוגנט, איז ער דער אַם העכסטען גאָטלאָזער און ווילדער פון אַלע חיות פולשטענדיג פרעסעריש און תאוה'דיק". און בלויז געזעלשאַפטליכע קאָנטראָל קען איהם געבען טוגנט. דורך דער שפּראַך האָט דער מענש ענטוויקעלט געזעלשאַפט: דורך געזעלשאַפט — אינטעליגענץ; דורך אינטעליגענץ — אָרדנונג און דורך אָרדנונג — ציוויליזאַציע, אין אַזאַ איינגעאָרדנעטען שטאַט האָט דער יחיד טויזענט מעגליכקייטען און דרכים פון ענטוויקלונג אָפענע פאַר איהם, וועלכע אַן איינזאַם לעבען קען קיינמאָל נישט געבען. „צו לעבען איינזאַם", אויב אַזוי „מוז מען זיין אַ חיה אָדער אַ גאָט". („אָדער", נישט צו ניצשע, וועלכער האָט גענומען כמעט זיין גאַנצע סאָציאַלע פילאָזאָפיע פון אַריסטאָן. „מ'מוז זיין ביידע — דאָס הייסט, אַ פילאָזאָף").

דעריבער איז רעוואָלוציע כמעט שטענדיג נישט קלוג; זי קען ברענגען עפּעס גוטס, אָבער פאַר'ן פרייז פון פיל שלעכטס, דאָס ערגסטע פון וועלכע ס'איז אומרוה און פיללייכט די אויפלעזונג פון יענער געזעלשאַפטליכער אָרדנונג און סטרוקטור פון וועלכע יעדער פּאָליטישער וואוילזיין איז אָבהענגיג. די דירעקטע קאָנסעקווענצען פון רעוואָלוציאָנערע נייקייטען קענען זיין אויסגערעכענט און געזונט; אָבער די אומדירעקטע זענען אָפט אַלגעמיין נישט אויסגערעכענט, און נישט זעלטען אוממעגליך. „יענע וואָס נעמען בלויז איינציגע פּונקטען אין בעטראַכט איז לייכט אַרויסצוזאָגען אַן'אורטייל"; און אַ מענש קען זיך פערשטעהען, אויב ער האָט פאַר זיך בלויז אַביסעל צו פערשטעהן. „יונגע מענשען ווערען לייכט אָפּגענאַרט, ווייל זיי קענען נישט אָנהויבען האָפען". דאָס אונטערדריקען פון לאַנג איינגעוואָרצעלטע געוואוינהייטען ברענגט דאָס שטירצען פון רעוואָלוציאָנערע רעגירונגען, ווייל די אַלטע געוואוינהייטען זענען איינגעוואָרצעלט אין פאָלק; כאַראַקטערען בייטען זיך נישט אַזוי לייכט ווי געזעצען. אויב אַ קאָנסטיטוציע דאַרף זיין פערמאַנענט, דאַרפען אַלע טיילען פון דער געזעלשאַפט איהר וועלען אויפהאַלטען. דעריבער מוז אַ רעגירער, וואָס וויל אויסמיידען רעוואָלוציעס נישט דערלאָזען צו עקסטרעמען פון אָרעמקייט אָדער רייכקייט, — אַ צושטאַנד, וואָס איז זעהר אָפט דער רעזולטאַט פון מלחמה"; ער האַט (ווי די ענגלענדער) שטיצען קאָלאָניזאַציע אַלס אַן אויסגאַנג פאַר אַ געפעהרליכער איבערבעפעלקערונג; און ער מוז פלעגען און פּראַקטיצירען רעליגיע, „אַן'אויטאָקראַטישער הערשער מוז בעזונדערס „זיך ווייזען צו זיין ערנסט פאַר'ן די געטער; ווייל אויב מענשען דענקען אַז אַ הערשער איז רעליגיעז און פאַרערט די געטער, האָבען זיי ווייניגער מורא צו ליידען אומגערעכטיגקייט פון איהם, און זענען ווייניגער געניגט צו קאָנספּירירען געגען איהם, ווייל זיי גלויבען, אַז די געטער זעלבסט קעמפען פאַר איהם" (פּאָליטיק

דאס יודישע פאמיליען=לעבען

פון
הרב יהושע שפּעטמאַן

דאָס יודישע פאַמיליען לעבען איז דער שטאַרקסטער יסוד אין דעם אויפהאַלט און עקזיסטענץ פון יודישען פאָלק. דאָס איז די גרעסטע פעסטונג מויער, וואָס צאַמט אַרום די יודישע רעליגיעזע טראַדיציאָנעלע, נאַציאָנאַלע פאָלקס אייגענשאַפטען.

נאָך דעם היינטיגען טאָג איז דאָס דער שטאַרקסטער פאַקטאָר פון אונזער גייסטיגען, מאָראַלישען און פיזישען פאָלקס־לעבען. דעריבער וועט זיין העכסט אינטערעסאַנט צו זעהען, ווי אַזוי זעהט אויס דאָס יודישע פאַמיליען לעבען און די בעציהונג אין דער יודישער שטוב צווישען מאַן, פרוי און קינדער אין דער יודישער תורה, און אין דעם לעבען פון אונזערע תנאים ואמוראים. מיר וועלען ברענגען די סאַמע אינטערעסאַנטסטע שטעלען און פאַקטען.

דער מאַן מיט דער פרוי ווערען בעטראַכט אין דער תורה ווי איין גוף. ביי דער וועלט שאַפונג אין דער סדרה בראשית ווערט, ווי ס'איז בעוואוסט, געזאָגט, אַז די פרוי חוה איז גענומען פון אַ שטיק זייט פון אדם הראשון, און עס ווערט ערקלערט: „דעריבער זאָל אַ מענש פערלאָזען זיין פאָטער און מוטער און זיך בעהעפטען אין זיין ווייב, און זיי זאָלען זיין איין קערפּער". „יהיו לבשר אחד", ווי בעוואוסט איז דאָס וואָרט „אחד" אין דער העברעאישער שפּראַך דער שטאַרקסטער אויסדרוק פון איינציגקייט. אין תלמוד איז דאָ דער אויסדרוק „אשתו כגופו", די פרוי איז ווי זיין גוף. גאָט זאָגט צו אברהם'ן: גואָס שרה וועט דיר זאָגען זאָלסטו זי הערען (לך). די מלאכים ווען זיי זענען געקומען צו אברהם'ן, האָבען זיי געפרעגט: „וואו איז דיין פרוי שרה" (וירא), ווערט אין גמרא (ב"מ פ"ז) ערקלערט, אַז דאָס איז געטון געוואָרען, כדי מען זאָל זי מאַכען בעליבט ביים מאַן. גאָט אַליין האָט געזאָגט נישט ריכטיגעס וועגען שרה'ן, כדי עס זאָל הערשען שלום בית, און ס'זאָל נישט אַרויסרופען אַ בייזקייט פון אברהם אויף שרה'ן (מדרש וירא יב"מ), און נאָך אַ פאַקט: אלקנה זאָגט צו זיין פרוי חנה, ווען זי וויינט אַז זי האָט נישט קיין קינדער, די טרייסט ווערטער: „וויין נישט, איך בין דיר בעסער ווי 10 קינדער" (שמואל א').

אין תלמוד ווערט געפּסק'ענט, אַז אַ פרוי פון אַ געלערנטען איז גלייך ווי ער, „אשת חבר הרי היא כחבר", „דער מענש מוז זיין געוואָרענט אין כבוד פון זיין פרוי, ווארום די ברכה אין שטוב איז נאָר צוליב די פרוי" (ר' חלבו ב"מ ב"ט). רבא זאָגט האַלט ערליך בכבוד אייערע פרויען וועט איהר זיין רייך (שם). יעדער מאַן וואָס האָט נישט קיין פרוי איז אָהן שמחה, אָהן ברכה, אָהן לעבען, יעדער מאַן וואָס האָט נישט קיין פרוי ווערט נישט גערופען „מענש" (יבמות ס"ב). יעדער מאַן וואָס ליבט די פרוי אַזוי ווי זיך זעלבסט, און האַלט זי ערליך בכבוד נאָך מעהר ווי זיך, און פיהרט די קינדער אויפ'ן ריכטיגען גלייכען וועג, און מאַכט זיי חתונה אין דער ריכטיגער צייט, אויף דעם מענש איז געזאָגט אין פסוק (איוב ה'): וועסט וויסען, אַז עס איז שלום אין דיין הויז און וועסט נישט זינדיגען (שם ס"ג). ר' חייא האָט געהאַט אַ שלעכטע פרוי, די האָט איהם שטאַרק מצער געווען, און דאָך, ווען ער האָט בעקומען אַ גוטע זאַך, האָט ער איהר דאָס געבראַכט אַ מתנה, און ווען מען האָט איהם געפרעגט פאַר אַן ערקלערונג, האָט ער געענטפערט: עס איז גענוג דאָס די פרויען ערציהען די קינדער, און בעהיטען אונז פון זינד (יבמות ס"ב).

אינטערעסאַנט איז, אַז אין דעם דערמאָהנטען פלאַץ שטעהט נישט „לתלמוד תורה", ווי עס שטעהט אין אַלע ערטער פון תלמוד ווען עס שטעהט דאָס וואָרט „המדריך" — ער ערציהט: נאָר דאָ שטעהט „בדרך הישר", ווייל דער געדאַנק פון דעם מאמר איז, אַז וואָס ער זאָל נישט מאַכען פון זיינע קינדער, אָבער ער מוז זיי ערציהען בדרך הישר. דער הויפּט יסוד איז, אַז די קינדער מוזען זעהען און הערען דאָס פרידליכע, שעהנע, בכבוד'יגע, ערהרליכע צוזאַמענלעבען פון דער שטוב, זיי מוזען האָבען אַ מנוחה'דיגע ליבליכע טראַדיציאָנעלע אַטמאָספערע, און דאָס זעלבסט וועט זיי שוין פיהרען צום דרך הישר. זיי וועלען זעלבסט גלוסטען צו פיהרען אַ זעלבסטשטענדיגען שעהנעם פאַמיליען לעבען, און ווי בעוואוסט איז דאָס פון די הויפּט פּראָבלעמען פון די גרויסע וועלט געלערנטע, וואָס בעשעפטיגען זיך מיט דעם פּראָבלעם פון פאַמיליען לעבען און די בעציהונג צווישען עלטערען און קינדער...

„אשתך גוצא גחין ילחיש לה" (נדרים), אויב דיין פרוי איז אַ קליינע, זאָלסטו דיך איינבויגען און זיך מיט איהר בעראַטען. אין ספר משלי איז דאָ אַ ספּעציעל קאַפּיטעל (ל"א) אשת חיל", וואו עס ווערט געשילדערט די יודישע פרוי מיט איהר גאַנצער ענערגישער קראַפט, איהר פערשטענדניש פאַר דער גאַנצקייט פון דער פאַמיליע, און איהר העדרליכע איבערגעבענהייט און מאָראַלישע עטאַישע גאַנצקייט. דאָס קאַפּיטעל איז געשטעלט לויט דעם סדר אלף בית, וואָס אין גאַנץ תנ"ך איז נישטאָ אַז וועגען איין געגענשטאַנד זאָל זיין דער גאַנצער אלף בית, דער ילקוט ערקלערט, „אַזוי ווי די תורה איז געגעבען געוואָרען מיט'ן אלף בית, אַזוי ווערט אַ ווירדיגע פרוי געלייכט מיט'ן אלף בית". „אַז עס איז דאָ שלום צווישען מאַן און פרוי איז דאָ די שכינה צווישען זיי, אויב עס איז נישטאָ קיין שלום פערברענט זיי (חס ושלום) אַ פייער (קידושין דר"ע).

אין זכות פון נשים צדקניות זענען די יודען געוואָרען אויסגעלייזט פון מצרים (מדרש גמרא), דאָס הייסט אין זכות פון בעשיידענעם רייבעם איבערגעגעבענעם לעבען פון דער יודישער פאַמיליע איז געווען די גאולת מצרים.

ר' יוסי האָט גערופען די פרוי „מיין שטוב". די דינים פון יודישען פאַמיליען לעבען פערנעמט אַ בעזונדערען טייל „משניות נשים" או אין שלחן ערוך איז דאָ אַ טייל אבן העזר. ווען מען נעמט אַ פרוי, זאָגט מען צו איהר „הרי את מקודשת לי", זאָלסט זיין „געהייליגט" צו מיר. עס ווערט בעטראַכט ווי אַ הייליגטום. נישט קוקענדיג וואָס אין די גמרא קידושין זענען דאָ זעהר פיל ווערטער, וועלכע קענען ווערען בענוצט צו דעם, האָט מען אויסגעקליבען דאָס וואָרט „מקודשת" און די גמרא הייסט „קידושין", כדי צו אונטערשטרייכען די ספּעציפישע אייגענשאַפט פון דעם יודישען פאַמיליען לעבען צוזאַמענגעבונדען מיט הייליגקייט, גייסטיגקייט, געטליכקייט.

אַלע מנהגים פון דער חתונה לערנט מען אַרויס פון הר סיני און קבלת התורה (תשבץ ס' תס"ז).

דער מנהג, דאָס די כלה שיקט דעם חתן אַ טלית מיט ציצית אין טאָג פון דער חופה איז, ווייל עס זענען דאָ 32 פעדים ציצית, דאָס איז „לב", הארץ, און דאָס מיינט אַז זיי דאַרפען האָבען ביידע איין הארץ (מנהגים בשם המהרי"ל). די פערבינדונג און הייליגקייט צווישען מאַן און פרוי איז שטאַרקער און הייליגער ווי די הייליגקייט פון אַ כהן. אויב אַ פרוי פון אַ כהן שטאַרבט איז אַ מצווה, אַ חוב, אַז דער מאַן מוז זיך מטמא זיין, בעטייליגען זיך אין דער לויה און אַרויפגעהען אויפ'ן קבר אין אהל (ר' עקיבא אומר לה יטמא חובה). דער מהרי"ל האָט גערופען די פרוי „גומרין", דאָס איז „מיין טייערע, טייערער ווי גינגאָלד" (יקר מפז). ביי יודען האָט מען נישט געטאָרט נעמען אַ פרוי צוליב געלד. אַז אייבער נעמט אַ פרוי צוליב געלד פיינדט איהם אליהו הנביא און גאָט שלאָגט איהם (קידושין פ') או די קינדער פון אַזאַ שידוך זענען נישט קיין גוטע, א. אַז. וו.

ווען מען נעהמט אַ פרוי מוז מען זעהען, אַז זי זאָל האָבען די גוטע יודישע זיטען: רחמנות, בושה און גמילות חסדים. אַ פרוי וואָס האָט נישט די מדות איז אַ סימן, אַז זי איז נישט פון די קינדער פון אברהם, יצחק ויעקב (יבמות). די ערצעהלונגען פון יצחק ורבקה, יעקב ורחל, משה און צפורה א. אַ. זענען אַרומגענומען מיט די יסודות פון בעשיידענהייט, און מיט די הערליכע יודישע מדות פון די דריי פריהער דערמאָהנטע יסודות.

אקראנץ פערל פון תלמוד און מדרש

אַז מ'פּאַסט צו אַ פסוק צו אַ געוויסען ענין, איז גלייך ווי מ'דערלאַנגט ברויט אַ הונגעריגען.
(כלה רבתי א.)

* * *

כל זמן דאָס פייער גליהט, בראָט דאָס פלייש אויף איהם, שפּעטער ווען ער וועט זיך אויסלעשען וועט שוין זיין שפּעט.

* * *

(סנהדרין ל"ג)
אַז מ'פערדינגט זיך פאַר אַ זעקסער קאָן מען נישט עסען פאַר אַ גילדען.
(בבא מציעא צ"ב)

* * *

וועה איז צו דעם מענשען, ווען זיין פריהערדיגער גוטער פריינד איז איהם געוואָרען אַ שונא.
(ירוש' סוכה ג.)

* * *

דעם שרייער איז תמיד ערגער ווי דעם וואָס מ'שרייט אויף איהם.
(בבא קמא צ"ג)

* * *

וועגען איין און דעם זעלבען ענין איז אַמאָל אַ שווער צו רעדען און אַ שווער צו שווייגען.
(בבא בתרא פ"ט)

* * *

ווען אַפילו דו קאָנסט שוין די זאַך אויף אויסווייניג, זאָלסטו עס ווייטער לערנען דווקא אינווייניג, ווייל קוקענדיג אויף די אותיות לערנט מען אַ סך.
(ירוש' ב"ר ה.)

* * *

דער חכם האָט זיין האַרץ
אויף דער רעכטער זייט
דער נאַר האָט זיין האַרץ
אויף דער לינקער זייט
ווען דער נאַר פאָהרט אין וועג
פערגעסט ער ס'האַרץ מיטצונעהמען
און ער איז מכריז ומודיע ברייט און ווייט
אַז ער איז אַ נאַר.
(קהלת י. ב"ג)

* * *

מ'האַרף זיך שטענדיג היטען מיט אַ סוד, ווייל ווענט האָבען אויערען און בוימער אין וואַלד הערען וואָס מ'רעדט.
(ויקרא רבה ל"ב)

ווע איז צו די שיף, ווען איהר פיהרער האָט פערלוירען דעם פאָהר־פּלאַן.
(בבא בתרא צ"א)

* * *

ס'איז מיר אַזוי שלעכט און אַזוי שלעכט וועל איך זינדיגען, ווי אַזוי וועל איך ווייזען די אויגען פאַר גאָט, וועל איך ווידער נישט זינדיגען סאָ ווי אַזוי וועל איך ווייזען די אויגען פאַר'ן יצר־הרע.
(ברכות ס"א)

* * *

אין יענעמס געגענוואַרט זאָלסטו נאָר אויסרעכענען אַביסעל פון זיינע שבחים, אין זיין אָבוועזענהייט קאָנסטו מעהר זאָגען.
(עירובין י"ח)

* * *

די וועלט מוז האָבען אי אַ בשמים־הענדלער און אי אַ גאַרבער.
(קידושין פ"ב)

* * *

אַ מענש מיט אַ שלאַנג קאָנען נישט וואוינען אין איין דירה.
(יבמות קי"ב).

אַפילו ווען דער מענש האַלט שוין ביים אונטערגעהען פון דער וועלט איז ער אַלץ נישט צופריעדען מיט וויפיל ער פערמאָגט.
(קהלת רבה א')

* * *

די טויב איז צוריקגעקומען צו נחים תיבה מיט'ן איילבערט בלאַט אין מויל האָט אַזוי געזאָגט:
זאָלען מיינע שפּייז זיין ביטער ווי דאָס בלאַט באָר פון דיין האַנד רבש"ע אידער זיי זאָלען זיין זיס ווי האָניג און איך זאָל דאַרפען אָנקומען צו מענשען.
(עירובין י"ח).

* * *

דער יוגענד וועג איז מיט רויזען פערזייט — דער עלטער מיט דערנער בעשאָטען.
(שבת פ"ז)

* * *

ס'איז שווער צו געפינען דעם פוקס אין זיינע בעהעלטעניש'ען, אַזוי ווי ס'איז שווער דעם קלוגען דורכצופאַלען אין זיינע רעד.
(ירוש' כתובות ג').

* * *

אַז מ'האָט צו טון מיט אַ בעסערען מענשען מוז זיך עפּעס בעסערס אָנקלייבען.
(זבחים צ"ג).

געזאַמעלט דורך אברהם שלעזינגער

דאס לעבען פון א יודישער אקטריסע

דערציילט פון דער בערימטער שוישפּילערין עמיליע אדלער

געשריבען ספּעציעל פאַר'ן „נייעם פאלקסבלאַט" פון זלמן זילבערצוייג

די בלוטיגע טעג אין מאסקווא

נישט געפונען — ווי אַזוי מען עסט אין מאָסקווע — צו וואָס אַ לאָמפּ קומט צו נויץ — געהט און קויפט ברילליאַנטען! — מיינע בעזוכען ביי לאַנדסלייט — „דער קאַמף געגען שפּעקולאַנטען".

דער קאָמיסאַר האָט בעהייסען דעם סאָלדאַט, אַז ער זאָל אַריינרופען די פרוי, וועלכע גיט אַכטונג אויף די קלאָזעטען, אַז זי זאָל מיך רעווידירען. די מענער זענען אַרויס פון וואַגאָן, געבליבען זענען נאָר 4 פרויען: איך, די רעוויזאָרישע, פרוי סעגאַל און עפּעס אַ רוסישע פרוי, וועלכע איז אין סניאַלענסק אַריין אין וואַגאָן.

די רעוויזאָרישע האָט מיך געהייסען אויסטון. אַ שוידער איז מיר דורכ'ן לייב. כ'האָב אַראָפּגענומען דאָס קלייד און אַ צונויפגעקאָרטשעטעס עס אוועקגעלייגט אויף דער באַנק. כ'בין געבליבען שטיין אין אונטערוועש. די פרוי האָט מיך בעטאַפּט פון אַלע זייטען. אונטערן ברוסט־האַלטער האָב איך געהאַט אַ פאָר אויערינגלעך פון 8 קאַראַט און אויף דער ברוסט האָב איך געטראָגען אַ זייגערל מיט אַ חופּה־קרושיך־רינגעל. די רעוויזאָרישע האָט דערפיהלט דאָס גאָלדענע רינגעל, האָט זי עס אַרויסגענומען און שוין מעהר ביי מיר נישט געזוכט.

כאָטש די מענער זענען אַרויס פון וואַגאָן, פונדעסטוועגען האָבען אַ פּאָר מענערישע אויגען אַבנז דאָך נישט אָפּגעלאָזט. דאָס איז געווען דער קאָמיסאַר, וועלכער האָט אַריינגעקוקט דורך אַ שפּאַרע. איך ווייל איהם נישט חושד זיין, אַז ער האָט דאָס געטון אַלס מאַן, גיכער גלויב איך, אַז דאָס האָט ער געטון אין דינסט, ווייל ער האָט, וואַהרשיינליך, געהאַט אַ גרונד חושד צו זיין די רעוויזאָרישע, אַז אין אַ קריטישען מאָמענט וועט זי נעהמען כאַבאַר די רעוויזאָרישע האָט מיך געהייסען אנטון.

אַ שטיין איז מיר אַראָפּ פון האַרצען, הייסט עס, אַז דאָס אמתע, די ברילליאַנטען, וועלכע זענען אַריינגענייט אין קליידעל, האָט מען ביי מיר נישט געפונען. אָבער וואָס זאָל איך איצט טון? — אָנטון דאָס קלייד? קאָן מען עס אפשר איצט, אין לעצטען מאָמענט, כאַפּען, איך האָב דעריבער בעשלאָסען נישט אָנצוטון דאָס קלייד, נאָר עס לאָזען ליגען אויף דער באַנק. דורך אַ געשיקטער בעוועגונג האָב איך זיך געמאַכט ווי כ'וואָלט געווען צעטראָגען און פערגעסען אין קלייד און כ'האָב זיך אָנגעטון אַ זיידענעם לאַנגען מאַנטעל.

נאָך מיר האָט די רעוויזאָרישע בעזוכט פרוי סעגאַל. זי האָט געהאַלטען 3 דימאַנטען הינטערן קאָרסעט אויפ'ן לייב. די רעוויזאָרישע האָט עס אָבער ביי איהר נישט געפונען.

ווען די רעוויזיע האָט זיך געענדיגט, איז דער קאָמיסאַר אַריינגעקומען, זיך ברייט אויסגעזעצט, מיך אַרומגענומען מעשה היימישער מענש און אין אַ פריינטליכען טאָן געזאָגט — וואָס האָסטו זיך געדאַרפט שרעקען? 16 זאָלאָטניק גאָלד האָסטו, לויט'ן געזעץ, אַ רעכט צו האָבען מיט זיך.

און ער האָט מיר אָפּגעגעבען מיין זייגערל.

אייגענטליך וואָלט איצט געווען אויפ'ן אָרט איהם צו דאַנקען, אָבער איך בין נאָך אַלץ געווען אַזוי איבערגעשראָקען, אַז כ'האָב נישט געקאָנט דאָס מויל עפענען. ערשט יעצט די באַהן האָט זיך גענומען ריהרען און די בעאַמטע זענען אַרויס, האָט די פרעמדע פּאַסאַזשירקע, וועלכע איז אַריין אין סמאָלענסק, מיר געזאָגט, אַז לויט דער שרעק, וואָס איך האָב אַרויסגעוויזען ווען מען האָט מיך גענומען רעווידירען, איז זי געווען זיכער, אַז איך האָב ביי מיר אַ באָמבע.

אַ גאַנצע נאַכט איז מען נאָך געפאָהרען ביז מען איז געקומען אין מאָסקווע. דאָ דאַרף מען ווידער דורכגעהען אַ רעוויזיע. כ'לאָז איבער אין וואַגאָן די וואַליזקע און גנבע זיך אַרויס אין שטאָט. פרוי סעגאַל האָט אויך אַזוי געטון און מיר האָבען זיך ביידע געלאָזט אין גאַס אַריין אויף גאָטס באַראָט די מענער, וועלכע זענען געפאָהרען מיט אונז, זענען אָפּען און פריי אַראָפּ פון דער באַהן. אַ רעכט שטיקעל וועג פון וואָקזאַל, עפּעס אויף אַ פּלאַץ, האָבען מיר זיך אַלע געטראָפען און זענען צוגעפאָהרען צו ראָסקעס מאַמען. ערשט דאָ האָבען מיר דערפיהלט וואָס עס הייסט אַ מאַנגעל אין לעבענס־פּראָדוקטען. אויב עס האָט ווער געהאַט מעהל, פלייש אָדער פּוטער, האָט ער עס געמוזט האַלטען בעהאַלטען אין חדרי חדרים. אָבער באַלד איז פאָרט געשאַפען געוואָרען אַ לעבעדיגע הין און מען האָט געמאַכט אַ מיטאָג ווי פאַר חתן־כלה, ווארום די שמחה מיט'ן גאַסט און מיט זיינע פריינט איז ווירקליך געווען אַן אויסערגעוועהנליכע. אַלע האָבען מיר זיך געגעבען אַ כאַפּ צו צום מיטאָג ווי מיר וואָלטען שוין 4 וואָכען נישט געגעסען. פרוי סעגאַל איז באַלד אוועק צו איהרע עלטערען. דאָרט איז די שמחה אויך געווען זעהר גרויס ווייל זי איז געקומען אומגעריכט. איך בין אַ האַלבען טאָג און די נאַכט אין ערגעץ נישט געגאַנגען, נאָר זיך אויסגערוהט. ערשט צומאָרגענס האָב איך זיך, אונטער דער פיהרונג פון ראָסקעס, זיך געלאָזט אין שטעטל.

אין מאָסקווע האָט זיך דאַמאָלט געפונען דער דירעקטאָר פון ביאַליסטאָקער טעאַטער גורעוויטש, ביי וועלכען מיר פלעגען שפּילען און מיר זענען געווען גוט בעפריינדעט. איך האָב איהם בעזוכט און אנפּערטרויט דעם צוועק פון מיין קומען און איהם געפרעגט אויב עס לוינט צו פערקויפען אין מאָסקווע די ברילליאַנטען, וועלכע כ'האָב געבראַכט. דערהערט צוליב וואָס איך בין געקומען, האָט ער זיך אָנגעכאַפּט פאַר'ן קאָפּ: ווי אַזוי האָב אי... וואַגט צו טון אַזאַ זאַך? קיין נאַרמאַלער מענש טוט אַזעלכעס נישט!

און באַלד האָב איך אַליין אָנגעהויבען צו זעהען מיט מיינע אייגענע אויגען אין וואָס פאַרע וועלט איך בין אַריין און ווי ווייט די וועלט איז פון יענער פון וועלכער כ'בין געקומען.

ביי גורעוויטשען האָט מען געוואָלט פאַר מיר שטעלען אַ כיבוד. דער כיבוד איז בעשטאַנען פון ברויט מיט פּוטער און קאַווע. היינט קאָן אַזאַ זאַך אַרויסרופען אַ געלעכטער, אָבער דאַמאָלט איז עס געווען אַן ערנסטע זאַך, שוין גאָר אַן ערנסטע זאַך. כדי מכבד צו זיין מיט קאַווע, דאַרף מען דאָך די קאַווע אויפקאָכען און אַז מען קאָכט קאַווע, הערט זיך דאָך דער ריח, אָבער אַזוי ווי קיינער טאָר קיין קאַווע נישט האָבען אין שטוב, האָט מען זיך געבראָכען דעם קאָפּ וואָס צו טון ביז מען איז געפאַלען אויפ'ן פּלאַן, אַז נישט מען זאָל די קאַווע קאָכען, נאָר מען זאָל זי פערבריהען אַזוי ווי מען פערבריהט טיי. מען האָט די פערבריהטע קאַווע אַריינגעלייגט צווישען די קישענס אין בעט, אַז דער ריח זאָל זיך נישט לאָזען הערען אין דרויסען, אָבער אַזוי ווי ס'איז פערבליבען אפשר 3/4 פונט קאַווע, האָט זיך, אָנגעהויבען אַ זאָרג וואו מען זאָל די קאַווע בעהאַלטען. עפּעס אייבער האָט אַריינגעוואָרפען אַ וואָרט, אַז דאָרט וואו די קאַווע איז געלעגען ביז איצט, איז נישט קיין זיכער אָרט, און מען האָט שוין מעהר נישט געדאַרפט. מיט אַמאָל זענען אַלע געוואָרען ביי דער מיינונג, אַז ס'איז אַ גרויסע סכנה דאָרט צו האַלטען די קאַווע.

(המשך קומט.)

דער גאון בעל „פני יהושע“

פון בן ציון פייגאַז

כידוע, האָט ר׳ יהושע, דער מחבר פון „פני יהושע“ געהאַט אַ הרגשה קלה, צו דערפיהלען דאָס לומדות און צדיקות פון יעדען איינעם. איז נאָר ערגעץ נתגלה געוואָרען אַן־אָדם גדול, האָט דער פני יהושע באַלד מרגיש געווען און מודיע געווען זיינע נאָהענטע:

— איך זעה אַ גרויס ליכטיגקייט איז נתגלה געוואָרען אויף דעם עולם, מען דאַרף פאָהרען מקבל זיין פון זיין ליכטיגקייט, און ער פלעגט שוין חוקר ודורש זיין וואו עס געפינט זיך יענער אָדם גדול, איז ער געפאָהרען צו איהם, משמש געווען און הנאה געהאַט פונ׳ם ליכטיגקייט און קדושה פון יענעם אָדם גדול און אַהיימקומענדיג האָט ער עס מוסר געווען זיינע תלמידים.

אַזוי איז ער געווען בבחינת משה רבינו, „זכה וזכה את הרבים“. אַז דער בעש״ט ז״ל, האָט אָנגעהויבען נתגלה צו ווערען, האָט ער, דער בעל „פני יהושע“ באַלד מרגיש געווען און האָט שוין אַפילו מודיע געווען זיינע נאָהענטע אַז ער זעהט אַ גרויס ליכטיגקייט אויף דעם עולם.

און ער האָט אָנגעהויבען חוקר ודורש צו זיין, וואו דער גרויסער אור געפינט זיך.

און ווי באַלד ער האָט זיך דערוואוסט אַז די גרויסע ליכט געפינט זיך אין מעזשיבעזש, האָט ער אָנגעהויבען זיך מכין צו זיין צו דער נסיעה.

דערווייל איז אָנגעקומען צום פני יהושע ר׳ בער דער מעזעריטשער מגיד.

ער, דער רבי ר׳ בער זל. איז קראַנק געוואָרען אויף זיינע פיס, איז ער געפאָהרען זיך קורירען אין קאַרלסבאַד און ער דורכגעפאָהרען דורך לעמבערג, וואו דער פני יהושע ז״ל האָט געוואוינט, האָט ער דאָרטען, ביי איהם געהאַט אַכסניה.

ווען דער מגיד האָט זיך דערוואוסט, אַז ער וויל פאָהרען זיך בעקענען מיט׳ן בעש״ט, האָט ער איהם נישט געלאָזט, ער, דער מגיד, האָט זעהר פיל גערעדט אויפ׳ן נייעם דרך פונ׳ם בעש״ט און, האָט איהם נישט געהייסען פאָהרען.

דאָס, פערשטעהט זיך, איז געווען אַ עכוב, מן השמים, נאָך נישט געקומען די צייט אַז די דריי צדיקי הדור זאָלען זיך צונויפקומען.

ווי באַלד דער מגיד איז אַוועקגעפאָהרען, האָט דער פני־יהושע ווידער דערפיהלט אַ שטיק פייער, ביי זיך אין האַרצען אַ בענקעניש, צו זעהן זיך מיט׳ן בעש״ט, און ווידער אָנגעהויבען צו מאַכען די נויטיגע הכנות און ווען ער איז שוין גרייט געווען צו מאַכען די נסיעה, איז אָנגעקומען ווידער אַמאָל דער מעזעריטשער מגיד אָנגעהויבען צו רעדען אויפ׳ן בעש״ט און אויף זיין נייעם דרך און ער האָט איהם, דעם פני יהושע, מעכב געווען די נסיעה.

אַזוי האָט זיך איבערגעחזרט די געשיכטע עטליכע מאָל.

פונקט ווען דער פני יהושע איז שוין געווען מוכן ומזומן צו דער נסיעה, עולה צו זיין קיין מעזשיבעזש איז אָנגעקומען דער מעזעריטשער מגיד, ר׳ בער, און ער האָט איהם מעכב געווען די נסיעה.

האָט שוין דער פני יהושע פערשטאַנען, אַז מען איז איהם מעכב מן השמים, האָט ער כובש געווען זיין גרויסע תשוקה און אָפּגעלעגט זיין נסיעה עד עת מצוא.

ער האָט פערשטאַנען אַז ווען די צייט וועט קומען, וועט מען איהם שוין מן השמים ממהר זיין, אַז ער זאָל זיך זעהען פא״פ מיט דער גרויסער אור, וואָס ער זעהט פון ווייטען, שיינען אין מעזשיבעזש.

איינמאָל שטעהט ער, דער פני יהושע אין זיין בית המדרש און איז עוסק מיט זיינע תלמידים אין זעהר אַ שווערע סוגיה.

פאָהרט דער בעש״ט צום בית המדרש, שיקט אַריין זיין משמש צום פני יהושע: ער זאָל תיכף די רגע, אַרויסגעהען, אַ מענש וואַרט אויף איהם, ער מוז איהם נויטיג האָבען.

ווערט דער פני יהושע אין דער הקפדה אויפ׳ן משמש, וואָס ער איז איהם מבלבל אין מיטען לימוד אין דער צייט ווען ער איז עוסק אין אַזאַ שווערע סוגיה, צעשרייט ער זיך אויף איהם און זאָגט איהם:

— געה זאָג דעם מענשען, אַז איך בין עוסק אין למוד, איך קאָן נישט מבטל זיין למוד התורה און אַרויסגעהן צו איהם, אויב ער דאַרף מיך קאָן ער אַריינגעהן צו מיר, צוואַרטען ביז איך וועל מסיים זיין די סוגיה, וועט ער רעדען מיט מיר.

געהט דער משמש אַרויס און גיט איבער דעם בעש״ט די תשובה.

שיקט איהם דער בעש״ט נאָך אַמאָל און זאָגט איהם:

— געה, זאָג איהם, אַז ס׳איז זעהר אַ דבר נחוץ און ער מוז מבטל זיין די תורה מיט זיינע תלמידים און שוין אַרויסקומען צו מיר באותו הרגע ממש.

געהט דער משמש נאָך אַמאָל אַריין און גיט איהם איבער די רייד פונ׳ם בעש״ט.

בלייבט ער שטעהן זעהר פערוואונדערט און פרעגט דעם משמש:

— ווער איז ער, אַז דער וואָס שיקט דיך?

— איך האָב נישט קיין רשות אויסצוזאָגען — ענטפערט איהם דער משמש.

פערשטעהט שוין דער פני יהושע אַז דאָס איז נישט קיין דבר רק, לאָזט ער איבער די תלמידים פערבויגט די בלאַט פון דער אָפענער גמרא און געהט אַרויס אין דרויסען, געהט צו צום וואָגען און גיט דעם בעש״ט „שלום“, און איידער ער האָט נאָך צייט עפּעס צו פרעגען, רופט אויס דער בעש״ט:

— איהר זאָלט וויסען, אַז אייער שוחט איז אַ מאַכיל טרפות, שיקט איהם רופען, וועט ער זיך פאַר אייך מודה זיין.

געענדיגט די ווערטער גיט ער אַ וואונק צום בע״ג, און יענער גיט אַ טרייב די פערד און שוין פערשוואונדען געוואָרען.

בלייבט ער שטעהן שטאַרק פערוואונדערט, דער פני יהושע, געהט אַריין אין בית המדרש, ענדיגט דעם שעור, אַזוי פון אויבען אויף, די תלמידים זיינע דערקענען אויף איהם אַז זיינע מחשבות׳ן זענען איצט ערגעץ אַנדערשוואו, זענען זיי איהם נישט מתקיף מיט קיין שאלות און מיט קיין אבעיות, לאָזען איהם ענדיגען דעם שעור בנקל.

און ווען ער ענדיגט דעם שעור, שיקט ער רופען דעם שוחט און זאָגט איהם:

— הער, מ׳האָט מיר מודיע געווען, אַז דו ביזט אַ מאַכיל טרפות. האָט זיך דער שוחט תיכף מודה געווען און געבעטען אַ תשובה.

האָט שוין דער פני יהושע פערשטאַנען, אַז יענער מענש, וואָס איז דורכגעפאָהרען איז נישט קיין אַנדערער, ווי דער בעש״ט אַליין.

האָט ער אָנגעהויבען מאַכען הכנות צו פאָהרען צו איהם אַהיים, קיין מעזשיבעזש.

ווען ער איז שוין באַלד גרייט געווען צו מאַכען די נסיעה, איז ווידער דורכגעפאָהרען דער מעזעריטשער מגיד און מיט זיינע טיפע רייד האָט ער איהם מבטל געמאַכט זיין נסיעה.

אין עטליכע חדשים אַרום ווען דער פני יהושע האָט עוסק געווען אין אַ האַרבער סוגיה קומט ווידער אַמאָל אַריין אין בית המדרש אַריין דער משמש פונ׳ם בעש״ט און זאָגט איהם:

— אַ מענש וואַרט אויף אייך אין דרויסען, ער האָט זעהר געבעטען, אַז איהר זאָלט באותו הרגע ממש אַרויסקומען צו איהם, ער דאַרף אייך זאָגען אַ דבר נחוץ.

דער פני יהושע האָט איהם תיכף דערקאָנט דעם משמש און איז געווען זיכער ביי זיך אַז אין דרויסען וואַרט אויף איהר דער בעש״ט.

לאָזט ער איבער די גמרא און לויפט באַלד אַרויס אין דרויסען, און נאָך איידער ער האָט צייט געהאַט אויסצושטרעקען זיין האַנד מקבל שלום צו זיין, שרייט ער אויס דער בעש״ט:

— אַז ר׳ בער מעזעריטשער וועט דורכפאָהרען דורך אייך זאָגט איהם: אַז אומזיסט פאָהרט ער זוכען אַ רפואה אין קאַרלסבאַד.

זאָגט איהם: אַז אויב ער וויל האָבען אַ רפואה שלימה, מוז ער זיין פריהער ביי מיר, ווייל „רגלוהי דבר בש, אינהו ערבין ביה“. איך הייס ישראל, און וואוין אין מעזשיבעזש.

און איידער דער פני יהושע האָט צייט געהאַט אַרויסצורעדען אַ וואָרט האָט די עגלה זיך גע־ריהרט פון אָרט און ער איז פערשוואונדען געוואָרען.

האָט ער שוין געוואוסט אויף זיכער, אַז דאָס איז דער בעש״ט הקדוש און ער האָט דערפיהלט אַ גרויס בענקעניש צו זיין בקרבתו, אָבער ער האָט שוין געוואָלט צוואַרטען ביז דער מעזעריטשער וועט קומען.

אין אַ צוויי וואָכען אַרום איז געקומען דער מעזעריטשער מגיד, האָט ער דער פני יהושע, איהם איבערגעגעבען די רייד פונ׳ם בעש״ט.

האָט זיך דער מעזעריטשער פערמוחט ודרכו בקודש אויף אַ האַלבער שעה צייט און האָט זיך אָנגערופען:

— נו, בקרוב איה״ש וועל איך עולה זיין קיין מעזשיבעזש תוהה צו זיין על קנקנו.

האָט דער פני יהושע איהם געענטפערט:

און דער מעזעריטשער מגיד

— לאָמיר פאָהרען ביידע צוזאַמען, וועלען מיר בעסער קאָנען מרגיש זיין, טובים השנים מן האחד.

איז דער מעזעריטשער דערויף בעשטאַנען און זיי האָבען ביידע עולה געווען קיין מעזשיבעזש.

אָפּזייענדיג דעם ערשטען טאָג ביים בעש״ט איז דער גרויסער גאון, דער פני יהושע גאָר בעגייסטערט געווען פון יעדער תנועה וואָס ער האָט בעמערקט ביים בעש״ט און ער האָט געפרעגט דעם מעזעריטשער:

— נו, וואָס פאַר אַ מיינונג זאָגט איהר אויפ׳ן בעש״ט?

האָט זיך דער מגיד אָנגעצינדען מיט אַ הייליגען התלהבות און אויסגערופען:

— ער איז אַן־אָדם גדול, און אין אַלע עולמות לויבט מען זעהר זיין גרויסקייט.

— נו, וואו־היו־זשע זענען הינגעקומען אייערע קשיות געגען זיין הנהגה — האָט דער פני יהושע איהם געפרעגט.

האָט דער מעזעריטשער מגיד ז״ל געשמייכעלט און האָט געענטפערט:

— איך האָב געהאַט צו פרעגען אויף איהם קשיות כל זמן איך האָב איהם גערעכענט פאַר אַ בשר ודם.

איצט אָבער, ווען איך האָב איהם דערקאָנט, אַז ער איז גאָר אַ מלאך, ס׳איז נישט מעגליך צו זאָגען אויף איהם: אַז ער איז אַ פשוטער „ילוד אישה“ ס׳איז נישט מעגליך פאַר קיין בשר ודם משיג צו זיין, זיין מהות.

און ווען איך האָב איהם גערעכענט פאַר אַ ילוד אשה, האָב איך געהאַט קשיות צו פרעגען.

און איצט, אַז איך האָב איהם משיג געווען, אַז ער איז אַ מלאך, במילא פאַלען אַוועק אַלע פראַגעס און אַלע קשיות.

פון דעמאָלט אָן זענען זיי געוואָרען פונ׳ם בעש״ט מקורבים, און האָבען געהאָלפען מפיץ ברבים זיין דעם בעש״ט׳ס נייעם דרך פון עבודת ד׳.

ערשט די שטאַל, נאָכדעם די קיך

(פון ציקל: „דאָרפיש לעבען“

פון יוסף זעלקאָוויטש

די זון האָט זיך געלעגט שלאָפען אויפ׳ן מערב־ראַנד פון הימעל און זיך איבערגעדעקט מיט אַ רויטער קאָלדרע פון פוכיגע וואָלקענס, די הינער זענען שוין געזעסען אויף דער גזשענדע, אַריינגעשטעקט די קעפּלעך הינטער די פליגלען און געדרעמעלט, די קוה האָט מיט אַ לאַנגער צונג אויסגעלעקט די רעשטלעך פון הילצערנעם ציבער און דאָס פערד האָט מיט די ציין געקלויבען אינ׳ם לעדיגע זקאַריטע, דעמאָלט האָט די באַלעבאָסטע אַנטאָניאָווע פּיעטרינקע, מיט אַ קינדעל האַלק אָנגעצינדען דעם אָגאַרעק און פון דעם נר־תמיד׳ל, וואָס איבער דער הייליגער מאַמע, האָט זי אַרויסגעצויגען דאָס קנייטעל, כדי עס זאָל זיין ליכטיגער אין דער כאַלופּע, און אַליין האָט זי זיך אַוועקגעזעצט, אַ מידע פון אַ גאַנצען טאָג האָרעוואַניע מיט אַ פלאַטערדיג האַרץ אָפּוואַרטען דעם אָנקום פון די ביידע זיהן און דעם אָנקום פון די געסט.

האָבען אינ׳ם שטיבעל אַרומגעטאַנצט אויף און אָפּ, זייטיג און גלייך, שאָטענס פון דעם זיך וואַרפענדיגען פלעמעל אין אַגאַרעק און די הייליגע מאַמע, אונטער דעם צו־הויך אַרויפגעדרעהטען נר־תמיד׳ל האָט אויסגעזעהען, ווי עפּעס אַ נייע, אַנ׳ אָפּגעטובלטע און די אויפגערעקטע ברוסטען איהר׳ע, האָבען אויסגעזעהען ווי די צוויי ווייסע קעצלעך, וועלכע האָבען זיך געטוליעט צו אַנ׳אָנגעוואַרעמטען פוס פון אייזערנעם אויוועלע.

ביין, עס איז בכלל נישט צו פערשטעהן, די פאַנטאַזיע פון דעם קינסטלער, וואָס איהם האָט זיך דווקא פערוואָלט מאָלען די הייליגע מאַמע מיט אויפגעדעקטע ברוסטען, וואָס בעטען זיך ממש זיי צו פערגלייכען מיט קעצלעך. דערפאַר אָבער איז די באַלעבאָסטע אַנטאָניאָווע פּיעטרינקע, אויך אַ מאַמע פון צוויי זיהן געזעסען מיט פערדעקטע, איינגעשרימפּעגע ברוסטען, ווי נישט אויסגעפרעסטע, צעלאַבערטע באַגעוויצעס, און דאָס האַרץ איהרס האָט זיך געוואָרפען, ווי שוין אויבען דערמאָנט, נישט ווי קעצלעך, נאָר ממש ווי אַ באַלעם,

און צו וואַרפען זיך, האָט איהר האַרץ שוין איינמאָל געהאַט אַ סיבה! וועלען דאָך דאָס היינט טאַקי קומען די מחותנים אָפּשמועסען דעם זמן־החתונה, פון איהר עלטסטען אַנטאָני, און דאָ מוז מען אַלעס גענוי אַרומרעדען וועגען אַלעם געדענקען און דאָס אַלעס אויף איהר איינציגען באַבישען קאָפּ!...

האָט די טיר זיך געעפענט און עס זענען אַריין די ביידע: אַנטאָני און וואַצעק, אַראָפּגעוואָרפען די היטלען פון די קעפּ און אַוועקגעזעצט זיך אויף דער ברייטער באַנק נעבען איינציגען בעט.

אַוועקגעזעצט זיך און שוין. האָט די באַלעבאָסטע אַנטאָניאָווע פּיעטרינקע זיך אָפּגערופען:

— וואָלסטו אפשר, אַנטעק, זיך אָפּגעגאָלט?

— האָ, האָ, מאַמע, עס מוז זיך דיר האָבען דערמאָנט דער טאַטעס יונגערהייט! וואָס!? אפשר די נייע זונטאָג־הויזען אויך, אַנטון?

— וואָלט טאַקע נישט מעהר ווי רעכט געווען!

— וואָס בין איך, עפּעס אַ פּריץ בין איך? איך וועל פאַר דער מויד זיך געהן סטראָיען? — אַ פּויער בין איך, אַ גאָספּאָדאַזש און געפעל איך איהר נישט שמוץ וועל איך איהר אויך נישט טויגען אין פּוץ...

אַזאַ איז שוין אַנטאָני געווען, פּראָסט, וואָס אויף דער לונג, דאָס אויף דער צונג; יאָ איז יאָ, ניין איז ניין. נישט געריכערט, נישט געטרונקען, נישט געיאָגט זיך נאָך באַבישע קעצקעס, געאַרבייט פון פאַרטאָג ביז שפעט אין אָווענד און דאָס טאַקע איז געווען די אייבשאַצונג פון דעם מחותן בלאַזשעי מאַנדראָווסקי וועלכער האָט געגעבען צו פערשטעהן זיין כלה־מויד יאַנינען:

— און איך זאָג דיר אַז דו זאָלסט דעם שריי־בעריק, אַז ער וועט דיר נאָכאַמאָל קומען דעם קאָפּ פערדרעהען אויסמעסטען מיט׳ן דאַרען בעזעם! אַ בוכרע אַזאַ, אַנ׳אויסגעטרוקנעטער הערינג, נישט קיין מאָרגע לאַנד, נישט קיין ציגעל פון אַ כאַלופּע, נאָר וואָס דען? בלויז די לאַנגע קודלעס? — האָט אַ פערד אַ גרעסערען שוואַנץ!... און איך, דיין טאַטע, בלאַזשעי מאַנדראָווסקי זאָג דיר, אַז ביי דעם יונג אַנטאָני פּיעטרינקע וועסטו האָבען אַ בחת׳ריגען לעבען; ביי איהם וועסטו אַ גאַנצען טאָג זיצען אונטער׳ן אויווען און טרינקען טיי מיט צוקער און ער וועט דיר קיין קרום וואָרט נישט ריידען — ביי איהם, איך דיין טאַטע בלאַזשעי מאַנדראָווסקי זאָג עס דיר: וועט זיין: איין גאָט, איין העמד און איין ווייב.

און ווי אויף דער בע׳וואָ״ט זענען זיי טאַקי אַריינגעקומען:

1) בלאַזשעי מאַנדראָווסקי
2) זיין ווייב די בלאַזשעיאָווע און
3) זייער טאָכטער, די סאַמעראָדנע כלה־מויד יאַנינע.

דער חתן־בחור אַנטעק האָט זיך געוויקס די פיס אינ׳ם הילצערנעם שעפעל און מיט עקשנות, זיך געריסען אַ נאָגעל פון גראָבען פינגער פונ׳ם לינקען פיס, וועלכער האָט, ווי צו להכעיס נישט געוואָלט זיך ריהרען פון אָרט, ווי עס וויל זיך נישט ריהרען אַ פערבויגענער בראַט־נאָגעל פון אַ דעמבענעם בעלעק אַרויס.

— זאָל יעזוס קריסטוס געלויבט זיין! אַ גרוטען אָווענד באַלעבאָסטע אַנטאָניאָווע פּיעטרינקע.

— לעולם ועד אמן! אַ ברוכים הבאים שכנים, וואַצעק גיב אַ שפּרינג נאָכ׳ן שכן מאַ׳טשין וואַוזשיניאַק.

די באַבעס האָבען זיך הערלאַנגט די פּיסקעס, די מאַנסבילען — די הענד, אַנטאָני, דער חתן־בחור האָט רעזיגנירט פון דעם עקשן, דעם נאָגעל, האָט אויף שבעל זיך אָפּגעווישט די פיס מיט אַ סמאַטע, אַריינגעשטעקט זי אין הילצערנע טרעפּעס, פעסטער פערצויגען דעם פּאַסעק פון די הויזען, צוגעריקט די באַנק צום טיש, געבעטען זיצען.

האָט די ערשטע, די מחותנתטע בלאַזשעיאָווע זיך צעזעצט און האָט פערנומען אַ גאַנץ ברייט און אָנגעזעהען אָרט, האָט אַוועקגעזעצט זיך דער מחותן בלאַזשעי און מיט גרויסע אויגען אַריינגעקוקט אינ׳ם שויבענשענקעל, וואו עס איז געשטאַנען אַ פלעשעל גאָרזשאַלקע, וואָס האָט צווישען די מיט רויטע בלומען בעמאָהלטע טעלער אויסגעזעהען, ווי אַ צניעותדיגע כלה, וואָס קוקט מיט פערשעמטע אויגען פון חופה־בעט אַרויס און די כלה־מויד יאַנינע האָט מיט דעם בעוואוסטזיין אַז די גאַנצע שמחה איז נאָר צוליב איהר, זיך געדרעהט איבער די שטוב, בעטראַכט יעדע קליינינקייט און אין די געדאַנקען זיך נאָטירט צו וואָס יעדע זאַך אויסצונוצען אם ירצה השם נאָך דער חתונה.

באַלד דערויף איז אַריינגעקומען דעם מחותן בלאַזשעיס קום אַנטאָני אַנדזשעיטשאַק און וואַצעק האָט ממש מיט געוואַלט אַריינגעשלעפּט דעם נאָהענטסטען שכן מאַרטשינען, וועלכער האָט באַלד נאָכ׳ן אָפּלויבען קריסטוסעס נאָמען זיך געפרעגט:

— נאָך, וואָס בין איך דאָ אַהער אַריינגעקראָכען?

— וועט פאַר דיר בעסער זיין מאַרטשין — וועט דיין באַבע דיר דערווייל דאָס בעט אויסוואַרימען!

— נו, איז עפּעס אַ וואונדער, וואָס נאָך אַזעלכענע ווערטער איז דער עולם ממש נישט צעשיט געוואָרען פאַר געלעכטער און דער חתן־בחור אַנטאָני האָט אויף זיין כלה יאַנינאַ געקוקט אַזוי אַ שטייגער, ווי עס קוקט אַ קאַץ בעת די באַלעבאָסטע מאַכט אַ קעזעל?...

די באַלעבאָסטע אַנטאָניאָווע פּיעטרינקע האָט אַרויסגעשטעלט אויפ׳ן טיש דעם כבוד: אַ פּליאַכע גאָרזשאַלקע, אַ טעלער מיט וואָרשט־פּלישטען, אַ טעלער מיט געשניטענע המוציאיס פּוטער־קוכען און מחמת דעם, וואָס אויף דער באַנק איז מעהר קיין אָרט נישט געווען, האָט די באַלעבאָסטע מיט איהרע צוויי זיהן זיך געזעצט אויפ׳ן בעט וואָס אַז דאָס האָט בעמערקט די כלה יאַנינע איז איהר אַדורכגעלאָפען אַ נאַרישען געדאַנק דורכ׳ן מוח, דהיינו:

„און וואו וועל איך שלאָפען?“

באמת, דער געדאַנק איז געווען זעהר נאַריש, ווייל די באַלעבאָסטע אַנטאָניאָווע פּיעטרינקע האָט די שאלה שוין לאַנג געהאַט אָפּגעפּסקענט, אַז אַזוי לאַנג ווי זיי וועלען זיך נישט דעראַבען צו נאָך אַ שטיקעל כאַלופּע, וועט די מיט׳ן יונגסטען וואַצעק שלאָפען אינ׳ם שטאַל... וואָס דען אַלעס מוז זיין אויף איהר איינציגען קאָפּ!.

און אַז דער עולם האָט שוין געהאַט געטרונקען די ערשטע קאָליעקע, האָט דער מחותן בלאַזשעי באַנ־

(ווייטער זייט 12)

דער קונדס

הומאָר — סאַטירע

צוזאַמענגעשטעלט פון א. שאַרפציגעל

פּאָליטיק פון דער וואָך

האָבען מיר געהאַט אַ וואָך טשעקאָרס. אַ טו־מעל, אַ געפּילדער, שוין באַלד אַ גוואַלד־געשריי.

וואָס איז דער רעש?

צוויי דייטשע, זעגען געפאָהרען צו מאַקדאָ־נאַלדין אויף אַ בעזוך, מאַכט די וועלט אויף מויל און אויערען און גאַפּט צו וויסען, וואָס זיי האָבען דאָרט.

די נייגיריג מען איז היינטיגע צייטען אויף דער וועלט!

מיר, פון אונזער זייט האַלטען, אַז די רייזע פון די צוויי דייטשען קיין ענגלאַנד פערדינט נישט אַזוי פיל אויפמערקזאַמקייט ווי די מענשהייט שענקט עס אין אַ געוועהנליכער וויזיט ביי וועלכען מען גיט כבוד, מען שיט געגענזייטיג מיט קאָמפּלימענטען, מען געזעגענט זיך פריינדליך, און מען פערבעט אויף אַ געגען־וויזיט.

מאַקדאָנאַלד האָט טאַקע צוגעזאָגט צו פאָה־רען קיין בערלין, זאָל ער פאָהרען, אונז אינטערע־סירט דאָס נישט.

פאָרטשריט

מאַן: דענקסטו נישט, אַז אונזערע קינדער האָבען געמאַכט גרויס פאָרטשריט אין זינגען?

ווייב: געוויס. פריהער האָבען זיך בלויז די שכנים בעקלאָגט איצט פּראָטעסטירט געגען זייער זינגען די גאַנצע גאַס.

אייביגע יוגענד

ער: ווייסט איהר ווער דאָס שעהנע קינד איז געווען מיט וועמען איך האָב געטאַנצט?

זי: יאָ. מיין מאַמע!

אַ סוד אַזאַ

זי: פערשפּרעך מיר, אַז דו וועסט קיינעם נישט דערצעהלען, אַז מיר זענען פערלאָבט.

ער: איך קען נישט קיינעם וועמען דו האָסט נאָך וועגען דעם נישט דערציילט.

אַ גוטע סיבה

יונה: פעני איז די איינציגע פרוי אין אונזער קרייז, וואָס רויכערט נישט.

שלמה: יאָ, ווייל איהר מאַן האָט איהר ער־לויבט צו רויכערן.

ער האָט נישט קיין שונאים

זי: מיר דוכט זיך, אַז אָפט ווינשטו זיך, אַז איך וואָלט אַן׳אַנדערען מאַן געהייראַט אַנשטאָט דיך!

ער: פאַרוואָס זאָלסטו דאָס זאָגען? — דו ווייסט דאָך, אַז איך האָב נישט קיין שונאים!

צוליב רויכערן

— ווען איך האָב איהר אַ קוש געטאָן און געפיהלט אַ ריח, האָב איך אָפּגעלאָזען דעם שידוך.

— ליבסט נישט קיין פרויען, וואָס רויכערן?

— פערשטעהסט מיך נישט: די צרה איז וואָס זי רויכערט נישט...

היינטיגע קינדער און היינטיגע מאַמעס

אַ יונגעלע פון אַ יאָהר זיבען געהט אין גאַס און וויינט. שטעלט איהם אָפּ אַן׳עלטערע גוטהער־ציגע פרוי און פרעגט איהם:

— וואָס וויינסטו, יונגעלע?

— האָט דיך געשלאָגען? — שלאָגט איהם איבער די עלטערע פרוי.

— איך וואָלט איהר צובראָכען העגד און פיס ענטפערט דאָס יונגעלע.

— וואָס זשע דע ווייסט מיט דיר געווען? — פרעגט ד׳ עלטערע פרוי שוין נישט מיט אַזאַ מיט־געפיהל ווי פריהער — וואָס דען איז מיט דיין מאַמען, וואָס דו וויינסט אַזוי?

און דער יונגעלע ענטפערט:

— מאַמע האָט אויסגערייכערט מיינע פּאַפּי־ראָסען...

ס׳איז בעסער נישט צו וויסען

באָריס: איך וויל ענדליך וויסען ווען איך קריג פון אייך מיין געלד, וועל איך שלאָפען רו־היגער.

מאָרים: איהר וועט רוהיגער שלאָפען ווען איהר וועט עס בעסער נישט וויסען...

וואָזשנע האַלטען מיר

וואָס־זשע האַלטען מיר, רבותי,
מיטן קריזיס גרויס און שטאַרק,
וואָס ער ליגט אויף אונז, ווי אַ האָיקער,
ווי אַ צרה אויפן קאַרק?

וואָס איז אויפגעטאָן געוואָרען
אין דער סאָמער לעצטער צייט —
ער, דער קריזיס זאָל נישט דרשונען
יעהערען אַזוי אין זייט?..

וואָס האָט גאָט געטאָן אַ שטייגער?
וואָס — די וועלט? און וואָס — דאָס לאַנד?
וואָס — מיט לאָגיק? וואָס — מיט שכל?
וואָס — מיט לייטישען פערשטאַנד?..

ווייסען מיר, אַז גאָט רעציטערס
לעצטענס אָפּט זיין אַלטע ערד...
ווייסען מיר, אַז וועלט רעווט גרויס,
און זי טוט אַלץ פונקט פערקעהרט...

ווייסען מיר, אַז אין דעם טשעקער
האָט מען לעצטענס פיל געטשאַקעט,
און ביי אונז אין זלאָטשעוו־בירה —
אַ פּאָגראָמעל פריש געבאַקט...

ווייסען מיר, און הערען טאַקי,
אַז מען רוט נישט אַ מינוט:
און צו ליבדערען דעם קריזיס
טוט מען, טוט מען, און — מען טוט...

יאָקעל בן פלעקעל.

ענדעקישער כלי־זיין

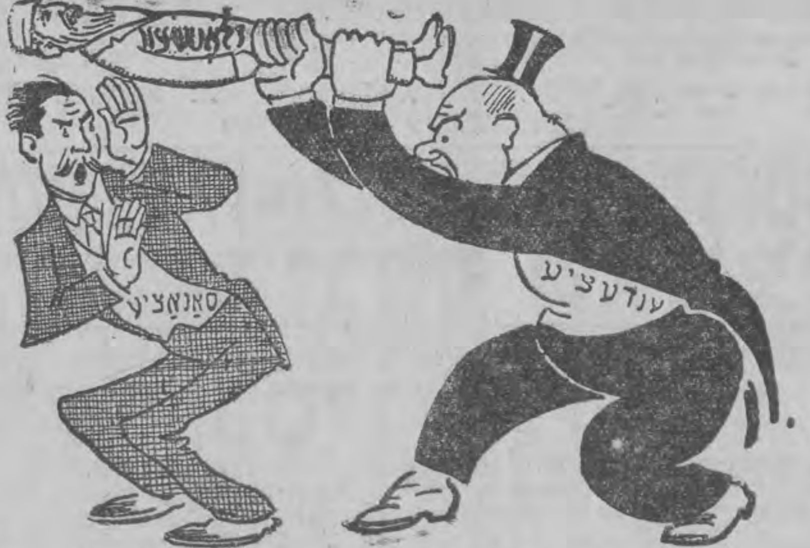

אליין זיך פערשיט

מען דערצעהלט אין דער חסידישער וועלט פון אַ רבי׳ן, אַז צווישען די חסידים וואָס זענען צו איהם געקומען איז אויך געווען אַ גביר אַ בעקאַנטער חסיד פון אַ סך יאָהרען, ווען מען איז גע־זעסען אין איינעם, איז עפּעס אויסגעקומען, אַז מען האָט געדאַרפט האָבען אַ שטריקעל, כדי עפּעס צו פערבינדען, עס האָט זיך אָנגעהויבען אַ געפרע־געריי: „צי האָסטו אפשר ביי דיר אַ שטריקעל?"

און ווען מען האָט געפרעגט דעם גביר, האָט ער זיך אָנגעבייזערט: „איך האָב נישט ליב אַזעל־כע זאַכען צו באָרגען עמיצען און האָב אויך נישט ליב צו לייהען ביי וועמען פאַר מיר. איך האָב מיר ליב מיין שנורעל (שטריקעל).

דער רבי, דערהערענדיג די רייד האָט ער גלייך אַ געשריי געטאָן:

„בעל־עבירה׳ניק, טו תשובה, דו ביזט אַ בועל־כלתך!"

דער גביר איז באַלד געפאַלען צו די פיס פון רבי׳ן, און ביי איהם געבעטען תשובה. עולם איז גע שטאַנען פערוואונדערט און פערגאַפט, „דער רבי איז אַ נביא!" — האָבען זיי געשריגען.

— „ניין"! — האָט דער רבי געזאָגט— „איך בין נישט קיין נביא, נאָר פי׳ הכשלו בשעת יעדער פון אייך האָט גערעדט פון אַ שטריקעל, האָט ער געשריגען: איך האָב ליב מיין שנורעל"...

טאַקע אַנ׳אומגליק

שטעהט אַ בחור אַ יום־טובידיג אויסגעפוצטער בּאַר אַהן אַ האַלדטוך, שטעהט דער בחור אַזאַ פער־צווייפעלטער, און ברעכט די הענד און רעדט צו זיך אַליין אין גרויס פערצווייפלונג!

— וואָס טהו איך?... אַזאַ בראָך, אַזאַ אומגליק!..

פרעגט דעם פערצווייפעלטען בחור אַ פריינד זיינער:

— וואָס איז, וואָס זענט איהר אַזוי פערצווייפעלט? וואָס איז דען געשעהען?

ענטפערט דער פערצווייפעלטער בחור:

— זעהסט דען נישט, אַז איך האָב נישט מיין האַלזטוך?

— מיין חבר האָט דאָס אָנגעטאָן.

— נו, דאַרף מען זיך אַזוי דאָס לעבען נעה־מען? — טרייסט דעם פערצווייפעלטען בחור דער פריינד זיינער. — וועט דיין חבר דיר מסתמא דעם האַלזטוך אָפּגעבען.

— ער וועט נישט אָפּגעבען, דער האַלזטוך איז אין טייך אַריינגעפאַלען.

— נו, וועט ער דיר אָפּקויפען אַנ׳אַנדער האַלז־טוך.

— ער וועט נישט קענען אָפּקויפען.

— פאַרוואָס וועט ער נישט קענען?

— ווייל אינאיינעם מיט מיין האַלזטוך איז ער אַליין אויך אין טייך אַריין, ער האָט זיך דערטרונ־קען... וואָלט שוין מיך נישט געאַרט, האָב איך אָבער געהאַט אויפגעשריבען אויף דעם לינקען זייט פון מיין האַלזטוך אַ טעלעפאָן־נומער פון אַ מיי־דעל ...

א גוטער סימן

זי: וועסטו מיך ווירקליך נישט פערגעסען?

ער: ניין, דו זעהסט דאָך, אַז איך האָב זיך געמאַכט אַ קניפּ אין מיין סאַשטען־טיכעל.

—==:)O(:==—

איהר מאַן

אַ יודינע שטעהט אין גאַס און הערט נישט אויף צו שילטען:

— פערברענט זאָל ער ווערען!

— אַז פאַלען זאָלען פון איהם שטיקער! —

— אָפּנעהמען זאָלען איהם הענד און פיס!

הערט זיך צו אַ צווייטע יודענע און זי פרעגט דער שילטערקע:

— זאָגט מיר, קריינעלע, האַרצעלע, וועמען שילט איהר דאָס אַזוי?

ענטפערט די יודענע וועלכע שילט:

— וועמען זאָל איך דען שילטען? איך שילט מיין מאַן — אַז געזונד און שטאַרק זאָל ער מיר זיין!...

מ׳נאַרט די וועלט

באַרען, נאַרען, (זון און סעכטשער...
אַלע באַרען,) עס באַרען
סיי די קלוגע, (די „שוואַרצע"
סיי די נאַרען,) און די „רויטע"
סיי די שקלאַפען (עס באַרען
סיי די האַרען,) די לעפעדיגע
סיי די „לינקע" (און די טויטע...
סיי די „רעכטע",) עס באַרען
סיי די גוטע, (די קלוגע
סיי די שלעכטע,) און די נאַרען.
אויף אַ האָר (עס באַרען דינער,
עס זאָל מיך אַרען,) און די צאַרען...
אַט דאָס באַרען, (עס נאַרען
ווייל צום סוף) די באַרען,
פלאַצט דאָך (און די געגנאַרטע,
יעדער בלאָף) עס באַרען די פרומע,
און די נאַרער (און די ... יטע...
בלייבען דאָך) עס נאַרט דער חכם
צום באַרען... (עס נאַרט דער גולם
באַרען, נאַרען,) עס נאַרט דער יחיד,
אַלע באַרען, (און עס נאַרט דער עולם,
עס נאַרט) נאַרען, באַרען,
דער מענש, (אַלע נאַרען
עס נאַרט) פאַרוואָס זשע
דער וועטער... (זאָל מיר אַרען
עס באַרען) אַט דאָס נאַרען,
שנעער און שווינדער (ווען צום סוף
מאַמע פעטער...) וועט פלאַצען דאָך
מען נאַרט (דער בלאָף
מיט געווין) און די נאַרער
און מיט געלעכטער (בלייבען וועלען
טאַטע, מאַמע,) דאָך צום נאַרען...

אַ כעלמער חכמה

אַ כעלמער יוד האָט געהאַט אַ שכן אַ קריסט, אַ שונא ישראל, וואָס האָט דעם יודישען שכן אָנ־געטאָן ביטערע צרות.

מאַכט זיך, אַז דער קריסט איז סוף כל סוף געשטאָרבען, און דווקא אין ראש חודש ניסן, דער־צעהלט דאָס דער יוד צו זיין ווייב, וועלכע גיט אויף דעם אַ מאַך:

— ס׳אַראַ שוואַרצען מזל דער חזיר האָט דאָס, צו שטאַרבען אין חודש ניסן! אויף זיין אָרט האָט דאָך בעסער געקענט שטאַרבען אַ יוד.

ראשי תבות
(פאַרקס־ווייץ)

פיניע בדחן האָט זיך שטאַרק אויסגעצייכענט מיט זיינע וויצען און דער עולם האָט פון איהם שטאַרק הנאה געהאַט. איינמאָל איז ער געווען אויף אַ חתונה, וואו ער האָט זיך גראָד זעהר וועניג געוויצעלט, דער רב פון שטעטעל האָט זיך פער־בענקט צו הערען פון איהם אַ וויץ, רופט ער זיך אָפּ:

— פיניע, זאָגט עפּיס אַ ה...

זאָגט פיניע:

— ווי הייסט איהר?

ענטפערט דער רב:

— איך הייס משה צדוק.

— די ראשי תיבות פון משה צדוק זענען: „מיין שווער האַרץ צו דיין קאָפּ".

זאָגט דער רבי:

— סטייטש, צדוק קומט דאָך מיט אַ וואַו?

— נו, זאָל זיין צו דיין ווייבס קאָפּ — האָט זיך פיניע אָנגערופען.

עס קומט קיין זאַך נישט אָן גרינג

— דו זעהסט, ברוך, דעם מאַן מיט די צופּ־דעלטע האָר? ער איז אַ פּאָעט. ער קען זיך נישט אויפקעמען די האָר און אָנטון זיך ווי געהעריג איז.

— אַי, זרח, ביזטו אַ שוטה. אָט דער בחור שטעהט דאָך אָפּ ביים שפּיגעל אַ פּאָר שעה אַ טאָג כדי צו מאַכען זיינע האָר אַקוראַט צופּודעלט.

א קלוגע ווייב

— מיין ווייב קען קיינער נישט אָפּנאַרען.

— טאָ ווי אַזוי האָסטו איהר ... ?

די דייטשע „שלום-פאליטיק“ און מיליטער-פאראדען

(שטימען פון דער וועלט-פרעסע)

די דייטשע רעגירונג ווייזט ארויס א גרויסע אקטיוויטעט אויפ'ן געביט פון דער אויסערן-פאליטיק אין דער זעלבער צייט ווען אין ענגלאנד האבן זיך געפינען דער דייטשער פרעמיער און אויסערן-מיניסטער איז אין ברעסלוי פארגעקומען א גרויסער פאראד איינגעארדנט דורך „שטאהלהעלם“, אין דעם פאראד האבן זיך באטייליגט דער דייטשער קרוינפרינץ ווי אויך א גאנצע ריי העכערע גענעראלן וועלכע זענען באקאנט פון די צייטן פון דער גרויסער וועלט-מלחמה, ווי מאקענזען, פאן זעקט, און אנדערע.

די רעדעס וועלכע זענען געהאלטן געווארן אין ברעסלוי זענען זעהר כאראקטעריסטיש, פאר די פערהעלטענישן וועלכע הערשן אין דייטשלאנד, ווי אויך פאר דער באציהונג צו א גאנצע ריי וויכטיגע פאליטישע פראגן.

דער פיהרער פון שטאהלהעלם זעלדטע האט אין זיין רעדע צווישן אנדערע'ן געזאגט פאלגענדעס:

„בלויז פופציג קילאמעטער טיילט אונז אפ פון דער גרעניץ פון א לאנד וועמענס דראהונגען און בעשרייען סיקלינגט זינט צוועלף יאהר אין אונזערע אויערן, און די פאליטיק ווי אויך די בעאמטע פון וועלכען הערן נישט אויף צו פערפאלגען אונזערע לאנדסלייט, וואס זענען אויפ'ן סמך פון ווערסאלער טראקטאט ארויסגעשטעלט געווארן אויף די הפקרות פון זייערע גוואלדטאטען. דער קאמף אויף טויט און לעבען פון דייטשען פאלק וועט אונטערשיידען ווערען דא אויף מזרח. מיר וועלן נישט איבערלאזען אונזערע מזרח-קאנטען די זיגער און מיר וועלן קיינמאל נישט אנערקענען די גרעניצען פון ווערסאל, אונזער שבועה אויף דעם 12-טען צוזאמענפאהר פון די פראנט-סאלדאטען וועט זיין, אז מיר וועלן נישט רוהען כל-זמן דער דייטשער באדען, וועלכער איז דורכגעזאפט מיט דעם בלוט און שוויס פון די בעסטע דייטשע דורות וועט זיך נישט אומקעהרען צו אונזער בונד“.

אלזא, קלארע און אומצווייזייטיגע דבורים, דער שווער-פונקט פון דער דייטשער אגרעסיווער פאליטיק ליגט אויף מזרח. און דא דארף פריהער אדער שפעטער ענטשיידען ווערען די גרעניץ-פראגע.

די דאזיגע דרשה פון דעם פיהרער פון דייטשען „שטאהלהעלם“ האט געמאכט אן אומאנגענעהמען רושם אויך אין מאנכע דייטשע קרייזען, און אט וואס עס שרייבט וועגען דעם דער „בערלינער טאגעבלאט“.

„די ארמעע פון 140.000 סאלדאטען פון „שטאהלהעלם“ האט איינגעארדנט א גרויסען פאראד אין ברעסלוי פאר דעם קרוינפרינץ און אנדערע געקרוינטע קעפ, מארשאלקעס פון דער אמאליגער ארמיי, ווי אויך פאר דעם ה' הענע, וועלכער איז ביז נישט לאנג געווען שעף פון דער אזוי-גערופענער רעפובליקאנישער רייכסווער. און פארגעקומען איז דאס אין דער אנוועזענהייט פון הונדערט טויזענד צושויער. וועלכע זענען געווען פול מיט ענטוזיאזם. איבער דעם איבונגס-פעלד האבן זיך אויפגעהויבן אומבעקאנטע עראפלאנען און צוויי הונדערט און פופציג טויזענד מענשען האבן דארט אפגעגעבן א פאטריאטישע שבועה, מיט אויגען פול מיט שנאה, וועלכע זענען געווענדעט אויף מזרח, דאס איז געווען עפעס ענליכעס צו דער אטמאספער פון אנהויב אויגוסט 1914 יאהר, רעדעס, דראהונגען לויב-געזאנגען, שבועות דאס אלץ איז געקומען צום אויסדרוק אין דעם שווערען מאסען-פסיכאז וואו יעדער זשעסט, יעדעס ווארט איז געווען א מלחמה-אויסגעשריי, מ'האט זיך נישט געשפילט אין מלחמה, נאר מ'האט געהעצט צו א מלחמה“.

די דאזיגע מאניפעסטאציע איז אויך נישט געבליבען אהן אן אפקלאנג אין דער פראנצויזישער פרעסע.

די „עקא דע פארי“ שרייבט:

„און וואס האט אין די דאזיגע גרויסע טעג געטון די פרייסישע רעגירונג און איהר פרעזעס פון מיניסטארען — ראאט, דער סאציאליסט אטטא בראון? וואס האט געטראכט די דייטשע אייזענבאהן פערוואלטונג, ווען זי האט צוגעגרייט הונדערטער ספעציעלע צוגען? און דאס געשעהט דאך נישט צום ערשטען מאל“.

„אונזערע לינקע צייטונגען דערציילען אונז עפעס אנדערש. אבער מיר זעהען נאר איין זאך: וואס מעהר אלץ ווייטער אלץ א מעהר קאטעגארישע שטעלונג פון אלע דייטשע פארטייען, נישט אויסשליסענדיג די סאציאליסטען, אנשלוס, רעוויזיע פון די מזרח-גרעניצען, נישט צאהלען קיין ענטשעדיגונג. ריזיגע פאנצער-שיפען, אן אגרעסיווע פרעסע, א מאביליזאציע פון „שטאהלהעלם“. פאר-אייאהרען אויף מערב, און היינט אויף די מזרח גרעניצען. און פון קיין זייט נישטא אפילו א סימן, א וואונק פון וועלכען מ'זאל קענען ארויסדינגען אז די רעגירונג איז נישט קיין אנהענגערין פון די דאזיגע מיליטערישע פאראדען און פון דעם סיסטעמאטישען צוגרייטען די געדאנקען צו א מלחמה“.

דער „זשורנאל דע דעבא“ שרייבט:

„די ביידע מאניפעסטאציע פון „שטאהלהעלם“ איז אין יעדער הינזיכט א געשעהעניש פון א גרויסע בעדייטונג, פון מיליטערישען שטאנדפונקט וואַרפט זיך אין די אויגען דער פאקט, וואס מ'קען גיך מאביליזירען און קאנצענטרירען אין דער גרעסטער ארדנונג 140.000 מענשען אין מונדירען, וועלכע זענען זעהר גוט געאיבט, אזוי זעהט אויס דאס ענטוואפענטע דייטשלאנד, פון פאליטישען שטאנדפונקט איז כדאי צו בעמערקען, אז דער „שטאהלהעלם“ זעהל כער דראהט פוילען, נאך די פאראיאהריגע מאני פעסטאציעס אין קאבלענץ געגען פראנקרייך זעהרט אפט פראטעזשירט דורך פרעזידענט הינדענבורג. אזוי זוענדעט מען א זאין בערלין די אזוי-גערופענע לאקארנא-פאליטיק“.

דער „טאן“ שרייבט:

„די ארויסרופענדע מאניפעסטאציעס אויף דער צווייטער זייט פון ריין ווערען וואס ווייטער אלץ אפטער, אין בערלין האבן מיר געזעהען א מאביליזאציע וועלכע איז פולשטענדיג ענליך געווען צו דער פאראיאהריגער מאביליזאציע פון „שטאהל-העלם“ אין קאבלענץ, פון וועלכען עס איז דער ארפענער פיהרער דער פרעזידענט פון דער דייטשער רעפובליק, אין א צווייטען ארט האבען דייטשע סטודענטען און זינגען לידער „זיגרייך וואלען וויר פראנקרייך שלאגען“ און אין דער זעלבער צייט זיצען די ערנסטע דאקטוירים פון פאנגערמאניזם און שטעלען פעסט די דייטשע פרעטענזיעס. אויף ביידע זייטען גרעניץ, אויף מזרח און מערב — די זעלבע האפנונגען, דער זעלבער געדאנק וועגע זאנפאלען“.

„געוויסע פראנצויזישע לינקע צייטונגען מאכען דעם אנשטעל אז זיי גלויבען אז די דראהונגען אין ברעסלוי זענען געווענדעט נאר געגען די מזרח גרעניצען פון דייטשלאנד, פונקט אזוי ווי יעס וואלטען נישט געווען קיינע מאניפעסטאציעס און בעראטונגען אין אקוויזגראן“.

די פראנצויזישע רעכטע פרעסע פאדערט אויף די פראנצויזישע רעגירונג צו שענקען מעהר אויפמערקזאמקייט די לעצטע געשעהענישען אין דייטשלאנד און דערפון עפעס לערנען.

ערשט די שטאל, נאכדעם די קוה

(ענדע פון דער 10. זייט).

דיראמסקי זיך אנגעגאסען א גלעזעל אויף קהאווע סאן האט געזאגט:

— נו, וואס מיינסטו מחותנתטע אנטאניאווע, מיר וועלען זיי התנה מאכען צו יעהאבע?

— וואס אנ'אמת, גליסט זיך דעם יונג נישט ארויסצוגעבען פון שטוב — גאלדענע הענד.

— קענסט דאך איהם, מחותנתטע, נישט פאר-בינדען צום פארטעך!

— שא, און איהר האט שוין אפגערעדט יאהן און וואס? האט זיך ארייגעמישט דער נאהענסטער שכן מארטשין וואוושינאק.

— וואס איז דא א סך צו שמועסען? א מארגע-לעך זעקס גיב איך שוין, א הונדערט, צוויי מזומנים וועט זיך אויך געפינען, א קוה'עלע א מעלקענדיגע וועט מען אין שטאל אריינפיהרען און איבער דער דערט און צוואנציג — וועל איך אין קבר אריין נישט מיטנעהמען אפילו אט דעם קוה'שעלע נישט און יאנינא איז אנ'איינציגע מיר.

— יא, פיסק-מלאכה קען מען שוין, האט מאר-צעק זיינס אריינגעווארפען. דאס אלעס וואלט מען געדארפט שרייבען.

— וו יגאט איז מיר ליב, שרייב וואצעק, אז דו ביסט אזא חכם!

האט וואצעק ארויסגעריסען דאס שווער-בלעטעל פון סידורל ארויס, אריינגעדרעהט די בליי צווישען די ציין און אריינגעהאקט עשרה-בני-המן'דיגע אותיות.

מארגעלעך זעקס

צוויי הונדערטס מזומנים

דער כלה א נייעם וועלניאק אויף צו גיין אלע זונטאג דאווענען.

איבער הונדערט און צוואנציג יאהר — קיין קרישעלע נישט מיטנעהמען. אלעס בלייבט דיער.

האא, האא, וואצעק איז שוין איינמאל געווען א מזיק פון א יונג; ער האט ארויסגעטרילט ביים מחותן פאר דער כלה א נייעם וועלניאק, וועגען וועלכען דער מחותן האט גארנישט דערמאנט! אבער דער נאהענסטער שכן מארטשין וואוושינאק איז אויך נישט געווען פון די וואס צוויי פאר א גראר-שען און הגם און קאפ האט זיך, איהם שוין גע-מאטשעט, פון דער גאנשעלקע האט ער באלד זיך בעכאפט, אז וואצעק האט פערגעסען ארייינצושרייבען די מעלקענדיגע קוה, וואס א דאנק דעם באצייטנע-דיגע דערמאנען זיך, האט מען איהר נאך אריינ-געקוועטשט פאר דער חתימה.

— נו, ווי בלייבט מחותנתטע, מאכט מען מיט מזל חתנה צו יעהאבע? 32

— כ'וויים, מ'דארף פרעגען דעם חתן.

— נו, איז וואס זאגסטו, אנטאני?

— כ'האב מיר אויסגערעכענט, אז חתונה האר-בען וועל איך ערשט קאנען צו הערבסט צו, ווייל די קוה וועט נישט האבען וואו צו שטיין. מיין שטאל איז ענג, מ'וז מען בויען נאך איינעם, און פריהער ווי באכ'ן שניט וועל איך נישט קאנען בויען....

— מילא, זאל זיין מיט מזל צו הערבסט צו!

אוודאי איז דער חתן אנטאני פיעטריניאק גע-רעכט געווען: אז מען וויל זיך ברענגען א קוה, מוז מען האבען פאר איהר א שטאל.

לאדזער יודישער קאמעראל-טעאטער

אלעע 1-טער מאי 2. געוו. ענגלישער זאל (פריש רעמאנטירט).

דירעקטאר: דוד צעלמייסטער.

גאסטשפילן פון דוד הערמאן-טעאטער

מיט'ן אנסאמבל פון פרעמיער פון דער ווילנער טרופע

יוסף קאמען

פרייטאג, ד. 12-טן, 9.30 אוונט און די ווייטערדיגע טעג-פייערליכע פרעמיערע!

„דער נסיון“

דראמאטישע לעגענדע אין 3 אקטן — פון יעקב פרעגער. —

פערזאנען:

לייבל שנמהער — —	ראקאוו יחיאל
חנה לאה, זיין ווייב —	קאהאן באשע
דוד'ל, זייער זוהן —	בירנבוים דוד
ר' שלום פרנס —	מעסינגער מיכאל
ר' מאטעל — — —	הירשפעלד זלמן
ערשטער יוד — —	זילבער יחיאל
צווייטער יוד — —	
א דיקע יודענע — —	בת שבע
דער שורה — — —	קורלענדער יעקב
לילי, זיין טאכטער — —	קעניג דינה
באבע, דעם שורה'ס מוטער	נערה רבקה
יאן / אשמדאי / בדחן	קאמען יוסף
1-טער פויער — — —	אולרייך דוד
2-טער פויער — — —	
יודען, מיידלעך, הייראמאקעס, פויערים.	

שבת, 12 פארמיטאג פון 50 גר. ביז 1.50 — מאן, ווייב — און — רעוואָלוציע

שבת, 4.30 בייטאג פון 50 גר. ביז 1.50 — „דער טריבער“

פרייזען טעגליך פון 50 גר. ביז 1.50, שבת—פון 75 גר. ביז 2 זל.

ס'באטייליגען זיך: געוועזענע מיטגלידער פון דער ווילנער טרופע - אולרייך דוד, בירנבוים דוד, הירשפעלד זלמן, מעסינגער מיכאל, קעניג דינה, קורלענדער יעקב מיט דעם פרעמיער יוסף קאמען בראש, ווי אויך נערה רבקה, יחיאל ראקאוו, בת-שבע.

אינסצעניזאציע און רעזשי: דוד הערמאן. אדמינ. לייטער: א. גאריעלאוו.

בילעטען צו בעקומען אין קאנדיטארייע פון ה' ראשגאלד (פיעטריקאווער 38) און א גאנצען טאג אין דער קאסע פון טעאטער.

Dr. med.

M. Rosenthal

ספעציאליסט פאר עקזעמע און פרויען-קראנקה.

11-go Listopada 19 (קאנסטאנטינער)

telefon 223-34 טעלעפ.

נעמט אן אין דער היים פון 4 ביז 7 אוונט און לעטש-ניצע „סאמאָץ“ ליטאוואנסקינא 1 (עלעקטאטערער-גאס) פון 1—2 נאכמיטאג.

(34

ר. אייזראפעל

ליבע און טויט

סענסאציאנ. פראטישער ראמאן פון לאדזשער לעבען

— אזוי ביזט איצט מיין ליבער איינציגער, טייערער, גוטער טשארל, האט איהם געשעפטשעט און איהם געקושט, אט אזוי, האב איך דערלעבט צו דעם מאמענט צו וועלכען איך האב געשטרעבט.

— און צו וואס איז געווען מיין גאנצע ארבייט, מיין גאנץ לעבען, אויב נישט צו דערווארטען דעם איינציגען מאמענט, האט טשארל געענטפערט, מיר האבען אויסגעפונען הענריק זילבערשטיינען, הגם איך, ווייס, אז ער איז א בידערערכטיגער שארלא-טאן, אנ'אויסוואורף, וועלכען די וועלט האט נאך נישט פערמאגט, ווייס איך אבער נישט וואס דו פערזענליך האסט צו איהם, וואס פאר א שלעכטס ער האט דיר אליין געטון, וואס דו האסט אזוי גע-ברענט פון נקמה צו איהם און האסט דיין גאנץ לעבען אפגעגעבען געמאכט פון דעם אויב הענריק זילבערשטיין וועט בעקומען זיין שטראף.

— וועגען דעם וועלען מיר רעדען ווען דער אויסוואורף וועט געמאכט ווער'ען איינגאנצען אונ-שעדליך, איצט זאג מיר טאקע, ווי האלט עס מיט אונזער ענין?

— דער-היימל קלאפט אלץ ווי א זייגער, נירענ-בערג האט קיין האמבורג נישט בעוויזען צו פאהרען, זיין טראנספארט מיט 11 מיידלעך איז אפגעגאנגען אין דער בעגלייטונג פון זיינע 2 געהילפען, אבער איך האב אלץ בעזארגט, אז דער „טראנספארט“ זאל נישט דערגרייכען ביז צום סוף“ איך האב טעלעגראַ-פירט קיין האמבורג צו מיינעם א פריינד א פריוואט-דעטעקטיוו, אז ער זאל נישט קארגען קיין מיה און אויך נישט קיין געלד, כדי די חברה צו דעמאסקירען איך האב דערהאלטען אנ'ענטפער-טעלעגראם, אז אין האמבורג איז שוין געווען צו שפעט עפעס אויפ-צוטוען, ער פאהרט דעריבער מיט דערזעלבער שיף וואס דער טראנספארט פאהרט און ער וועט זיך זיכער מיט די חבר'ה אנ'עצה געבען.

— און וואס איז מיט נירענבערג'ן?

— ער האט פערבעטען צו זיך נעכטען דאס פרייליין סאניע, וועלכע מיר האבען געהייסען אנגע-געהען און וועלכער האט זי ווידער געוואלט „מאר-כען פאר זיינע“ האבען מיר אבער איהם אויסגע-פיהרט „א באנדיטען-אנפאל“ אויסגעראכטע וועט מאר-ניען און צוגענומען ביי איהם א פארטפעל מיט פאר-פירען וואס וועלען אונז אמאל צונוץ קומען.

— און וואס וועט ווייטער זיין?

— ער האט באלד בעכטען געקלונגען צו מיר, אז איך זאל איהם אויסגעפינען דאס פרייליין, ווייל ער האט מורא, אז מיט איהר האט עפעס פאסירט, און יעדע מינוט וועט ער מיר איצט אנטעלעפאנירען צי האב איך זי שוין אויסגעפינען, האר-קלאפעניש האט ער שוין, אבער ער איז נישט פון די, וועלכע זאלען רעזיגנירען פון זייערע פלענער, צוליב א א קליינעם מיספארלג, ער וועט זיך ווייטער פיהרען זיין ארבייט און מיר וועלען איהם פאקען ביי דער האנד אויף דער הייסער מינוט.

אין דעם אויגענבליק האט מען געקלונגען אין טעלעפאן.

— דאס איז ער, האט ערליי געזאגט, ער האט גענומען דאס טעלעפאן-רעהר'על אין האנד.

— הער בירענבערג, דאס זענט איהר, אלץ איז אין ארדנונג, איהר דארפט זיך נישט בעאונרוהיגען, דאס פרייליין גיבזבערג איז פריש און געזונד.

— ווי איז זי געווען?

— איך ווייס שוין אלץ, וועגען דעם באנדיטען אנפאל אויף איך און וועגען דעם ווי אזוי מ'האט זי אומגעפיהרט, די באנדיטען האבען איהר א-בער גארנישט געטון און זי פריי געלאזען.

— יא, הער דעטעקטיוו, איך האב נעכטען גע-האט א שרעקליכע איבערלעבעניש.

— האט מען ביי אייך עפעס פיל געלד צוגע-נומען?

— דאס איז א נארישקייט, זיי האבען אבער ביי מיר צוגענומען זעהר וויכטיגע דאקומענטען וואס האבען פאר זיי קיין שום ווערט נישט.

— האט איהר נישט געמאלדען וועגען דעם אנ-פאל דער פאליציי.

— ניין, איך וויל דאס נישט טון, כדי איך זאל נישט פערהאלטען ווער'ען אין לאדז, איך מוז אוועק-פאהרען אויף א זעהר וויכטיגער רייזע און קען שוין נישט דא פערבלייבען.

— נו, דאס איז אייער זאך, יערענפאלס קען איך אייך נאכאמאל פערזיכערן, אז פרייליין גיבנ-בערג איז געזונד און ס'איז איהר קיין שום שלעכטס נישט געשעהען.

— אבער וואו געפינט זי זיך איצט?

— דאס איז א שווערער ענין, איך קען אייך נישט זאגען גענוי, איך ווייס נישט ווי זי וואוינט, אבער איך האב א בעקאנטען, וועלכער ווייסט און איך קען זיך דערוויסען וועגען דעם, קלינגט צו מיר אין 2 שעה ארום, הער בירענבערג.

— איך דאנק אייך.

— אט אזוי, איצט וועל איך מיך פערשטענדיגען מיט סאניען, וועלכע וועט באלד קומען אהער.

— און זי וועט אזוי טון אלץ וואס דו וועסט איהר הייסען?

— זי וועט אלץ טון פאר'ן פרייז פון געפונען איהר קינד, און איך זאג דיר צו, אז איך וועל אויס-געפינען, וואו ס'געפינט זיך איהר קינד. דאס איז אנ'איידעלע נשמה און איך מוז איהר העלפען, הגם זי האט זעהר קנאפע האפנונגען צוריק צו בעקומען איהר זונעלע, אנ'אומגליקליך מיידעל.

— טשארל איך וואלט זיך געוואלט בעקענען מיט דעם דאזיגען מיידעל, איך וואלט איהר געוואלט העלפען, אויב זי וואלט עפעס געדארפט.

— נישט איצט, ליבע איהא, א ביסעל שפעטער און מיר וועלען אלץ קענען ערלעדיגען, דערווייל וואלט איך געוואלט די קאץ, בירענבערג'ן, אין זאק אריינפאקען.

(פארטזעצונג קומט).

נייער פאלקסבלאט

דאס לאדזער לעבען

נייער פאלקסבלאט

פרייטאג
12
כז
סיון תרצ"א

יוני
זון-אויפגאנג 3.27
זון-אונטערגאנג 7.54
ליכט-צינדען: 7.41

פּאָבאָר פון יאָהרגאַנג 1910

היינט, פרייטאָג, שטעלען זיך:

פאַר דער פּאָבאָר-קאָמיסיע, נומער 1
(זשעקאָנטנע 82)

מענער פון יאָהרגאַנג 1910, וואָס וואוינען אויפ'ן שטח פון 8 פּאָליציי-קאָמיסאַריאַט, די פאַמיליען-נעמען פון וועלכע עס הויבען זיך אָן מיט די אותיות:

I Ł L O T U Ż

פאַר דער פּאָבאָר-קאָמיסיע, נומער 2
(אַגראַראָווא 34)

די וואָס וואוינען אויפ'ן שטח פון 3-טען קאָמי-סאַריאַט – מיט די אותיות:

K

פאַר דער פּאָבאָר-קאָמיסיע, נומער 3
(אַל. קאָשטשושקי 21)

פּאָבאָראָווצעס פון די יאָהרגענג 1909 קאַט. B פון 1 פּאָליציי-קאָמיסאַריאַט

O P R S Sz S T U W Z Ź Ż

סאַניטאַר-קאָנטראָלע
אין רעסטאָראַנען, גאַרקיכען און ביר-האַלעס

(מ) די סאַניטאַרע אָפּטיילונג ביים געזונדהייטס-אַמט איז צוגעטראָטען צו דורכפיהרען אַ סאַניטאַר-קאָנטראָלע אין אַלע רעסטאָראַציעס, גאַרקיכען און ביר-האַלעס.

ביים דורכפיהרען די קאָנטראָלע וועט געווענדעט ווערען אַ ספּעציעלע אויפמערקזאַמקייט אויף דער איינאָרדנונג, אַפּאַראַטען און ביר-כלים.

זעלבסטמאָרד פון אַ קראַנקען באַנק-בעאַמטען

(2) נעכטען איז בעגאַנגען זעלבסטמאָרד דורך שיסען זיך, דער 34-יאָהריגער באַנק-בעאַמטער פעליקס פּיאַסקאָווסקי פון פּאָמאַרסקא 84. פּיאַסקאָווסקי האָט געאַרבייט פון 1921 אין דער לאָדזער אָפּטיילונג פון דער וואַרשאווער האַנדעלס-באַנק. די לעצטע יאָהרען האָט ער געליטען פון אַ לונגען-פעהלער.

דעם זעלבסטמערדער האָט מען אין אַ הילפס-לאָזען צושטאַנד אָפּגעפיהרט אין שפּיטאָל.

אַפּטייקען
היינטיגע נאַכט-דיזשורען.

(2) היינט בייַנאַכט דיזשורירען: א. פּאָטאַש (פּלאַץ קאָשטשעלני 10), א. כאַרעמזא (פּאָמאַרסקא 12), ע. מילער (פּיעטריקאָווער 46), מ. עפּשטיין, (פּיעטריקאָווער 225), ז. גאַרטשינסקי (פּשעיאַזד 59), ג. אַנטאָניעוויטש (פּאַביאַניצער 50).

ווידער וועגען די מיסיאָנערען-משומדים
איינער פון די געשמדטע האט פערעפענטליכט א חרטה-בריף

אונזערע אַרטיקלען וועגען דער טעטיגקייט פון די משומדים-מיסיאָנערען אין לאָדז האָט געשטערט אַביסעל אין דער אַרבייט דער דאָזיגער חברה. די אויפרעגונג איז בייַ זיי אַזוי געוואָרען זעהר שטאַרק אַז אין פאַריגען זונטאָג בעת אַ „פּרעדיגט" האָט איינער פון די מיסיאָנערען-משומדים אַ געוויסער מאַלצמאַן געשיט פּפּה און שוועבעל אויף אונזער צייטונג, וועלכע מישט זיך אַריין אין זייערע „אינערליכע ענינים".

אונזער מיטאַרבייטער האָט אויך געהאַט די געלעגענהייט זיך אַדורכצושמועסען מיט דעם עלטסטען פון די לאָדזער משומדים-מיסיאָנערען לעאָן ראָזענבערג, וועלכער האָט אַפילו געדראָהט מיט פּראָצעסען א. אַז. וו. מיר האָבען זיך נאַטירליך פון דעם אַלעם אויסגעלאַכט און ערקלערט, אַז מיר וועלען אויך ווייטער ענטדעקען אַלע מעשים פון די הויפּט-מיסיאָנערען און זייערע געהילפען אין לאָדז.

אָבער אַ בעזונדערען רושם האָבען געמאַכט אונזערע רעוואַלאַציעס אויף די עלענדע און לייכט-זיניגע מענשען, וועלכע האָבען זיך געלאָזען פאַנגען אין דער נעץ פון די „נשמה-כאַפּערס". צווישען זיי האָט זיך אויפגעהויבען אַ קאָך. מ'האָט אָנגעהויבען זיך גוט איבערטראַכטען און ערשט דערזעהן דעם פעהלער, וואָס מען איז בעגאַנגען.

איינער פון די, וועלכע זענען געשמד'ט געוואָרען דורך ראָזענבערגען, האָט נעכטען עפענטליך ערקלערט, אַז ער האָט חרטה און געהט צוריק אַריבער צום יודענטום. די דאָזיגע עפענטליכע ערקלערונג האָט אָפּגעגעבען י. כענטשינסקי, וועלכער איז געשמד'ט געוואָרען צוזאַמען מיט כאַיגאַצקין און העדמאַן ראָזענבערג דעם 24. מאַי ה. י. אין דער ווילא פון אַדאָלף האַראַק.

דער דאָזיגער כענטשינסקי איז אַ וואָזשני אין דער פּאָווסעכנע- שול אויף זשעראָמסקיעגאָ 6, ווען אין דער שול האָט מען זיך דערוואוסט וועגען דעם, אַז כענטשינסקי האָט זיך געשמד'ט, האָבען די עלטערען פון די קינדער, וואָס לערנען אין דער שול און אַפילו די קינדער אַליין שטאַרק פּראָטעסטירט געגען דעם „וואָזשני" און די עלטערען האָבען אַפילו וועגען דעם ענין אינטערווענירט ביי דער לייטונג פון דער שול. די לאַגע האָט זיך אָבער געביטען מיט'ן מאָמענט ווען כענטשינסקי האָט פּערעפענטליכט זיין חרטה-בריף, ווי מיר דערוויסען זיך האָבען נאָך עטליכע פון די, וועלכע זענען לעצטענס געשמד'ט געוואָרען בעקומען חרטה און זיי וועלען פּערעפענטליכען זייערע חרטה-בריף.

מיר האָבען שוין מיטגעטיילט וועגען דער זומער-קאָלאָניע, וואָס די מיסיאָנערען האָבען איינגעאָרדענט הינטער רודא-פּאַביאַניץ פאַר יודישע קינדער מיט זייערע מאַמעס, נישט קוקענדיג וואָס פון דער זומער-קאָלאָניע הינטער אַלעקסאַנדער, זענען די אַלע „פּענסיאָנערען" געווען שטאַרק אונצופרידען, זענען דאָך הייַ-יאָהר אַרויסגעפאָהרען עטליכע קינדער מיט זייערע מאַמעס, וועלכע האָבען אין זין צו ראַטעווען דאָס געזונד פון זייערע קינדער. די יודישע געזעלשאַפט דאַרף געדענקען וועגען דעם, וואָס צוליב דעם פעהלען פון ערטער אויף זומער-קאָלאָניעס פאַר קראַנקע יודישע קינדער, לאָזט מען זיך פאַנגען אַבי צו ראַטעווען דאָס געזונד.

מיר וועלען זיך בעמיהען גענוי נאָכקאָנטראָלירען, וואָס עס טוט זיך אין דער דאָזיגער קאָלאָניע און וועגען דעם מיטטיילען דער יודישער עפענטליכקייט.

* * *

אין איינעם פון די פריהערדיגע אַרטיקלען וועגען די מיסיאָנערען-משומדים האָבען מיר געשריבען, אַז צום רבין, וואָס וואוינט אויף פּיעטריקאָווער 66 קומט אַריין דער מיסיאָנער שיף, וואָס מאַסקירט זיך אַלס יוד.

ווי מיר דערוויסען זיך, איצט איז שיף מאַקע מיט אַ לענגערער צייט צוריק דאָרט אַרויפגעקומען און האָט זיך פאָרגעשטעלט פאַר אַ יודישען יונגען מאַן, וואָס שטאַמט פון אַ בעריהמטער רבי'ישער משפחה.

ער איז אָבער פערטריבען געוואָרען פון דאָרט און לעצטענס זעהט מען איהם מעהר נישט אויף די אויגען.

שיער פערברענט דריי מענשען
ער האַנדעלט מיט שטיקלעך פילם, וואָס מאַכען אַז דאָס אומגליק

(2) בראָניסלאַוו פּאָדשיאַדלא פון מלינאַרסקא 22 האָט מיט אַ פּאָר חדשים צוריק פערלוירען זיין שטענדיגע אַרבייט, און ער האָט זיך גענומען צו האַנדלען מיט אויפגעקויפטע פילם-אָפּפאַל, וואָס ער פלעגט קויפען אין די קינאָס, און פערקויפען אין שפּילצייג-געוועלבער.

נעכטען איז ער אַזוי געזעסען, און געדרייכערט אַ פּאַפּיראָס. פון דעם פּאַפּיראָס האָט זיך אָנגעכאַפּט דער פילם-אָפּפאַל, און אין אַ ווײַלע אַרום איז זיין גאַנצע דירה געשטאַנען אין פלאַמען. ביז ס'איז אָנגעקומען פייערלעשער-הילף, זענען שטאַרק אָפּגעברענט געוואָרען די פרוי פּאָדשיאַדלאָס, מאַריאַ, זיין 8-יעהריג טעכטערל און די שוויגער, אורשולא לופּערט. זייער צושטאַנד איז אַ געפעהרליכער. מ'האָט זיי אַלע אָפּגעפיהרט אין שפּיטאָל.

צוקער האט אפגעטון א ביטער שטיקעל
דער יונגער קאנסקער סוחר איז צוליב איהם אראפ פון זינען

(2) נעכטען בייטאָג האָט מען פּלוצים דערהערט אַ יאָמערליכען געשריי פון אַ מאַנספּערשוין, וועלכער האָט אַרויסגעוויזען סימנים פון משוגעת.

ווי ס'האָט זיך אַרויסגעשטעלט, האָט עס געשריגען דער 32-יאָהריגער ד"ר האָלצמאַן, אַ קאָנסקער איינוואוינער. מחמת דעם געפעהרליכען צושטאַנד פון האָלצמאַנען, וועלכער איז געוואָרען ווילד און צובושעוועט, האָט מען איהם תיכף אָפּגעפיהרט אין דער שטאָטישער זביאָרניע, און געמאָלדען זיין משפחה אין קאָנסק, זי זאָל קומען קיין לאָדז.

אַז די משפחה איז אָנגעקומען קיין לאָדז, האָט זיך אויפגעקלערט דער גאַנצער ענין: עס האָט זיך נעמליך אַרויסגעוויזען, אַז האָלצמאַן איז געקומען קיין לאָדז איינקויפען גאַלאַנטעריע פאַר זיין געוועלב. ער איז געווען ביי עטליכע הורטאָווניקעס אויף נאָוואָמיעסקא גאַס, אויסגעקליבען אַביסעל סחורה, און דערקלערט, אַז דאָס געלד וועט ער בעצאָהלען דאָנערשטאָג בייטאָג, ווייל ער וואַרט אויפ'ן געלד, וואָס זיין ווייב דאַרף איהם צושיקען פון קאָנסק.

נעכטען פון אינדערפריה אָן איז האָלצמאַן געזעסען און געוואַרט אויפ'ן אויטאָבוס-אָפּשטעל, אויף לאַגעווניצקא גאַס, עס האָט מיט'ן אויטאָבוס פון קאָנסק געזאָלט אָנקומען זיין שכן בערל צוקער, וואָס האָט געזאָלט מיטברענגען דאָס געלד.

צוויי בייטאָג איז פון אויטאָבוס אַראָפּגעשטיגען אַ קאָנסקער איינוואוינער, וועלכער האָט געבראַכט אַ בריוועלע פון צוקער'ן מיט פאָלגענדען אינהאַלט:

„זאָלסט מיר שטאַרק ענטשולדיגען, וואָס איך נעהם דיר צו די 700 זלאָטיס און די 50 דאָלאַר, וועלכע דיין ווייב האָט מיר געגעבען פאַר דיר, אָבער איך דאַרף צו האָבען דאָס געלד, ווייל איך פאָהר אַרויס קיין פּאָרטוגאַל צו קרובים. איך פערהאָף, אַז איך וועל דאָרט קריגען אַ גוטען פּאָסטען, און כ'וועל אַזוי פיל פערדינען, אַז איך וועל דיר קאָנען אָפּשיקען דאָס געלד".

אַז האָלצמאַן האָט בעקומען די „בשורה טובה" פון זיין געטרייען פריינד, איז ער אַזוי איבערראַשט געוואָרען, אַז עס האָט איהם תיכף אַ שלאָג געטון אויפ'ן מוח, און ער האָט בעקומען אַן אָנפאַל פון ווילדער משוגעת.

די משפחה בעמיהט זיך איצט צו אַריבערפיהרען האָלצמאַנען קיין קאָנסק, און פּאָליציי האָט פונאַנדערגעשיקט שטעק-בריף נאָך צוקערן.

צוליב איין עמער
זענען אומגעקומען 3 פערזאָן

(ס) אַ מוראדיגער אומגליק איז געשעהן אין דאָרף יעלינא, לאַסקער פּאָוויאַט. ביים פּויער יוזעף טאמטשיק איז אַרונטערגעפאַלען אַן עמער אין ברונען. האָט ער אַרונטערגעלאָזט זיין 11-יאָהריגען יונגעלע יאַנעק אויף אַ קייט, כדי דעם עמער אַרויסצונעהמען. דאָס יונגעלע האָט אָבער פערלוירען דאָס בעוואוסטזיין און איז אַריינגעפאַלען אין וואַסער. דער פערצווייפעלטער פאָטער האָט נישט לאַנג געטראַכט און זיך אַליין אַרונטערגעלאָזט אויף דער קייט, כדי צו ראַטעווען דאָס קינד. אויך איהם איז נישט גוט געוואָרען און ער איז דערטרונקען געוואָרען. אויף די געשרייען איז געקומען צולויפען און זיך אַרונטערגעלאָזט ראַטעווען דער שכן אַדאַם שווערזשינסקי, וועלכער האָט אויך געהאַט דעמזעלבען סוף.

די אַלאַרמירטע פייערלעשער פון דער נאָהענטער גמינע זאַפּאַליץ זענען אָנגעקומען צו שפּעט און אַרויסגעצויגען פון ברונען דריי טויטע קערפּערס.

פון מענער-גימנאַזיום
צו פערשפּרייטען בילדונג און טעכנישע וויסענשאַפט צווישען יודען אין לאָדז, פּאָמאַרסקא 46/48

פאָלגענדע שילער האָבען געענדיגט דאָס גימנאַזיום: יצחק אליעזר בעדגער, אברהם בערקענפעלד, יוסף ציזאַנג, אברהם פידלער, מ. פּאַרבער, גרשון גוטערמאַן, יוסף יאַקובאָוויטש, אברהם מרדכי יאַנושעוויטש, שמעון קערשבוים, מאַרקוס לעווקאָוויטש, שמעון אָרזשעל, אייזיק אסעלקא, שמעון פּיק, יוסף מענדל ראַגאַזשינסקי, שמואל יעקב ראָזענבערג, אברהם יוסף שטערנפעלד, שלמה שאָר, זענדעל וולאַך, מאַרקוס וולאַדיסלאַוו זנאַמיראָווסקי.

Grand-Kino

היינט און פאָלגענדע טעג!

געשפּענסט פון די סאַלאָנען

פילם, וואָס ציהט אריין די צושויער אין אַ פערוויקעלטע אינטריגע. סאַלאָן - דראַמע פון רעזשי R. Eichberg אין די הויפּטראָלען:

M. Angelus, Eve Grey, J. Thomsen, J. Rains

מוזיק: H. May מיטרייסענדע אַקציע. נישט געזעהענע ביז איצט עפעקטען און פּאַסירונגען, שפּאַנונג פון אָנהויב ביז ענדע. אויסערן פּראָגראַם: „Micky-Maus" פרעהליכע קאָמעדיע מיקי, אַלס קאָנקורענט פון דוגלאַס פערבענקס

לאָדזשער שטאָט-טעאַטער

גאַסטראָלען פון דער **ווילנער טרופּע**

XVI יאָר. 15-יעריקער יובל-טורנע אַנפ. מ. מזאה.

דינסטיק, ד. 16-טען יוני, 9 אָוונט- ערשטע פייערליכע פּרעמיערע

„שוואַרצע געטאָ"

(אַלע גאָטס קינדער האָבען פליגל)

פון יודזשין אָניעל. רעזשי: יעקב ראָטבוים. דעקאָראַציעס און קאָסטיומען-אַנדזשעי פּראָנאַשקאָ. נעגער-געזאַנג – הענעך קאָן.

עס נעמען אנטייל:

דושים האַרריס	יעקב ווייסליץ	עללא דאַוונער	מרים אָרלעסקא
אַלם יינגל	יוסף ווידעצקי	מיקי	מ. לעמבערגער
מרס האַרריס, זיין מוטער	יוכבד ווייסליץ	שאַרטי	מעלניק
כאַטשי, זיין שוועסטער	נעמי נאַטאַן	אין דער קינדער-סצענע 1. בילד	יצחק דגים
דושא	מיכאל קאַץ		דבורה ראָזענבלום
			שבתי בליאַכער
			אסתר גאָלדענבערג

נעגערס און ווייסע. צווישען אָנהויב און ענדע פון דער פּיעסע פערלויפען 17 יאָר.

א. סאַמבערגס 1-טער אויפטריט אין „שיילאָק" מנחם רובינ'ס . . „200.000"

היינט און פאָלג. טעג!
מעכטיגסטער קלאַנג-פילם
פון דער איצטיגער צייט, וואָס אילוסטרירט דאָס לעבען און די אידעאַלען פון מאָדערנע יונגע מיידלעך

ווענען וואָס טרוימען מיידלעך

דראַמע פון אייביגער תאוה, פעררעט און ליבע. רעזשי: JAMES CRUZE
אין די הויפּט-ראָלען:

William Haines i Józefina Dunn

אויסערן פּראָגראַם:
פּרעכטיגע קלאַנג-קאָמעדיע א. נ.:

„מענער לייקענען נישט"

מיט די בעריהמטע קאָמיקער
LAWREL i HARDY

אָנהויב אין געוועהנליכע טעג 5 נאָכמיטאָג
שבת, זונטאָג און יום-טוב 2,30 בייטאָג
פּאָפּולערע פּרייזען.
דער זאַל איז מעכאַניש ווענטילירט.

צו אונזערע ג. קופאָן - זאַמלער

די אַלע לעזער, וועלכע בעזיצען שוין די געזאַמעלטע 30 קופאָנען, ווערען געבעטען זיי אָבצוגעבען אין אונזער אדמינ. פון זונטאָג דעם 14 ד.ח. אין אַ קאָנווערט, אויף וועלכען ס'מוז זיין דייטליך אויפגעשריבען דער נאָמען און אדרעס פונ'ם זאַמלער.

פאַר די קופאָנען-זאַמלער, וועלכע עס פעהלען קופאָנען, ווערט פון היינט אָן געגעבען ספעציעלע צוגאָב-קופאָנען, וואָס פערטרעטען יעדען פעהלענדען קופאָן.

פערזוימט נישט אויסצושניידען די קופאָנען.

פון האַנדעלס-געריכט

דאָס אַפעלאַציע-געריכט האָט נישט גענומען אין אַכט די אַנקלאַגעס וועגען בעשטימען 2 סינדיקעס, וואָס זענען לעצטענס געווענדט געוואָרען געגען דעם באַנקראָטירטען קינא „קאַסינא", און די אַלע ענינים איבערגעשיקט צום לאָדזער קרייז-געריכט צו קאָנטינואירען די באַנקראָט-אַקציע.

נעמט מיט זיך געלד

אז איהר פאהרט ארויס קיין אויסלאנד

(א) די אַדמיניסטראַציע-מאַכט האָט בעקומען אַ פעראָרדנונג וועגען ווענדען די אויפמערקזאַמקייט פון פערזאָנען, וואָס בעמיהען זיך וועגען בעקומען אויסלענדישע פעסער, אַז זיי זאָלען זיך רעכענען מיט דעם פרט, דאָס די קאָנסולאַטען דיספּאָנירען מיט בעגרעניצטע קרעדיטען און זיי וועלען אָפזאָגען צו געבען אונטערשטיצונגען אויפ'ן צוריקקעהר קיין פוילען די פערזאָנען, וועלכע זענען אַוועק קיין אויסלאַנד, און זענען דאָרט געבליבען אָהן געלד.

גנבות

(2) אַ געהיים-אַגענט האָט געכאַפּט ביי דער האַנד 2 חברה-לייט, וועלכע האָבען אַרויסגע'גנב'עט וועש אין ווערט פון 2500 זל. ביי איגנאַצי שאַר אויף פשענדזאַלניאַנע 54. זיי האָבען זיך אָנגעגעבען אַלס וויצענטי קורעק און זיגמונט ווגוק.

מאָרד, צי זעלבסטמאָרד?

(2) אויף זאַמענהאָף-גאַס 14 האָט מען געפונען אַנ'אויפגעהאָנגענעם אין זיין וואוינונג דעם 72 יאָהריגען שוסטער פּיאָנצישעק ראַשניאַק. אויפ'ן טיש איז געלעגען אַ צעטעלע: „איך נעהם זיך דאָס לעבען, ווייל עס האָט מיר דערעסען". עס איז אָבער אַ ספק, צי מען האָט דאָ צו טון מיט אַ מאָרד פאַל, ווייל ביי דעם געהאָנגענעם אַלטימשקען שוסטער זענען די הענד געווען געבונדען. פּאָליציי פאָרשט דעם ענין.

אַ בלוטיג געשלעג אויף העק און מעסערס

(2) אויף קאָזשענאָווסקאַ גאַס אין כאַיני האָבען זיך עטליכע שכנים אַ ביסעל צווערטעלט. אַ וואָרט פאַר אַ וואָרט – האָט מען געבראַכט העק און מעסערס, און מ'האָט זיך אָנגעהויבען צו איבערצייגען מיט „שלאָגענדע אַרגומענטען". בלוט האָט זיך געגאָסען גאָר נישקשה און די פּאָגאָטאָוויע האָט געהאַט אַ סך צו טון. איינעם סטעפאַן בלאַשטשיקען האָט מען געמוזט אָפּפיהרען אין שפּיטאָל.

איבערגעפאהרען א יודיש יונגעל

(2) אַנ'אויטאָבוס איז אויף לאַגעווניצקאַ גאַס איבערגעפאָהרען דעם 13-יאָהריגען חיל העכט פון סטריקאָוו. פּאָגאָטאָוויע האָט איהם געגעבען די ערשטע הילף.

1-טער קלאַנג-קינא-טעאַטער אין לאָדז
„SPLENDID"
20 נאַרוטאָוויטשא 20

היינט און פאָלג. טעג!
ערשטער רעוועלאַציאָנס 100 פּראָצענט.
קלאַנג-פילם פון דעם רייצענדען ליבלינג פון פּובליקום
Betty Compson
מעכטיגע דראַמע פון ליידענשאַפט און געפיהלען
בעקאַנטע פון גאַס
געשיכטע פון אַ מעדל, וואָס האָט געליטען הונגער. אין דער ראָל אַלס פערפיהרער
Iwan Lebiedieiw
אָנהויב פון די סעאַנסען 6 אין אָוונד. שבת און זונטאָג 4 אַ זייגער נאָכמיטאָג.
פּרייזן פון די פּלעצער 1, 1.50, 2, 2.50
שבת און זונטאָג אויף די פריהמאָרגען-פאָרשטעלונגען פון 12 ביז 4 נאָכמיטאָג זענען די פּרייזען 75 גר. און 1 זל.
קלאַנג-אַפּאַראַטור Western Electric

קאָמוניקאַט!

מיר טיילען מיט דער עפענטליכקייט אַז שוין דעם 16-טען און 18-טען ד. מ. וועט פאָרקומען די ציהונג פון דער II קלאַס 23-טער מלוכה-לאָטעריע. גרויסע שאַנסען רייך צו ווערען! עס וועלען ווערען אויסגעלאָסעוועט געווינסען ווי: זל. 100.000, 50.000, 20.000, 10.000 א.א.וו. א.א.וו. יעדער וועלכער בעגעהרט גליק און וואָהלזיין דאַרף אונבעדינגט קויפען אַ לאָס אין אונזער פון גליק בערימט. קאָלעקטור

ס. יאַטקאַ
יעטריקאָווער 22
יעטריקאָווער 66
ביאַניץ, פל. דאָמבר. 3
נוצט אויס די געלעגענהייט די צייט איז קורץ!

לאָדז — אויס יחסן

עס זאָל אָפּגעשאַפט ווערען די לאָדזער וואָיעוואָדזטווע

(ב) ווי מיר דערוויסען זיך פון אַ זיכערער קוועלע, האָט עהערגעכטען די קאָמיסיע צו פערבעסערען די אַדמיניסטראַציע אין לאַנד פאָרגעשטעלט אַ פערטיגען פּראָיעקט פון צוטיילען פוילען אויף וואָיעוואָדזטוועס און פון די ענדערונגען, וואָס האָבען אַ שייכות מיט דעם ענין.

לויט דעם דאָזיגען פּראָיעקט זאָל לאָדז מיט זיך בילדען אַ בעזונדערע שטאָטישע וואָיעוואָדזטווע בלויז מיט די פאָרשטעט. דאַן וועט לאָדז נישט האָבען קיין שול-קוראַטאָריום, קיין ד. אָ. ק. קיין פינאַנץ-קאַמער א. אַז. וו.

דעפּעשע פון די לאָדזער טראַמוויי-אַרבייטער צו די וואַרשאַווער

(ב) די לאָדזער טראַמוואַי-אַרבייטער האָבען נאָך זייער פערזאַמלונג, וואָס איז פאָרגעקומען עהער נעכטען אין אָוונד, אַרויסגעשיקט אַ דעפּעשע צו זייערע וואַרשאַווער חברים, אין וועלכער זיי פערזיכערען, אַז זיי זענען מיט'ן גאַנצען האַרצען מיט די קעמפענדע, און ווינשען זיי ערפאָלג. אין פאַל ווען זיי זאָלען זיך געפינען אין אַ קריטישער סיטואַציע, זאָגען צו די לאָדזער טראַמוואַי-אַרבייטער, אַז זיי וועלען זיי שטיצען אינ'ם קאַמף.

מאָרגען 2 נ. מ. — די גאָרטען-פערוויילונג אין „העלענאָוו"

לטובת די שולען און קינדער - היימען ביים מערעס-קוראַטאָריום

די מאָרגענדיגע גאָרטען-פערוויילונג אין „העלענאָוו" לטובת די שולען און קינדערהיימען ביים מערעס-קוראַטאָריום האָט אַרויסגערופען אַ שטאַרקען אינטערעס. די גאָרטען-פערוויילונג זאָגט צו צו זיין זעהר אינטערעסאַנט.

שוין איניגע וואָכען צייט דויערן די צוגרייטונגען, עס איז צוזאַמענגעשטעלט געוואָרען אַ רייך און פערשידענאַרטיגער פּראָגראַם, וואָס וועט געוויס אַרויסרופען ענטציקונג און בעוואונדערונג ביי אַלע בעזוכער.

די פערוויילונג הויבט זיך אָן מיט אַ דעפילאַדע פון איניגע הונדערט קינדער. די קינדער-דעפילאַדע וועט געהן פון דער מיכאַלעוויטש-שול, זגערזשער 42 ביז צום העלענאָוו אונטער דער בעגלייטונג פון בלאָז-אָרקעסטער ביי דער „קולטור-ליגע". אין גאָרטען וועט שפּילען דער סימפאָנישער אָרקעסטער. אונטער דער לייטונג פון ה' פּיעטרישינסקי. גימנאַסטישע איבונגען וועלען אויסגעפיהרט ווערען דורך די מייסטער-גרופּען פון „מאָרגענשטערן", וועלכע פאָהרען דעם צווייטען חודש אַרויס קיין ווין.

אויף דער אינטערנאַציאָנאַלער ספּאָרט-אָלימפּיאַדע אַלס רעפּרעזענטאַנץ פון גימנאַסטיק.

אַ סך מיה איז אויך געלייגט געוואָרען אויף די אַטראַקציעס אין גאָרטען. עס וועלען זיין פילם אויפנאַהמען פון אַלע בעזוכער אין גאָרטען, אין גאָרטען וועלען אויך איניגע ערטער זיין איינגענע ביליגע בופעטען.

די פּאָנטען לאָטעריע, וועלכע ציילט איניגע טויזענט ווערטפולע געווינסען, שטעלט מיט זיך פאָר אַ רייכען לאַגער פון פערשידענע קינדער און מענער-אַנצוגען, זייד און וואָל-שטאָפען, וועש, אַ גרויסער אויסוואַהל פון גאָבעלין דעקען, טישטיכער גאַלאַנטעריע, ראַדיאָ אַפּאַראַטען און אַנדערע געווינסען. ס'איז אויך פערהאַן אַ רייכער לעבעדיגער אינווענטאַר.

אין אָוונט וועט דער גאָרטען זיין בעלויכטען מיט איניגע טויזענד פערשידענאַרטיגע לעמפּלעך.

עס איז אָהן שום ספק, אַז די מאָרגענדיגע גאָרטען-פערוויילונג וועט אַראָפּ מיט דעם געהעריגען דערפאָלג.

אונטער'ן צייכען פון דער ווינער אַרבייטער-ספּאָרט-אָלימפּיאַדע

וועט פאָרקומען דער היי-יאָהריגער טורן און ספּאָרטפעסט פון „מאָרגענשטערן"

די פאָרבערייטונגען צום טורן- און ספּאָרט-פעסט פון „מאָרגענשטערן" וועלכער קומט פאָר דעם 20-טען יוני אויפ'ן העלענאָוו פּלאַץ זענען אין פולען גאַנג. יעדען אָוונד קומען פאָר די איבונגען פון די ספּאָרט-גרופּען אונטער דער לייטונג פון די אינסטרוקטאָרען.

די איבונגען צום הייעהריגען טורן- און ספּאָרט פעסט זענען זעהר קאָמפּליצירטע און אויסערגעוועהנליך אָנציהענד פאַר'ן אויג, אין די דאָזיגע איבונגען ווערען געבערענגט אין לעבעדיגער בעוועגונג אַלע מוסקולען פון קערפּער, מיט די איבונגען וועט אויך דער מאָרגענשטערן אַרויסטרעטען אויף דער ווינער אַרבייטער ספּאָרט-אָלימפּיאַדע, יעדער, וואָס וועט זיין אַנוועזענד אויף דעם הייעהריגען ספּאָרט-פעסט פון „מאָרגענשטערן" וועט דעריבער האָבען די מעגליכקייט צו זעהען די מייסטער אַרויסטרעטונגען, אין וועלכע עס וועלען זיך אין ווין בעטייליגען ביז 80,000 אַרבייטער ספּאָרטלער.

„מאָרגענשטערן" וועט אין ווין זיין די איינציגע יודישע אַרבייטער רעפּרעזענטאַנץ פון פוילען, וועלכע וועט דעמאָנסטרירען איהרע דערגרייכונגען אויפ'ן געביט פון פיזישער דערציהונג. דער הייעהריגער אַרבייטער-ספּאָרט-פעסט, וועלכער געהט אונטערן צייכען פון דער ווינער אַרבייטער-ספּאָרט-אָלימפּיאַדע זאָגט דעריבער צו צו זיין אויסערגעוועהנליך אינטערעסאַנט.

מוזעאום פון קינסטלערישקייט

אין לאָדז ווייל פון אַ פּאָר טעג אַ זעלטזאַמע אימפּרעזע, וועלכע איז שוין אויסגעפאָהרען אַלע גרעסערע שטעט אין אייראָפּא אַרויסרופענדיג אַ קאָלאָסאַלען אינטערעס.

דאָס מוזעאום פון קינסטלערישקייטען געפינט זיך אויף פּיעטריקאָווער 56.

אויפ'ן ערשטען פּלאַן אין דעם מוזעאום קענען אַלע בעוואונדערען אַ לעבעדיג ערשיינונג פון דער נאַטור: אַ פרוי אָהן הענד און אָהן פיס. די פרוי איז באַלד געבוירען געוואָרען אָהן די הענד און פיס, עס איז געבוירען געוואָרען נאָר דער קערפּער. דער פענאָמען איז אַ פרויליין, 21 יאָהר אַלט, זעלטען שעהן, אינטעליגענט, קולטורעל, שרייבט און צייכענט מיט דעם מויל.

דער צווייטער פענאָמען איז אַ מאַנספּערשוין אָהן הענד, וועלכער מיט דער הילף פון זיינע פיס טוט אויף דאָס, וואָס יעדער מענש מיט די הענד. אַט צב"ש שניידט ער מיט אַ שער פּאַפּיר, האַקט אַריין און נעהמט אַרויס נעגעל, זעגט האָלץ, גאָלט זיך, צינדט אָן אַ פּאַפּיראָס א.אַז.וו. א.אַז.וו.

Dr.
E. GUTMAN
ספּעצ. קינדער-קראַנקהייטען
צוריקגעקעהרט
נאַרוטאָוויטשא 9 טעל. 173-00
נעמט אָן פון 1—230
אין ווישניאָוואַ-גוראַ (וויללע Cyka)
טעגליך פון 4 ביז 7 נאָכמיטאָג

Prywatne POGOTOWIE LEKARSKIE
ZIELONA 6,
Telefon 12-333
tel. 12-333
tel. 12-333
ערטיילט דרינגענדע ערצטליכע הילף אין אַלע פּלוצימדיגע פאָרפאַלען צו יעדער צייט בייטאָג און ביינאַכט ווי אויך אין אַלע אַקושעריע און גינעקאָלאָגישע הילף.

kąpieli słonecznych
unikała Pani dawniej. Naturalnie tylko w obawie przed
piegami
Używając teraz stale kremu i mydła
Leschnitzera
jest Pani uspokojoną i zadowoloną.
Leschnitzer działa zadziwiająco.
krem 3·15 wszędzie do nabycia mydło 2·-
Gdzie niema, wprost Aptekarz Drancz i Ska, Bielsko

העניק כיימאָוויטש

דער בעוואוסטער לאָדזער סקולפּטאָר, וועלכע שטעלט אויס זיינע אַרבייטען צוזאַמען מיט דעם קונסט-מאָלער יעקב מיטלער פון פּאַריז.

די געמיינזאַמע קונסט-אויסשטעלונג האָט אַרויסגערופען אַ גרויסען אינטערעס אין די לאָדזער קינסטלערישע קרייזען. ביי דער געלעגענהייט איז כדאי אונטערצושטרייכען, אַז די גאַנצע לאָדזער יודישע, פּוילישע, און דייטשע פּרעסע האָט זיך אָפּגערופען מיט בעגייסטערונג וועגען די אויבענדערמאָנטע טאַלאַנטפולע קינסטלער.

פ.או.פ.פ. זוכט עמיגראַנטען

(ס.) דער מלוכה-אַמט פאַר אַרבייטס-פערמיטלונג (פופפ.) האָט איבערגענומען אויף זיך די פליכט צו זוכען עמיגראַנטען. אַ משפּחה, וואָס זוכט אַנ'עמיגראַנט, וועלכער לאָזט וועגען זיך נישט הערען, דאַרף מעלדען אין פופפ. דעם לעצטען אַדרעס פונ'ם פערשוואונדענעם, אָדער אָנגעבען די לעצטע בריף, וואָס זענען פון איהם דער האַלטען געוואָרען.

נייע פערוואַלטונג פון שטעפּער-צעך

דאָנערשטאָג דעם 4 ד. ח. איז פאָרגעקומען אַנ'אויסערגעוועהנליכע אַלגעמיינע פערזאַמלונג פון שטעפּער-צעך אין לאָדז.

נאָך אַ לענגערע דיסקוסיע איז אויסגעוועלט געוואָרען:

אַלס סטאַרשי – ה' פּרינץ, אַלס פּאָדסטאַרשיס די ה"ה קליינמאַן, גרינבערג, מלינקעוויץ.

אין דער פערוואַלטונג—די ה"ה פּאַקין, גרונדמאַן, רוטקאָפּ, גאָדעלמאַן, סאַנקעוויץ, ווייסבלאַט. אַלס קאַנדידאַטען די ה"ה קאַלמאַוויץ, סענדראָוויץ. אין דער רעוויזיאָנס-קאָמיסיע—די ה' יאַקובאָוויטש, ענגלישער, וואָלמאַן.

אין שידס-געריכט—די ה"ה ליבראַנצקי, ראָטשטיין, דעמבאָווסקי.

קלאַנג-פילם-טעאַטער
„CASINO"
היינט און פאָלג. טעג!
רייץ פון טאַנגאָ
אין די הויפּטראָלי:
MONA MARIS
אין דער ראָלע פון דער פערפיהרערין, פעראייניגענדיג די שעהנהייט מיט דער ראַפינירטער קאָקעטעריע און
Don Jose Mojica
טעמפּעראַמענטפולער שפּאַניער און
ANTONIO MORENO.
אויסער'ן פּראָגראַם:
קלאַנג-טאָגבוך פון „FOX"
ווי אויך לאַנד-אַקטואַליטעטען.
אָנהויב פון די סעאַנסען 6 אין אָוונד, שבת און זונטאָג — 4 אַ זייגער נאָכמ.
פּרייזן אויפ'ן 1טן סעאַנס: 1, 1.50 און 2 זל.

פון דער יודישער געזעלשאפט פאר לאנד־קענטשאפט

די היגע אפטיילונג פון דער יודישער געזעלשאפט פאר לאנד־קענטשאפט ארגאניזירט פאלגענדע אויספלוגען:

שבת, ד. 13. ה. ח. 10.30 פריה שטאטישער אנשטאלט צו פלעגען געוויקסען (בזשעזשינער 83).

זונטאג, ד. 14. ה. ח. 8.30 פריה זשגוב און רודא־פאביאניץ. ד. 28־, און 29. ה. ח.—טאמאשאוו ספאלא און אומגעגענד.

היינט, פרייטאג, 9.30 אין אוונט קומט פאר א פארלעזונג פון ה׳ ב. אייסוראוויטש אד״ט: „מאהאטמא גאנדי און ראבינדראנאט טאגארע אויפ׳ן פאן פון אינדישען לעבען".

אינפארמאציעס אין סעקרעטאריאט פיעטריקאווער 56 מאנטאג, מיטוואך און פרייטאג פון 8—10 אין אוונט.

טאגעס אין געריכט

(ס) פון 1 יולי אן וועלען די ריכטער פראקוראָרען, אדוואקאטען און געריכטס־פערטיידיגער מוזען ארויסטרעטען אין טאגעס און בערעטען.

די טאגעס וועלען זיין שווארצע מיט פארביגע קלאפעס און קאלנערס: די ריכטער — פון גרינעם קאליר, די פראקוראָרען — רויט און די אדוואקאטען — פיאלעט.

אנאליזען פון „זיסען סם"

(ס.) לויט די אנאליזען, וואס דער מלוכה׳שער פארשונגס־אנשטאלט האט אדורכגעפיהרט איבער דעם לימאנאד פון א סך געוועלבער, איז פעסטגעשטעלט געווארען, אז דאס „פרוכט־וואסער" ענטהאלט שעדליכע בעפארבונגען און סאכארין. עס זענען צונויפגעשטעלט געווארען פראטאקאלען, און די שולדיגע זענען איבערגעגעבען אין געריכט.

בײ פערהאלטענעם שטוהלגאנג און איבערפליסיגער מאגען־זוירע
ווירקט דאס זעהר מילדע נאטירליכע ביטערוואסער
Franciszka Józefa
אז די אין מאגען און דארם אנגעזאמעלטע ריקשטאנדען פון פערדייאונג ווערט פערטריבען און פערהיט אין א סך פאלען געגען דער ענטשטעהונג פון אנ׳ענטצינדונג פון דער בלינדער קישקע. צו בעקומען אין אלע אפטייקען און סקלאד אפטעקשנעם

די ווילנער טרופע אין שטאט־טעאטער

די ווילנער טרופע הויבט אן איהרע גאסט־פארשטעלונגען דינסטאג ד. 16־טען יוני צו דער דערעפנונגס־פארשטעלונג ווערט געגעבען יודזשען אניעלס „שווארצע געטא" רעזשיסירט פון יעקב ראטבוים דעקאראציעס און קאסטיומען פון אנדזשעי פראנאשקא מיט מרים ארלעסקא און יעקב וויסליץ אין די הויפטראלען.

די פנים חדשות פון דער טרופע א. סאמבערג דער קערענדיגסטער יודישער פאלקס־אקטיאר וועט אויפטרעטען אין זיינע געשאפענע קרעאציעס אין דעם פריהערדיגען רעפערטואר פון די ווילנער און מנחם רובין טרעט תיכף מיט׳ן אנקומען פון דער טרופע קיין לאדז צו רעאליזירען זיין גלאנץ־לייסטונג „שלום עליכם" „200.000" צו שלום עליכם׳ס 15 יאהרצייט.

צוזאמען מיט א. סאמבערג קעהרט זיך אויך אום אין דער טרופע זיין פרוי, די בעקאנטע שוישפילערין העלענא גאטליב.

פון יודישען פאלקס־טעאטער

זגערזשער 17

שבת קומט פאר א גרויסע פרעהליכע פריהמארגען־פארשטעלונג אין פאלקס־טעאטער. דער אויספיהרער פון דער פארשטעלונג וועט זיין דער גוט בעקאנטער טאלענטירטער פאט־קאמיקער ה׳ סעם גאלדבערג. די מוזיקאלישע לייטונג פיהרט דער קאמפאזיטאר ש. בייגעלמאן. די פארשטעלונג פערשפרעכט צו זיין אמוזירענד.

פון רעווי־טעאטער „גאלדענע קאטשקע"

אין נייעם רעווי־טעאטער „גאלדענע קאטשקע" ווערט געגעבען דער פרעהליכער רעווי־פראגראם א. נ. „פרעהליכסטע פאראדע" א. נ. „צי הילארי האט דאלארען"? דער פראגראם איז פון אנהויב ביז׳ן סוף העכסט אמוזירענד. דער פראגראם ווערט געגעבען טעגליך 8,15 10,15 אוונט. די נעכסטע פרעמיערע וועט טראגען דעם נאמען „הללא, מאדזשארובנא"

ספארט־בעוועגונג

די פוטבאל־סעקציע פון „מכבי" וועט היינטיגע וואך שפילען פאלגענדע פריינדשאפטס־מעטשען:

שבת, 6 נאכמיטאג אויפ׳ן פלאץ פון ו.ק.ס. וועט זיך מכבי בעגעגענען מיט דער מיליטערישער מאנשאפט פון וו.ק.ס.

אויפ׳ן פארמעטש וועט די צווייטע מאנשאפט פון וו.ק.ס. שפילען מיט „שטערן".

שבת וועט „מכבי" שפילען מיט ל.ק.ס. 1 בעאויפ׳ן פארמעטש פון לאדז—ווארשא.

דער מעטש מיט וו.ק.ס. וועט זיין זעהר אנינטערעסאנטער. אין דער מיליטערישער מאנשאפט וועלען שפילען די געוועזענע שפילער פון „הכח" קוטשינסקי און מאשקאוויטש. „מכבי" וועט וואהרשיינליך פערשטארקט ווערען מיט׳ן שפילען פון געה. „חשמונאי" סינאדעדקא.

ספארט־שפילע

די סעקציע פון ספארט־שפילען ביי „מכבי" ארדענט איין זונטאג אויף טשעדוואנא 6 א טורנעע פון ספארט־שפילען מיט פאלגענדען פראגראם:

קארב־באל פאר פרויען — מכבי—גייער.
בעך־באל פאר פרויען — מכבי—גייער.
קארב־באל פאר מענער — מכבי—טריומף.
נעץ־באל פאר מענער — מכבי—טריומף.
האזענא — מכבי—טריומף.

אנהויב פון טורנעע האלב 4 נאכמיטאג.

מעטש „ל.ק.ס" — „הכוח"

אויפ׳ן זילבערנעם לארבער־קראנץ פון „רויטען קרייץ"

זונטאג, דעם 21. יוני דערווארט די לאדזער ספארט־וועלט א גרויסע סענסאציע. די צוויי מייסטער־מאנשאפטען פון לאדז ל.ק.ס. און הכוח וועלען שפילען א מעטש אויף א מתנה פון דעם פוילישען „רויטען קרייץ" (זילבערנער לארבער־קראנץ).

די דאזיגע אימפרעזע וועט זיכער האבען דעם געווינשטען ערפאלג.

Dr. med. J. BETTE
ספעציאל־ארצט פאר אינערליכע און קינדער־קראנקהייטען
Piotrkowska 6, telef. 148-95
נעהמט אן פון 8–11 פריה און פון 4–6 נאכמ.

ראדיא־פראגראם

פרייטאג, ד. 12 יוני

12,05 צייט־סיגנאל 1.15 גראמאפאן־מוזיק. 1,25 טאג־פראגראם. 3,25 הפסקה. 3.45 פארטראג 4.00 הפסקה. 4.15 ארטיסטיש ווינקעל. 4,47 גראמאפאן־מוזיק. 4,50 קאמוניקאטען פאר שיפער און פישער. 5,10 לעקציע פראנצויזיש 5,35 גראמאפאן־מוזיק. 6,00 פארלעזונג. 7,00 קאנצערט 7,20 פערשידענעס. 7,40 גראמאפאן־מוזיק. 20,00 קאמוניקאטען פון לאדזער האנדעלס־קאמער. 8,10 ראדיא טאג־בעריכט. 10,00 סימפאנישער קאנצערט 15,22 פעליעטאן. 24,00 קאמוניקאטען.

שבת ד. 12 יוני

1205 צייט־סיגנאל. 1.13 גראמאפאן־מוזיק. 1.25 טאג־פראגראם, 4,00 הפסקה. 4.30 פראגראם פאר קינדער. 4.50 קאנצערט פאר קינדער. 5,10 פארלעזונג. 5.35 גראמאפאן־מוזיק. 6,00 פארטראג וועגען ספארט. 7.00 ווינקעל פאר יונגע מוזיקאלישע טאלאנטען. 7,20 פערשידענעס. 7,40 גראמאפאן־מוזיק. 8,00 קאמוניקאט פון דער לאדזער האנדעלס־קאמער, 8,10 ראדיא טאג־בעריכט 10,00 לייכטע מוזיק 10,50 שאפענס שפונג. 12,00 קאמוניקאטען.

רעווי־טעאטער
„Złota Kaczka"
אין גארטען שענקיעוויטשא 40
(Kino Spółdzielnia)
היינט און פאלגענדע טעג !!!
די פריילכסטע פאראדע
גרויסע רעווי אין 2 טיילען, אין 18 בילדער. מיט אנטייל פון:
JANINA MADZIAROWNA
ווי אויך פון די בעדייטענדסטע קרעפטען פון דער הויפט־שטאט
אנהויב פון די פארשטעל 8.15 און 10.15 אוו.
שבת, זונטאג און יום־טוב צו 3 פארשטעל. 6.15, 8.15 און 10.15 אוונט.
פרייזען פון די פלעצער פון 75 גר. ביז 3 זל.

Złoty medal na Wystawie w Katowicach 1927 r.
Zastępca: S. B. Redlic, Łódź, Południowa 86.

א זיכערע פרנסה
א שניידער, ס׳קען זיין נישט קיין ערשטקלאסיגער און בעזיצט עטליכע הונדערט זלאטים איז גאראנטירט מיט א זיכערע פרנסה צו ערפאהרען אין דער כעמישער וועשעריי
21 וואלטשאנסקא 21

א פערטרעטער
זוכט א פערטרעטונג פון דער זאקען, טריקאטאזש און גאלאנטעריע־בראנזשע אויף גאליציען געגען קאסע־געשעפטען צו מאכען. אפערטען אין ערמינ. אונטער „A B."

מ׳איז נייטיג
א לערן־יונגע
צו גאלאנטעריע־ארבייט געגען באלדיגע צאהלונג
ביי ש. שפילקא
13 אלטער מארק 13

שטאפערינס
ווערען געזוכט
ביי ראבינאוויטש
25 צעגעלניאנא
רעכטע אפיצינע 1־טער איינגאנג 3־טער שטאק.

קוואליפיצירטע
טריקא־נייערינס
קענען זיך פון זאפארט מעלדען
ביי ש. ארמוט
פאדזשעטשנא 6, וו. 22

ערשטקלאסיגע
שניידער־געזעלען
און וואכען־מענשען צו מענער בעשטעלט קענען זיך מעלדען ביי דאנקעוויטש, זשעראמסקיעגא 13

אפילו א קינד קען פאטאגראפירן!
די פראיינפאכסטע מאדעלען פון
פאטאגראפישע אפאראטען

פון 33 זל. אן
צו בעקומען אין דער פירמע
J. Morgenstern
Piotrkowska 40
tel. 120-63.

נאכט־לעגער
צו שלאפען ביליג און היגיעניש. צו ערפאהרען ביי **מ. זעבדעל,** פלאץ וואלנאשטשי 9, פראנט־געשעפט. 3411

איך זוך
א שותף מיט עפעס געלד אין פרוכטען־געוועלב
קילינסקיעגא 20

איך נעם אן
אויף לוין־ארבייט אויף אנ׳ אידעאל שטרימף־מאשין
242 נאדלען פלאר
בושאזאווא 18 זעניצקי

א צימער
מיט א בעזונדערן איינגאנג איז פון זאפארט צו פערמיטען
צו ערפאהרען אין אדמינ.

Zaginiony został kwit inkasowy za № 54385 na weksel w sumie Zl. 50.— wyd. przez Bank Kupiecko-Kredytowy w Łodzi przy ul. Zawadzkiej № 11. Kwit zostaje unieważniony.

פאלקעם
קורצע ווערען איינגעטוישט אויף לאנגע, ערשטקלאסיגע ארבייט מיט פערשידענע
פאריזער שרינדען
ביליגער ווי איבעראל צו בעקומען
קאנסטאנטינער 15 ביי פרוי **צוקער.**

טירענער ווייצען־מעהל
אלאסקא
ווי אויך **קארן־מעהל**
הורט און דעטייל!
עמפפעהלט פון לאגער נאוואמיעסקא 4.
TORUŃSKA SPÓŁDZIELNIA HANDLOWA Z O. O.
ODDZIAŁ w ŁODZI.
ul. Nowomiejska 4, tel. 101-74.

„פראצא"—(PRACA)
קאנצעסיאנירטע פרויען־פאך־קורסען
וואלטשאנסקא 21, טעל. 15־167
נעמען אן איינשרייבונגען אויף פאלגענדע אפטיילונגען:
1) דאמען־שניידעריי
2) שטיקעריי־האנד־ארבייטען
3) וועש־ארבייט
4) הוטען־פוצעריי־קאפעלושען
5) אנדוליאציע
6) מאניקיר
דער סעקרעטאריאט איז טעטיג פון 9 – 1 בייטאג

DR. MED.
L. Pikielny
אוראלאג
ספעציאל־ארצט פאר נירן, בלאז און אורין־קראנקה.
NAWROT 8, tel. 2,19-90
נעהמט אן פון 4–7 אוונט.

Dr. med. NIEWIAŻSKI
ספעציאליסט פאר סיפיליס, טריפער און הויט־קראנקהייטען, בעהאנדלונג פון מענער־שוואכע
אנדזשעיא 5, טעל. 159-40
נעמט אן פון 8–11 און פון 5–9 אוו.
זונטאג און יום־טוב פון 9–1 פארמ.
בעזונדערער ווארטע־זאל פאר פרויען.

לעהרעריז
גוטע פעדאגאגין ערטיילט אונטעריכט פאר ערוואקסענע אין פוילישע יודישע און דייטשע שפראכן
צו ביליגע פרייזען
לאסמאן בזשעזינער 15

איך נעהם אן
אויף לוין
אויף ברייטע
ענגל. שטולען
פון 64 ביז 80 צאל.
טעלעפאן 111-23

א שטעפער־געזעלען
ווערט געזוכט
זגערזשער 8 פראנט, צווייטער שטאק.

בעריל
הימעלבלאם
פון אמאהא נעבראסקא (אמעריקא)
זוכט זיין ברודער **איסר הימעלבלאם** מיט א שוועסטער. זיך צו מעלדן ביי **יעקיל פראווער**
רימאנאווסקיעגא 28.

LEKARZ-DENTYSTA
D. Zylberman
BRZEZINSKA 10, II piętro, front.
נעמט אן פון 9–1 בייטאג און פון 3–8 אוונט

נור נאך 500 פלעצער

זענען געבליבען פון די פאר-צעלאציעס פון פאלווארק סטאקי

פון 1.50 זל פאר א קוואדראט-מעטער
אויף זעהר גינסטיגע צאהלונגס-בעדינגונגען.

די נעגענד געפינט זיך אין העכסטען פונקט פון דער שטאט לאדז, איז דריגער טרוקען און געזונד. 600 מעטער פון דער גרעניץ פון דער שטאט לאדז, 25 מינוט פון שטאט-טראמוואי. פראיעקטירטע אויטאבוס-קאמוניקאציע. עטליכע הונדערט פון די שוין פערקויפטע און פערבויטע פלעצער האבען שוין געשאפען א וואוינונגס-שטעטעל. די ענטוויקלונג פון די טיילען פון דער שטאט לאדז קומט פאר אין דער ריכטונג פון פאלווארק סטאקי.

גענויע אינפארמאציעס ווערען ערטיילט אויפ'ן ארט (הויף אין סטאקי) און אין לאדז, זאנאיניקאווע 42, וו. 2, Tadeusz Osiński, tel. 192·11

יודיש פאלקס-טעאטער

17 זגערזשער 17

באר איינמאל! נוצט אויס די געלעגענהייט! באר איינמאל!

מארגען, שבת, דעם 13-טען יוני פון 11 א זייגער פריה ביז 1 א זייגער בייטאג קומט פאר

א גרויסער פריהמארגען-קאנצערט

מיט גאלדבערג

אויסגעפיהרט דורכ'ן בעליבטען ארטיסט

2 שעה גן-עדן אויף דער וועלט

עס ווערט געזונגען די שענסטע שלאגערס פון גאלדבערג'ס לידער, ראמאנסען, קופלעטען פון שענסטען יודישען רעפערטואר און מאדערנע טענץ. דאס פראגראם ווערט אויסגעפיהרט פון

פרייזן 50 גר. ביז 1 זל. — פון

בעזארגט אייך בעצייטענס מיט בילעטען. ווער עס קומט פריהער בעקומט א בעסערען פלאץ.

מוזיקאלישע לייטונג אויסגעפיהרט דורכ'ן קאמפאזיטאר ש. בייגעלמאן

סיווערן געשפילט די שענסטע יוד. מוזיק-שלאגערס — בילעטען שוין צו בעקומען אין קאסע פון פאלקס-טעאטער.

קלאנג-קינא-טעאטער LUNA

היינט אויסנאהמס-פרעמיערע!
1-טער גריכישער פילם אין פוילען

„די פייל פון עראס"

גרויסער יום-טוב פאר די קינא-ליבהאבער.

דער שענסטער ליבעס-יום-טוב געשאפען אויפ'ן גרונד פון קאנפליקט פון ערוואכענדע ליידענשאפטען.

LESBOS דאס לאנד פון ליבע און ליידענשאפטליכער קונסט פון ליבען. ליבעס-לעהרע. בעוואוסטזיין אין ליבעס-קונסט.

אנהויב פון די סעאנסען 5 נאכמ. שבת, זונטאג 12 בייטאג. פרייזן פון די פלעצער בעדייטענד רעדוצירט. שבת און זונטאג פון 12—3 נאכמ. אלע פלעצער צו 50 גר. און 1 זל.

קינא-טעאטער BAJKA

רוג בזשעזשינער, פראנטשישקאנער 31
צופאהר מיט די טראמוואיען 1, 6 און 14.

פערשטארקטער סימפאנישער ארקעסטער אונטער דער לייטונג פון ה' לידאוער.
דער זאל איז מעכאניש ווענטילירט.

היינט און פאלגענדע טעג! גרויסע פרעמיערע! היינט און פאלגענדע טעג!

„דער פערשטויסענער"

RICHARD DIX

דער לאנג-ערווארטעטער סופערפילם אין די וואונדערשעהנע נאטור-פארבען — —

שטערבליכער קאמף ווענען לעבען פון א ראסע. דראמאטישער קאנפליקט פון אן'אינדיאנער צווישען טראדיציע און ציוויליזאציע. אין דער הויפטראלע

אויסער'ן פראגראם: נייעסטע פילם-אקטואליטעטען.

קינא ERA פריהער פלארא

זאווישא 22 (באלוט)

אנהויב 5 נאכמ. שבת, זונטאג און יום-טוב 1 בייטאג
ספעציעלע צוגעפאסטע מוזיק, אויסגעפיהרט דורך א פערשטארקטן סימפאנ. ארקעסטער
דער זאל איז מעכאניש ווענטילירט.

טעלעגראם! היינט און פאלגענדע טעג! טעלעגראם!

גרעסטע טראגעדיע פון 2 יונגע שעהנע פערליבטע
בעארבייט אויפ'ן עקראן לויט דער סצענישער אויפפיהרונג

„ציאנקאלי" „פערבאטענע פרוכט"

שטארקע עראטישע דראמע פון דעם לעבען פון אונערפאהרענע, נישט ערוואקסענע מעדלעך

דער גרויסער שלאגער איז אן'אפשפיגלונג פון טויזענדער מעדלעך, וועלכע זענען אונערפאהרען אין זייער לעבען, זוכען הילף ביי זייטיגע אקושערקעס אפצוטרייבען די פרוכט פון זייער פערבאטענער ליבע

די הויפטראלען פיהרען אויס די בעריהמטע קינא-ארטיסטען

ראלאנד ווארנא, אלבערטי טאמארא

אלע מוזען קומען זעהען
דאס דאזיגע בילד

קינא-טעאטער ZACHĘTA

26 זגערזשער 26

היינט און ווייטערע טעג!
גרויסער דאפעלטער שלאגער-פראגראם!

גרעסטער קרבן פון א פרוי

אין דער הויפטראלע: BILLIE DOVE

2) „פערלוירענע פרוי"

טראגי-קאמישע איבערלעבענישען פון א פרוי פון היינטיגער צייט

אין דער הויפטראלע: MARY KID

אכטונג, זומער-סעזאן! אנהויב פון די סעאנסען: אין וואכ. טעג 5.30 נאכמ. שבת, זונטאג 3 א זייגער בייטאג
דער זאל ווערט מעכאניש ווענטילירט

Dr. med.
Łagunowski
Piotrkowska 70
i róg Traugutta
Tel. 181-83.
Specjalista chorób skórnych, wenerycznych i moczopłciowych
Leczenie światłem: promieniami Roentgena i lampą kwarcową.
Przyjmuje od 8[30] do 10[30] rano, od 1-ej do 2[30] pp., od 6 do 8[30] w., w niedzielę i święta od 10 do -ej. Dla pań oddzielna poczekalnia.

DR. MED.
Haltrecht
ספעצ.-ארצט פאר הויט און געשלעכטס-קראנקה.,
נעמט אן פון 8—10 פריה און פון 6 ביז 8.30, אום זונטאג פון 9 ביז 12 בייטאג.
פיעטריקאווער 10
נעמט אן אין לעסשניצע
Śródmiejska 8 סאניטאס
פון 12[30] ביז 1[30] נאכמ.

Dr. MED.
J. PIK
ul. Żeromskiego 36
ביים גרינעם מארק
טעל. 175-50
נערוען און אינערל. קראנק.
ספעצ. פון פסיכא-נערווען.
נעהמט אן פון 5½—7 אוו.

נור א קורצע צייט!

מוזעאום פון מערקווירדיגקייטען

56 פיעטריקאווער 56

לעבעדיגע ערשיינונגען פון דער נאטור
מיס „Violetta" געבוירען אהן הענד און אהן פיס פיהרט אויס אלע פיזישע ארבייטען מיט'ן מויל. א מענש געבוירען אהן הענד פיהרט אויס די שווערסטע ארבייטען מיט די פיס. דער נעשפענסט פון דיסעלדארף פיאטר קירטען.

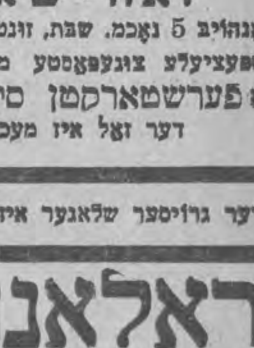

מעדכען-גימנאזיום „ווידזא" „WIEDZA"

פילסודסקיעגא (ווסכאדניא) 62, טעל. 175-38.

איינשרייבונגען פון ניי-איינטרעטענדע שילערינס פאר די קלאסען A, B, C און פון I ביז VIII נעהמט אן דער סעקרעטאריאט טעגליך פון 10—2 און פון 6—7.

B. JUDELEWICZ (—) דירעקטאר

3167

8-ונג, לעטניקעס!

אנשטאט זיך בארגען א בעט אויף אפנוי-געלד פערזעהט אייך בעסער פאר'ן זעלבען געלד
PALMA-PATENT
מיט אן'עכט פאטענטירט בעט מיט א מאטראץ

Palma-Patent

וואס איז אלעמען בעקאנט מיט זיין פראקטישקייט, דויערהאפטיגקייט און עסטעטישקייט מיט א גאראנטיע אויף 3 יאהר.
אויך לאנער שטענדיג א גרויסער אויסוואהל לעזשאקעס, פעלד-בעטלעך, פעלד-בענקלעך — ווי אויך — מאטראצען געבעטע, שאטקאווע און קאנאדיסקע קאזעטקעס, טאפטשאנעס, מעטער-מאסען

פאבריקס-פרייזען
רעיעלע בעהאנדלונג! זעמטליכע רעפאראטורען;
הורט לאדז, פולנאצנא 24, טעל. 131-85 דעטייל

אכטונג, ווירטינס און ווירטסלייט!

אין מיין לאנג-עקזיסטירענדען בלעכער-ווערקשטאט ווערט פערקויפט אויף די בעסטע בעדינגונגען פערשידענע בלעך-אויסארבייטונגען

אלערליי וואנעס מיט און אהן אייוועס

באליעס מיט האלצערנע באדעמס און שפינען, וואש-בראנטער פון שטארקן צינק, וואש-קעסלען פון פערצינקטען בלעך, אויך דאך-ארבייטען, רעקוירען, בלעך-פאסט, ארנאמענט-ארבייט, פערבעסערע און נעשמאכטע ווענטילאציעס פאר קאנאליזאציע-פירמען.

אלעס ווערט פינקטליך, געוויסענהאפט און שנעל אויסגעפירט.

Ch. M. JOSKOWICZ, Łódź, Gdańska 92.

Za Wydawnictwo „Najer Folksblat", spółdz. z odpowiedz. udziałami: Ch. J. Brzustowski i D. Silberberg. Redaktor odpowiedzialny Ch. Kaufman
Czcionkami i druk. „Najer Folksblat", Piotrkowska 21.